

HOLKABERG

en gammal gästgivargård i Holaveden.

I Holkaberget finns två gårdar, Norrgården och Södergården. Båda ligger utmed den gamla Holavedsvägen. Dessutom finns Sjöberga, en gammal gästgivargård, belägen utmed *Turistvägen*. Sjöberga är idag fritidsbostad.

Allmänt om Holkaberget

Holkaberget består av 3/4 mantal och har en areal av 146 hektar. Byn hörde på 1600-talet till Per Brahes grevskap. Holkaberget var länge en ensamgård men den delades under 1700-talet i två gårdar.

Ingen gård eller by i Ödeshögs socken är så omskriven som Holkaberget. Detta uppges i boken *Ödeshög genom seklerna*, utgiven av Ödeshögs kulturnämnd. I boken berättas om människor och händelser vid gästgivargården i Holkaberget.

I gamla tider låg gästgivargården i grannbyn Stava men flyttades till Holkaberget 1654. Med sitt läge utmed den gamla landsvägen och belägen mitt emellan Gränna och Ödeshög har Holkaberget genom gästgivargården haft en särställning bland byarna i Stavabygden.

Narbäck hade också i äldre tider en del av gästgiveriet. Redan när det låg i Stava och sedan fortsättningsvis under senare delen av 1600-talet. Det gällde för de resande som kom söderifrån.

Varför var inte Holkaberget redan från början gästgivargård? Varför låg den från början i Stava? Då får vi gå tillbaka några århundraden i vår historia. Tavernor utmed våra stråkvägar föreskrevs redan år 1442. Kanske var Stava på den tiden den enda gården utmed vägen som hade möjlighet att ordna detta? Därför blev det Stava, trots att husen i Stava låg på lite avstånd från vägen.

Bynamnet är Hålkabärg eller Holkaberget. Några större variationer i stavning har inte förekommit. Namnet betyder nog ungefär hålet i berget eller urholkningen i berget. Vilken urholkning som avses vet vi inte. Vi kanske kan gissa på de branta bergsstupen ned mot Vättern. Byn kan vara ganska gammal, kanske tidig medeltid. Gissa kan vi men det är svårt att hävda något med säkerhet.

Holkaberget gränsar i norr till Stava, i öster till Munkeryd och Kopparp, i söder till Lakarp och Narbäck.

År 1731 lät gästgivaren Knut Svensson inlösa Holkaberget som därmed blev skattegård 1/8 1734.

Kartor över Holkaberget

Holkaberget var liksom övriga byar en ensamgård i äldre tider. Den hörde till kronan. På 1640-talet kom den till Visingsborgs Grevskap och vid reduktionen på 1680-talet kom den åter till kronan.

Den första kartan över Holkaberg är från 1639, den geometriska ägoavmätningen. Den hade samtidigt funktion som skatteläggning. Kartan är inte särskilt detaljrik men vi ser hur landsvägen har samma sträckning som idag, att husen låg där uppe i backen, hundra eller hundrafemtio meter upp från landsvägen. Om bäcken framgår ingenting. Åker och äng var uppdelat i tre gårdar, Norrgärdet med 3½ tunnor i utsäde, Södergårdet med 5¾ tunnor och Västergårdet med 5½ tunnor.

Dessa uppgifter om utsäde stämmer inte med vad som uppges i 1620 års boskaps och utsädeslängd där hela utsädet för Holkaberg uppgavs vara sex tunnor. Kan det kanske ha att göra med trädesbruk? Vidare uppgavs det vara äng till 30 lass hö.

En ny karta upprättades 1694 i samband med den tvist som då rådde mellan Lakarp och Narbäck. Karta upprättades då även över Holkaberg. Det blev en mycket fin karta, upprättad av lantmätaren Johan Ekeboom. Denna karta är rik på detaljer. Här ser man vägarna, bäcken med kvarnen och landsvägsbron över bäcken. Av kartan framgår att den reviderades 1734 och då medtogs de ändringar som rörde den så kallade Rödjelyckan i norr.

Den ursprungliga ensamgården i Holkaberg bestod till i början av 1700-talet. Då delades den på två bönder, som också var gästgivare. Till en början var det sambruk och sämjedelning.

Storskiftet genomfördes 1791 av lantmätaren Zetterstedt som genomfört åtskilliga sådana i bygden. Då skedde uppdelningen på två gårdar, Norrgården och Södergården. I praktiken hade en sådan delning av jorden skett redan tidigare. Storskiftet blev bara det formella fastställandet av detta.

I äldre tider låg husen i byn inte utmed vägen utan längre uppe i backslutningen. Först i slutet av 1700-talet flyttades husen till sin nuvarande plats. Det var vanligt för några hundra år sedan att husen låg på lite avstånd från landsvägen. Kanske var det förenat med faror av olika slag att bo alldeles vid vägkanten, kanske större risk för våldgästningar mm.

Släktgård?

Arvingar till Sven i Narbäck, en av bygdens stormän på 1600-talet, drev gästgiveriet i Holkaberg långt fram i tiden. Sven i Narbäck ägde på sin tid även Hårstorp. Dagens människor i Holkaberg har troligen inga släktrådar tillbaka till Sven i Narbäck. Här har kommit nya släkter från andra håll. Mera härom i avsnittet, Människorna i Holkaberg.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits länge på Holkabergs ägor. Redan på kartan från 1694 uppges ett torp finnas på ägor i nordost. År 1698 bodde soldaten Jöns Jonsson och hans hustru Ingrid på Holkabergs ägor enligt kyrkoböckerna. Sedan dyker andra namn upp. 1708 dog torparen Anders Håkansson på Holkabergs ägor. Så fortsätter raden av torpare ända fram till slutet av 1800-talet. Jag har funnit belägg för åtminstone fyra torp på Holkabergs ägor, nämligen torpet Berga, Smedtorpet, Kyléns torp och Grekkebo.

Berga och Smedtorpet är kanske de äldsta av dessa torp. Smedtorpet kallades i äldre tider möjligen Broalyckan eller *Broalia* efter den branta backe som låg intill torpet. Det låg också nära intill *Smeakorset*, där vägen mot Munkeryd vek av.

I senare tider flyttades torpstugan något längre åt öster. Den siste som bodde här var smeden Samuel Petersson, född i Vireda 1840. Han var gift med Maria Lovisa Lord, född 1845 och från Lordalyckan på Munkeryds ägor. De gifte sig 1866. Maria Lovisa dog 1909 och Samuel dog 1919. Han hade då under flera år legat till sängs. Många äldre personer i bygden har berättat om den gamle smeden. När de gick förbi stugan hörde honom ropa. Han ville ha hjälp, oftast med att hämta vatten.

Torpet Berga låg möjligen där Sjöberga idag ligger. Uppgiften om detta torp fick jag när jag läste domböckerna. I domboken från hösttinget 1782 hade jägmästaren von Olthoff inspekterat några ekar på Holkabergs ägor. Ekar var statens egendom och det förekom ofta räfst och rättarting om ekar, särskilt när någon ek blivit skadad. I det syneprotokoll som jägmästaren skrivit omtalas flera skadade ekar i Kohagen väster om gården, vid torpet Berga. Något namn på torpare finns inte upptaget.

Kyléns torp låg ett par hundra meter norr om smedtorpet, utmed Holavedsvägen. Fortfarande kallas höjden vid den gamla landsvägen för Kylén. Där låg ett torp förr i tiden och där bodde en familj som hette Kylén. Den förste kände torparen här var Anders Persson och Klara Jonsdotter. De köpte torpet som förpantning och brukade detta under åren 1846 - 1852. Därefter kom Karl Peter Kylén med sin familj, sedan kom Gustaf Kaxe med sin familj och slutligen bodde Oskar Hjertstedt ett par år på 1930-talet. Därefter revs bostadshuset. Ladugården revs något senare. Mera om detta längre fram i denna berättelse.

Torpet Grekkebo låg alldeles intill Holkabergs södra gräns mot Kopparp. På platsen finns idag fullt synliga grundstenar efter husen. En syrenbuske blommar där varje år. Det är en vacker plats. Över torpets mark gick den gamla vägen från Kopparp norrut till Röjegatorna, där vägen från Munkeryd mot Stava mötte. Det var Kopparps kyrkväg. I terrängen i närheten, norr om Grekkebo finns också tecken på gammal odling, odlingsrösen och stora ytor slät mark, stora gamla körsbärsträd mm. Hur gammalt torpet Grekkebo är, ja det är svårt att säga. Söder om Grekkebo, på Kopparps sida låg tidigare torpet Starklyckan.

Torpet Grekkebo har fått sitt namn av Anders Reinhold Grek, född 1841. Han var gift med Maria Karolina Johansdotter, född 1842. De kom till detta torp, eller byggde detta torp, 1870. De bodde sedan kvar här till 1898, då de med sina tre barn flyttade till Mark.

Under kortare perioder har troligen ännu flera torp funnits på byns marker än vad som här redovisats. En promenad i markerna mellan kvarnen och Grekkebo kan ge idéer om flera tänkbara torpplatser under gångna tider, terrängen öster om kvarnen likaså. Där finns också flera andra företeelser, spår efter mänsklig verksamhet i gångna tider av olika slag.

Sven Persson var gästgivare i Holkaberg från sekelskiftet år 1700 och fram till 1717. Han kom på obestånd grund av missväxt. Han tvingades lämna gården och gästgiveriet och var sedan under någon tid torpare på Holkabergs ägor. Familjen flyttade sedan vidare, okänt vart.

På 1760-talet bodde tre familjer på ägorna, avskedade soldaten Måns Blomkvist, likaså avskedade soldaten Stefan Törngren med sin familj samt

Måns Persson med sin familj. Sedan avlöste torparfamiljerna varandra, Jan Gabrielsson, Johannes Jonsson med flera.

Den 27 oktober 1794 dog torparen på Holkabergs Södergårds ägor, Peter Abrahamsson, av vattusot, 45 år gammal. Denna anteckning i kyrkoboken visar på att det funnits flera torp på Holkabergs ägor. Det är, som tidigare framförts, troligt att torp funnits i äldre tider i terrängavsnittet mellan kvarnen och Grekkebo. Under Joachimssons tid som gästgivare i Holkabergs södergård fanns också flera torparfamiljer på hans ägor.

Mera om dessa människor finns längre fram i denna berättelse.

Holkabergs kvarn

Holkabergs kvarn och såg är av gammalt datum. Redan kartan från 1694 visar en anläggning utmed bäcken. Där syns också en dammbyggnad för att dämna upp vattnet. Holkabergsdammen har således funnits i mer än 300 år.

Av Landskansliets i Linköping diarium nr 1566 för år 1766 framgår att Sven Jönsson i Kopparp den 25 november 1766 till länsstyrelsen i Östergötland protesterade mot att Lysings Härads Tingsrätt 1764 hade beviljat Johan Jönsson i Holkaberg att uppföra en kvarnbyggnad. Eftersom kvarnen ändå fanns upptagen på en tidigare karta är det troligt att det nu rörde sig om ersättning av en äldre kvarnbyggnad kanske medförande större vattenuppdämningar än tidigare.

I Landskansliets gästgiverihandlingar för Östergötlands län finns en hel del uppgifter som rör gästgiveriet i Holkaberg.

Uppgifter ur domböcker och bouppteckningar har jag arbetat in under de personbeskrivningar som redovisas här längre fram i denna berättelse.

Emigration till Amerika

Emigrationen till Amerika omfattade för Holkabergs del 15-20 personer.

Ur hembygdslitteraturen

Ur boken "Ödeshög genom seklerna" finns mycket att hämta om Holkaberg.

Under rubriken *Skrock och vidskepelse* har grenadjär Stav i Stava berättat följande:

Ja har hört en gång, å dä skulle la va sanning. Dä va här nere i Holkaberg i gamle gästgivargårn. Dä hade kommit en resande dit, å han va sjuker. Han skulle ner te Tyskland, te varmbadet där. Å då skulle köksan koka en ål te middan. Men när ho va ute ett tag, så tog katten ålen. Då visste ho sej ingen rå först, men så gick hon ut i trögårn, å dä hade allti uppehållet sej en stor svarter orm där. Å ho to å slo ihjäl'en å flådde'n å la'n i gryta. Å de åt å'n både gästgivarn å den där herrn.

Men om morron därpå, så va han precis frisker å brydde sej inte om å fara te Tyskland utan vände om. Men köksa måste tala om, hur dä hade tegått förstås. Å han ga'na pänga, men så måste ho lova honom å inte göra om'et. Ja vet e gumma, som bodde där nere, ho hade tjänt där, när dä där hände, så ho påstog dä skulle va sanning.

Människoöden i Holkabergr

Vid en gästgivargård har många människor funnits, gästgivaren med hustru, drängar och pigor i större antal än vid bondgårdarna runtomkring. Skjutsdrängar från andra byar och så alla resande som ständigt strömmat förbi. Det har funnits många människor i Holkabergr. Ändå är de flesta ganska anonyma. Jag vill även för Holkabergr nämna ett par namn.

Sven Persson var gästgivare i Holkabergr i början av 1700-talet. Gästgivarerna var ofta förmögna personer som levde gott på gästgiveriet. För Sven Persson blev det tvärtom. Han förlorade pengar på rörelsen och tvingades lämna den för att bli torpare på ägorna. En son till honom dog under mystiska omständigheter. Läs mera om Sven Persson längre fram i denna berättelse.

Maja Greta Månsdotter var född 1799 i Rök. Hon kom i början av 1820-talet hit och var piga på olika håll i bygden. Hon kom 1835 till Holkabergr som piga hos gästgivarhustrun Albertina Svendsdotter. Maja Greta dränkte sig i Vättern 1838. Se närmare om henne längre fram.

Under 1690-talet börjar kyrkoböckerna komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörlängder finns inte förrän från 1805 och även detta med vissa luckor.

Människorna i Holkabergr

1600-talet

1600-talets uppgifter är magra. De upptar som regel endast förnamn på den skattskyldige (mannen). Kvinnor och barn nämns oftast inte. Jag har från domböckerna fått fram en del uppgifter som kan ge lite mera kött på benen om 1600-talets människor. Vi börjar med en översiktstabell med de äldsta uppgifterna om Holkabergr.

<u>År</u>	<u>Namn mm</u>	<u>Källa</u>
1571	Håkan (5 lod silver, 1,5 lispund koppar, 4 oxar, 2 stutar, 2 kor, 20 får, 5 svin, 1 häst)	Älvsb.
1613	Anders (Lasse)	Älvsb
1620	Anders, 2 hästar, 3 stod, 1 föl, 4 oxar, 2 stutar, 10 kor, 6 gamla getter, 13 gamla får, 1 ungt får, 3 gamla svin, 6 tunnor utsäde)BU Jöns, inhyst man, (1 ko, 2 g får och 1 u får)	
1621	Måns Larsson och Ingiäl Månsdotter i lönskaläge, se domboken	
1627	Anders och Peder	M
1631	Anders och Lasse	M
1637	Lasse samt inhyst man Jöns	Mil
1637	Lasse	BU
1638	Lasse (över 60 år) samt inhyst man Jöns	Mil
1640	Lasse	M
1641	Lasse med hustru och piga	M
1642	Götar i Holkabergr och Brita i Stava i lönskaläge, se domboken	

1643	Konan Elin i Holkabergr instämnd för lönskaläge, se domboken	
1643	Lasse med hustru, dotter och måg	M
1644	Lägersmål mellan Anders Jonson o Elin Håkansdotter, se domboken	
1644	Lasse med hustru, dotter och måg, två pigor	M
1645	Lasse	J
1645	Änkan, en inhyst hustru och en inhyst piga	M
1646	Änkan med inhyst piga,	M
1647	Jon med hustru och piga	M
1648	Jon med hustru Elin	M
1648	Per	Mil
1649	Måns Jonsson och Elin i Holkabergr i lönskaläge, se domboken	
1651	Jon (med hustru)	M
1652	Joen	JW
1653	Måns i Holkabergr i domboken efter marknad i Vadstena, se nedan	
1658	Nils i Haddåsen lämnat en riksdaler till David i Holkabergr, domboken	
1655	Joen med hustru Elin	JW
1658	Joen med hustru Elin	JW
1659	Joen med h Elin, d S	M
1661	Per och Bengt i Krokek ville öppna vägkrog, se domboken	
1664	Jon i Holkabergr var bestulen på två oxar, se domboken	
1664	<i>Konan Ingrid i Näteryd</i> , piga i Holkabergr, med barn, se domboken	
1666	Holkabergr och Narbäck delade på gästgiveriet, se domboken	
1667	den 30 april hölls ting i Holkabergr, se domboken	
1667	Förbjöds Nils i Holkabergr att skjutsa resande söderifrån, se domboken	
1674	Anders Jonsson delade gästgiveriet med sin styvfar, se domboken	
1674	En stickvärja upphittades på landsvägen, se domboken	
1675	Måns i Rödjarp hade en bro på landsvägen, se domboken	
1675	Jöns	J
1676	Holkabergr delar gästgiveriet med Narbäck, se domboken	
1677	Lars Pederson i Holkabergr, <i>mökränkt</i> Brita Svensdotter, se domboken	
1677	Tvist mellan Holkabergr och Narbäck om gästgiveriet, se domboken	
1678	Nils i Holkabergr och Bengt i Stavreberg, <i>obeskedligt tal</i> , domboken.	
1681	Nils med hustru, dräng Nils, piga Elin	M
1682	Nils med hustru, drängar Nils och Per	M
1684	den 10 april hölls ting i Holkabergr om dråp i Börstabil, se domboken	
1685	Nils	J
1687	Gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkabergr klagade, se domboken	
1688	Nils med hustru, s Erik, d Kerstin och Ingrid, dräng Anders,	M
1690	Nils i Holkabergr beklagar sig över vådelden på hans gård, domboken	
1690	Nils i Holkabergr anklagad för <i>äregrifliga beskyllningar</i> , domboken	
1691	Nils i Holkabergr anklagad för skadade ekar, se domboken	
1691	Nils i Holkabergr i tvist med sin styvson om Holkabergr, domboken	
1691	Jöns Jönson på Holkabergrs ägor frånstulits en kviga, se domboken.	
1691	Nils med hustru, drängar Joen och Nils, pigan Maria	M
1692	Nils i Holkabergr i tvist med Anders Matsson i Gumby, se domboken	
1692	Nils i Holkabergr i tvist med Jöns i Skorperyd, se domboken	
1692	Nils i Holkabergr skall visa sina pigor, se domboken	
1693	Nils med hustru, drängar Per och Per, gamla pigan Elin	M
1696	Stölder hos torparen Lars Jönson på Holkabergrs ägor, se domboken	
1697	Bönderna i Porsarp hade en bro vid Holkabergr, se domboken	

1699 Gästgivareänkan Anna Andersdotter i Holkaberg, se domboken

M= mantalslängd, BU = boskaps och utsädeslängd,
Mil = militär källa, J = jordebok.

Detta var våra äldsta uppgifter om människorna i Holkaberg, i tabellform. Jag skall här nedan förtydliga en del av dessa noteringar. För att vi lite skall känna de historiska vingslagen har jag ibland velat ha kvar den tidens ordval, då i kursiv stil.

År 1621 ställdes Måns Larsson i Holkaberg inför tinget för att han *lockat och belägrat Anderses legopiga Ingiäl Månsdotter i Holkaberg. Han ville inte gifta sig med henne. Han fälldes därför till böter, 40 daler i treskiftes, fadern, konungen och häradet efter det 3 Cap. i Giftermålalbalken.*

År 1642 dömdes Götar i Holkaberg till 40 daler i böter för det han hade mökränkt Brita i Stava. Enligt nämnden hade det inte varit tal om äktenskap. Inte heller ville han gifta sig med henne. Götar bodde tillfälligt i Holkaberg. Om honom kan vi läsa mera under Stora Krokek.

År 1643 tingsfördes en *kona*, Elin i Holkaberg, som sade sig vara lägrad av Sven Larsson i Gisslery i Åkersberga i Åsbo härad. Det var osäkert huruvida han var gift eller ogift, därför beslutades att han skulle hämtas hit och tingsföras. Jag har inte sett till detta mål mera.

År 1644 tingsfördes Anders Jonsson i Stava, en ogift dräng som hade lägrat pigan Elin Håkansdotter. Båda erkände brottet. Lägersmålet hade skett i Holkaberg. Han fick böta 40 daler för mökränkning.

År 1649 var Måns Jonsson i Holkaberg instämd för lönskaläge *med ogifta och redan förut kränkta Elin i Holkaberg, och han sakfältes efter landens sed till 3 daler i treskiftes.*

1600-talets domboksanteckningar handlade ofta om olovlig kärlek. Sådant skrevs ofta som lönskaläge eller lägersmål.

Vid tinget 1658 hävdade Nils i Haddåsen att han givit David i Holkaberg en riksdaler, vilket David nekade till och sade sig ha fått bara fyra daler kopparmynt. Riksdaler vet jag inget om, sa David. Nils svarade att han avkortade 16 öre i riksdaler, de andra kvittade han för bräder, sånär som på en daler. Därför betalar Nils två daler kopparmynt. Dessa rader i domboken rörde sig nog om någon skatteuppbörd som kanske skedde i Holkaberg.

Vid tinget 1660 klagade Brodde i Rikstorp i Flisby socken till Sven i Holkaberg för att denne skulle ha tagit en häst från hans pojke på vägen vid Hårstorp. Detta hade hänt när pojken *låg och betade*, sedan han varit med och skjutsat Hans Kongl.Maj:ts suplik ifrån Gränna.

Sven nekade och sa att en ryttare som han skjutsade hade tagit hästen. Brodde berättade att hans grannar, Lars i Olarp, Bengt i Olarp, och Jöns i Tofta, såg Sven rida på stoet.

Sven erkände då att han ridit på stoet och sa att ryttaren tvingat honom, sedan han tagit stoet från pojken, och hade sedan ridit hästen en mil. Rätten uppmanade klaganden att till nästa ting ha med sina grannar som sett hur hästen blev tillgripen. Vidare skulle Per i Porsarp höras, som förut hört

Svens beaktelse. Jag har ingen fortsättning på detta mål. Kanske kom parterna överens. Sven i Holkabergr kanske skall vara Jon.

År 1661 besvärade sig Jöns i Stava över att Per och Bengt i Krokek planerat att på sina ägor sätta upp ett torp som skulle bli krog för vägfärande. Han begärde att detta måtte nekast och sade att han inte vill bli störd av resande. Dessutom skulle det stora gästgiveriet i Holkabergr, om denna lilla krog skulle byggas.

Rätten beslutade att efter Gästgiveriordningens 25 stycke *vare det krokekaboar alldeles förbjudet att uppsätta sådant torp*. Detta var bara några år efter att gästgiveriet flyttats från Stava till Holkabergr.

Vid vintertinget år 1664 ställdes en *kona*, Ingrid i Näteryd inför rätta. Hon hade låtit råda sig med barn. Hon bekände att drängen Bengt i Holkabergr hade hävdat henne tre veckor före midsommar och sedan åtskilliga gånger vid midsommartid, dock utan att hon blivit hävdat. Bengt nekade här till *med grova eder*. Han trodde att det var Jeppe i Kärr som var den skyldige. Denne hade 14 dagar före midsommaren beskyllt Bengt för detta och sökte få honom att erkänna att han hade belägrat Ingrid. Bengt uppgav att Bengt och Håkan i Stava hade hört detta. Jeppe var en gift man. Han var inte närvarande vid tinget och målet uppskötts.

Målet uppkom vid sommartinget 1664. Då var också Jeppe i Kärr med. Ingrid påstod även då Bengt i Holkabergr hade lägrat henne. Nämnden konstaterade att *eftersom saken är mörk får målet uppsättas till ny rannsaking*.

Målet upptogs en tredje gång, på hösttinget 1664. Ingrid bekände även då på Bengt i Holkabergr och angav tider och platser där detta hänt, men Bengt nekade även denna gång. Efter nämndens betänkande fick Bengt möjlighet till *edgång och värjomål*, vilket han inte antog.

Han bedömde förmodligen situationen så att han kanske skulle ha svårt att få tag i sex vittnen till sin skötsamhet. Han dömdes då att böta tre daler.

Den 7 juni 1664 förekom vid tinget i Heda ett mål som rörde omfattande stölder av kreatur. Tjuven var en man från Bobergs härad, Måns Haraldsson. Bland dem som blivit av med kreatur fanns också gästgiveriet Joen i Holkabergr. Han hade blivit av med två oxar som var släppta på bete i Holkabergr. Måns skyllde ifrån sig på sina söner, Harald och Palle. De var nu på flykt och kunde finnas i lag med andra *skogstjuvar i Stoerydsskogen vid Motala*. Hur målet slutade vet jag inte.

Sven i Narbäck presenterade vid hösttinget 1666 en attest från den 14 januari i år av hauptmannen Lars Jonsson på Visingsborg. Av denna attest framgick att Joens änka i Holkabergr, hustru Elin, kommit överens med Sven i Narbäck om att dela på gästgiveriet.

Gästgiveriet hade sedan 1654 varit i Holkabergr. Bonden där skulle ha alla de friheter som gästgiverihemmans åboar åtnjuta. Men i attesten hade änkan sagt sig inte ensam kunna klara gästgiveriet. Hon hade då med hauptmans medgivande överenskommit med sin granne, Sven i Narbäck, att han så som förr i tiden skulle skjutsa och hjälpa resande söderifrån. Änkan i Holkabergr skulle på samma sätt hjälpa alla som kom norrifrån.

Därefter hade änkan skaffat sig en ny fästman och hade på dennes inrådan begärt att ensam få behålla gästgiveriet. Hon ville då bryta den förra överenskommelsen.

Sven i Narbäck svarade att han i över 20 års tid, på dåliga vägar och i dåligt väder fått hjälpa de resande. Han hade lagt ned mycket möda och stora kostnader på detta. Han åberopade vittnen på detta, Per i Krokek, Håkan i Kleven och Jon i Porsarp.

Dessa intygade att Sven i Narbäck i över 20 års tid hade haft halva gästgiveriet, både när det hölls i Stava och sedan det kommit till Holkaberget. De intygade också att det varit omöjligt för Holkaberget att ensam klara detta när mycket folk reser. Sven i Narbäck begärde tingsbevis häröver, vilket rätten gav honom.

Joen i Holkaberget var kanske den förste gästgivaren i Holkaberget efter att gästgiveriet flyttats dit från Stava.

Vi kan försöka göra en liten levnadsteckning av denne Joen i Holkaberget med ledning av de domboksnotiser och övriga uppgifter som vi har.

Joen - - - -, gästgivare i Holkaberget

H Elin - - - -,

Barn: Anders

 Kerstin,

 Dotter,

Jon i Holkaberget är omnämnd i jordeböcker och mantalslängder under 1650-talet och dessutom i domböckerna. Han dog senast 1665. Han och hustru Elin hade minst tre barn, sonen Anders och två döttrar. Joen var sväger med Sven i Narbäck och de delade på gästgiveriet.

En av döttrarna hette Kerstin. En av döttrarna var gift med Per Hansson. Efter Joens död gifte sig Elin med *sin unga fästman* Nils Bryngelsson och de drev gästgiveriet vidare. Det är okänt när Elin dog. I övrigt hänvisas till vad som här ovan nämnts om Joen.

Den 30 april 1667 hölls ting i Holkaberget. Det var ett extraordinarie ting i Vista härad i Wisingsborgs Grevskap. Närvarande var hauptmannen på Wisingsborg, Lars Jönsson och befallningsmannen Anders Skog i Kushult med edsvuren nämnd, nämligen Nils i Bråten, Per i Tällekullen, Joen i Öland, Nils i Björnaryd, Jöns i Uppgränna, Lars i Vreta, Håkan i Vättersmålen, Måns i Hultarp, Nils i Gisseboda. Sven i Narbäck är inte nämnd. Han var då troligen död. Hans son, Anders i Hårstorp skulle senare bli hans efterträdare.

Det var bland annat ett barnamord på Jusseryds ägor som avhandlades på detta ting. *Horkonan Ingrid Jönsdotter i Sunnebys Hybbel* blev av häradsrätten på detta ting i Holkaberget dömd att mista livet. Domen underställdes sedan Kgl. Majt och jag har ännu ingen uppgift om målets fortsättning. Men också andra mål avhandlades i Holkaberget vid detta ting.

Vid tinget i Holkaberget år 1667 förbjöds Nils i Holkaberget att skjutsa vägfärande som kom söderifrån. De skulle i stället anlita gästgiveriet i Narbäck.

Riksdrotsen hade i brev den 30 januari och 10 mars 1667 hörsammat den framställning som Sven i Narbäck förut inlämnat.

Vid vintertinget 1674 beklagade sig Anders Jonsson i Holkaberg över att han fråntagits bruket av halva hemmanet Holkaberg, som han enligt högvälborna Nådes Riksdrotsens brev från 1667 fått. Anders var styvson till gästgivaren Nils Brynielsson i Holkaberg och sannolikt son till förra gästgivaren Joen.

Nils hade gift sig med förra gästgivarens änka. Jag tolkar nämndens beslut som att Anders Jonsson skulle återfå bruket av halva hemmanet Holkaberg. Men eftersom jag inte möter hans namn mer än denna enda gång är det troligt att han flyttat från Holkaberg.

I januari 1674 upphittade Peder Björnsson i Kopparp en stickvärja på stora allmänna vägen mellan Holkaberg och Narbäck. Den värderades till 6 daler silvermynt. Fyndet meddelades på tre ting under året och ett år efter upphittandet fick Peder Björnsson sin hittelön, två daler silvermynt. Värjan tillföll hans höggrevliga nåde, riksdrotsen.

Efter att Sven Månsson i Narbäck hade dött fortsatte hans änka, Kerstin Pedersdotter, med hjälp av sina söner att driva den delen av gästgiveriet som redan förut legat i Narbäck. Detta tillstånd flyttades 1674 över på sonen Arvid Svensson i Narbäck, enligt beslut av greve Per Brahe på Wisingsborg den 29 april 1674.

Detta brev uppvisades på tinget 1675. Gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg gillade givetvis inte detta. Han ville vara ensam om gästgiveriet. Han kanske också försökte bortse från grevens beslut. Därför förbjöd grevens hauptman på sommartinget 1675 både skriftligen och muntligen Nils Bryngelsson, vid 40 daler silvermynt i vite, att tillfoga Arvid Svensson något förfång och intrång i sitt gästgiveri.

Vid sommartinget 1675 dömdes Måns i Rödjarp att betala en fjärdedel av värdet på en häst som tillhörde Nils i Holkaberg. Bakgrunden var att Måns i Rödjarp hade en bro på sitt vägstycke på landsvägen och denna bro hade han tydligen inte underhållit bättre än att gästgivarens häst bröt benet där, så illa att hästen strax därefter dog.

Drängen Lars Pedersson i Holkaberg var instämd till sommartinget 1677 för att han hade *mökränkt* Brita Svendsdotter i Ödeshög. Drängen ville inte gifta sig med henne och han dömdes därför att för mökränkning böta 40 daler till treskiftes enligt Giftermålabalken. Han skulle också giva till *konan* för barnets uppehälle och skötsel i ett för allt nio daler, samt efter riksdrotsens givna befallning betala konans kyrkogång. Vi kan anta att Lars Pedersson var legodräng hos gästgivaren i Holkaberg.

Vid vintertinget 1677 besvärade sig Arvid Svensson i Narbäck över att Nils Bryngelsson i Holkaberg trotsat riksdrotsens beslut från den 29 april 1674 och mot det förbud vid 40 daler i straff från tinget 1676 genom att han många gånger tillfogat honom förfång och intrång i gästgiveriet och skjutsat vägfärande från Gränna.

Nils Bryngelsson uppgav att han omöjligen kunde råda över detta, eftersom många redan kommit till Holkaberg och då inte ville vända tillbaka till Narbäck.

Det framkom att han icke blott med egna hästar utan också med hästar från Stava och Munkeryd skjutsat på detta sätt. Rättens beslut blev att eftersom Bryngelsson frivilligt tillstått sig ha överträtt förbudet skulle han därför böta 40 daler, med varning att inte framdeles överträda förbudet.

Osämjan om gästgiveriet fortsatte. Anmälningar av olika slag framfördes från båda sidor men vid vintertinget 1678 kunde Nils Bryngelsson och Arvid Svensson presentera en förlikning. I denna förlikning lovade de båda att den som först överträder denna förening skulle betala 100 daler silvermynt. Vid tinget 1681 påmindes om den fastställda uppdelningen mellan Holkaberg och Narbäck.

Vid vintertinget den 1 mars 1678 i Gränna anklagades gifta *knektakonan* Ingrid Larsdotter i Näteryds Hybbel för att *hava låtit råda sig med barn*. Hon berättade att skomakaren på Sjöstorp, Peder Jonsson, haft lägerskap med henne i Holkabergs gästgivargård den 28 maj 1677. Hon hade sedan fött tvillingar den 20 januari 1678.

Peder Jonsson nekade till att han någonsin hävdade denna kona. Ingen av de närvarande vid tinget kunde berätta huruvida konans äkta man levde eller var död när hon lät sig belägras. Nämndens mening var att sätta upp detta mål till vidare rannsaking. Dock, vid nogare rannsaking, erinrade sig nämndemännen Anders i Hårstorp och Måns i Erstorp, såväl som fogden Anders Skog och länsmannen Peder i Bankaby ett rykte. Detta rykte innehöll uppgiften att gifta mannen Börje i Renemo *haft umgänge med denna lättfärdiga kona*.

Ryktet innehöll också att konan för 14-15 år sedan fött oäkta barn och då givit skulden på en dräng, Bengt Nilsson, men denne erkände aldrig detta. Det hölls skäligen att konan föres till ytterligare *cognition* till Visingsborgs slott. Målet upptogs på sommartinget samma år den 27 maj, då hon på nytt framfördes inför rätten. Hon berättade även då att det var skomakaren Peder Jonsson på Sjöstorp och förelade honom de omständigheter som tidigare framförts. Men ryktet hade gått att Börje i Renemo och Nils i Åby, två bröder och gifta karlar haft umgänge med henne.

Fogden Anders Skog sade att några från Tyskland hemkomna soldater berättat att konans man, Anders Simonsson, dog sotsdöden i Stettin vid sistlidna Thomasmässotid. Nämnden *fann denna sak mycket mörk* och att den krävde mera rannsaking. Därför uppsattes saken till nästa ting.

Målet uppkom en tredje gång. Inte heller då kunde rätten komma fram till ett beslut och målet uppsköts ytterligare. Slutligen uppkom målet vid ett fjärde ting, vintertinget 1679 i Gränna den 24 mars. Det blev nu klart att hennes man, soldaten Anders Simonsson, dog i Stettin den 23 januari 1678. Lägersmålet hade således begåtts medan hennes man levde.

Men med vem hade hon begått detta lägersmål? Vem var fader till hennes tvillingar? Var det Börje i Renemo, var det hans broder Nils i Åby, var det Jeppe i Kärr eller var det skomakaren Peder Jonsson på Sjöstorp. Ingrid själv påstod att det var Peder Jonsson. Alla nekade. Dessutom stämde inte

tiden riktigt. Ingrid påstod om detta själv att födseln skedde för tidigt. Rättsens beslut i detta mål blev följande:

Rätten bedömde att hennes man levde när hon begått lägersmålet och att hon därigenom gjort sig skyldig till enfalt hor. Hon hade inga pengar att böta med. Rätten dömde därför *horkonan Ingiärd Carlsdotter att för begånget enfalt hor, hudstrykas vid tingsstuvudörren.*

Denna Tingsrättens dom över horkonan blev inte verkställd på tinget. Tingsallmogen kunde inte förmås att piska henne. Därför skrevs i domboken att hudstrykningen skulle *anställes på vederbörandes eget ansvar.* Detta kan vi tolka som så att kronolänsmannen fick svara för att hudstrykningen blev gjord.

Hudstrykning var ett spöstraff och bestod av att den dömde skulle piskas, på bar rygg, av allmogen vid tingshusdörren. Troligen kände allmogen sympati för Ingiärd Carlsdotter och kunde inte förmås att piska henne.

Vid vintertinget 1678 hade Nils i Holkaberg och Bengt i Stavreberg under dryckenskap framfört *obeskedligt tal* i Gränna, dock utan att lagliga skäl finns för rätten att döma dem till böter. För att avböja framdeles missförstånd och osämja mellan dem föreställdes de ett vite, att om någon av dem skulle kränka den andre i ord eller gärningar skulle betala 10 daler silvermynt.

Den 10 april 1684 hölls ett extra ting. Det hölls i Holkaberg och målet gällde dråp i Börstabol. Närvarande kronans länsman Harald Arvidsson och häradsnämnden, Måns i Giölery, Bengt i Runnersta, Lars i Åshby, Jöns i Norrö, Per i Tällekullen, Nils i Särtzöga, Jon i Egbohla, Jöns i Haningetorp, Lars i Bunkabohla. Drängen Sven Månsson, 16-17 år gammal, hade av våda skjutit pigan Anna Stensdotter. Hon dog genast. Eftersom det skett av våda blev straffet böter. Mera om detta dråp finns att läsa under Börstabol

Vid hösttinget 1687 beklagade sig gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg över att åtskilliga av grannarna sålde öl och förplägning till resande på vägen. Detta gällde enligt Bryngelsson särdeles åboarna i Narbäck. Härigenom orsakades gästgiveriet skadd. Han begärde att han som av tinget förordnats till gästgivare måtte få detta *till godo åtnjuta.*

Vid rätten upplästes kungliga gästgivareordningen av vilken framgick att ingen får inkräkta på gästgivarens verksamhet. Brott mot detta straffas med 40 daler silvermynt i böter. Gästgivaren skall själv hålla åtta goda hästar för de resande, varmed han såväl till Ödeshög som till Gränna skall skjutsa, på såväl onda som goda vägar.

Dessutom förordnade rätten att han till hjälp skall ha Stava slottskronohemman och Porsarp. Åboarna på dessa hemman bör när de blir tillsagda av gästgivaren befordra de resande för betalning som vederbör. Som gästgivaren Nils icke har flera än dessa 2 hemman under gästgiveriet till hjälp, begärde han att bli förskonad från kronoskjutsningar, vilket herr hauptman lovade.

Här talas inte längre om uppdelning av gästgiveriet på Holkaberg och Narbäck. Troligen har delningen av gästgiveriet upphört. Således kan vi se att gästgiveriet fanns i Narbäck under mellan åren 1646 – 1686.

Vid tinget år 1688 dömdes Nils i Holkaberg att böta tre daler silvermynt. Det var möjligen någon uppsprofsförseelse eller kanske någon kallelse som han inte hörsammat.

År 1690 beklagade sig Nils i Holkaberg skriftligen över den svåra vådeld som gått över hela hans gård, varvid alla hans victualier och spannmål brunnit upp. Han begärde därför syn och rannsaking därpå. Alltså förordnades kronans länsman Harald Arvidsson, slottslänsman Jöns Bärling, nämndemannen Anders i Erstorp och Hans i Syllerstorp att mäta skadorna samt se vad orsaken till elden är.

Från tingen 1690 ser vi att det fanns osämja mellan bonden Måns Larsson i Kopparp och Nils Bryngelsson i Holkaberg. Måns ansåg sig vara utsatt för *äregrifliga beskyllningar*. Han åberopade vittnen, sventjänaren Anders Bruk och soldaten Jakob Stålnäbb i Sväm. Måns Larsson berättade att han vid *bärgslatiden* förra året hjälpte Munkerydsbonden, numera avlidne, Anders att slå gräs.

Där inne var Nils Bryngelsson, helt drucken, och uttalade då beskyllningar om att Måns stulit kvigor för Jöns i Röjan. Rätten konstaterade att *Nils i sin dryckenskap yttrat obetänkta ord* och dömde honom att till Ödeshögs kyrka böta en kanna vin samt lägga till de fattiga i *armbyssan* en daler silvermynt och därutöver betala rättegångskostnaderna.

Nils Bryngelsson blev 1691 instämnd till tinget av sin måg, Per Hansson i Holkaberg. Per Hansson Denne var gift med en styvdotter till Nils Bryngelsson (dotter till förra gästgivaren Joen) och han hävdade att svärfadern hade lovat honom besittningsrätten till en tredjedel av såväl gårdsbruket som av skjutsningen vid gästgivargården i Holkaberg. Han hänvisade till vittnen, Håkan Svensson i Stava, Bengt Persson i Lilla Krokek och Håkan Carlsson i Sunneby.

Nils Bryngelsson berättade för tinget att han erbjudit sin styvdotter och hennes man Per Hansson att bo hos dem under ett år till dess de kunde skaffa sig eget gårdsbruk. Då levde också Nils Bryngelssons hustru. Nils har sedan låtit Per Hansson förstå att Holkaberg med det usla åkerbruket icke kan tåla mer än en åbo. Nils berättade vidare att han tagit hand om sin styvdotter sedan hon låg på sin moders bröst, men att de nu mest *undsäga mig med trug och skällsord, som din gamle hund och din gamle stolle*.

Därutöver berättade också Nils om den häftiga vådeld som förlidet år rasade i Holkaberg och nedbrände såväl mangård som ladugård. Av uppgifterna i målet i övrigt framgår att Nils har översett med Per Hanssons övriga brott, vilket kan intygas av nämndemannen Anders i Hårstorp, Måns och Bengt i Krokek samt Håkan i Stava. Dessutom hade också Per Hanssons föräldrar och syskon och en svåger till honom bett Nils förlåta honom.

Rätten gick på Nils Bryngelssons linje och uppmanade Per Hansson att nästa fardag flytta från Holkaberg, såvida inte någon förlikning kom till stånd.

I detta mål fick vi se en dotter till gamle gästgivaren Joen skymta fram. Hon hade nog hoppats att hon och hennes man Per Hansson skulle kunna överta gästgiveriet i Holkaberg, men så blev det inte. Hennes moder, Elin, hade dessutom dött och hon hade inget stöd från henne. Här skymtar något som vi inte känner till. Det ligger utanför protokollet. Nils påstod vid rätten att Per Hansson gjort något brottsligt.

Ekträ var hårt och stod bra mot röta. Det var bra till slädmedar, hjulaxlar och hjulekrar m.m. Det var också bra till nedersta syllen i hus, till kvarnar, bryggor och båtar. Sådant behövde varje bonde. Men alla ekar tillhörde konungen, som ville ha ekarna till att bygga krigsskepp med. Det var viktigt, att ekbeståndet inte skövlades.

Bönderna hade svårt att förstå detta, att de inte fick hugga de ekar de behövde, på sin egen mark. Inga ekar fick huggas. Även om de stod på åkerkanten och skuggade åkern fick man inte hugga ned dem utan landshövdingens tillstånd. Vilde bönderna hugga en ek, skulle de kalla på skogvaktaren, som utsynade och stämplade eken. Sedan skulle häradsrätten ta upp ärendet och sedan avgjorde landshövdingen slutligen om eken fick fällas.

Nils Bryngelsson blev år 1691 anklagad av hejderidaren (skogvaktaren) Staffan Christofersson för att han huggit ned tio ekar. Till detta svarade Nils att ekarna avbrändes i den våld som uppstod då gnistor flög från elden då de brände plåtar. Han nekade helt till att ha huggit några ekar. Hejderidaren vidhöll sina uppgifter och krävde att Nils skulle fullgöra edgång eller plikta. Nämndemännen som synat ekarna sade att tre färska ekar huggits, de andra var huggna tidigare. Rätten konstaterade också att Nils Bryngelsson var något drucken, varför man icke då kunde avkräva honom någon ed. Målet uppsköts.

När målet åter upptogs hade Nils dessa edgångsmän med sig: länsmanen Per Andersson i Bankaby, Sven Jönsson i Ershult, Nils Larsson i Glasfall, Jöns Jonsson i Staffanstorp, Jonas Olsson i Åby och sedan var han själv den sjätte edgångsmannen. Hejderidaren sade att alla dessa ekar var avsedda för hjulaxlar och hjulekrar, men han *säger att jag kan själv icke tro Nils i Holkaberg om detta ekhygge*. Efter edgången blev Nils friad, allt enligt det 24 cap. i Tingsmålalbanken.

År 1692 hade Nils Bryngelsson i Holkaberg besvärat sig över Anders Mattsson i Gumby rörande 13 daler kopparmynt som Nils för 30 år sedan lånat ut till Anders. Denne erkände skulden och bad om dröjsmål med betalningen eftersom han saknade medel. Rätten tillhöll Anders att till nästkommande Olsmässa betala halva skulden och återstoden till nästa Brittmässa. Nils hade också instämt Jöns Persson i Skorpery för skuldfordran, 17 daler kopparmynt, som Jöns Persson lånat för två år sedan. Jöns Persson tillstod skulden. Rätten ålade honom att skulden betala.

Vid tinget 1692 togs upp lite synpunkter från mantalsskrivningen. Det konstaterades att Nils i Holkaberg hade två pigor, dels dottern Ingjäl som var gift och dels styvdottern Kerstin som i lika måtto varit hos honom i gården och var sedan bortgift. Det beslutades att de skall visa sig för kommissarien nästa skrivning.

Vid vintertinget 1694 uppkom ett mål som rörde stöld från Hans Majestät Konungen. Det var en stor transport med tre kistor och annat, som på flera vagnar transporterades söderut på landsvägen förbi Ödeshög och Holkaberg. Transporten skedde redan 1680. Henrik Stensson i Häggesta var en av dem som deltog. Övriga som deltog var Måns Jonsson i Jättingstad och Måns Jonsson i Sväm.

Bonden Nils Mårtensson i Knäpperyd i Åby socken berättade att för ungefär 14 år sedan *då Hans Kongl. Maj:t, vår allernådigste konungs kläder fördes neder åt landet i en stor kista och var låst med tre järn över kistan, men det var en gång förut avgånget vid vredet och Henrik Stensson hade sedan samma kista på sitt lass och vid Holkaberg bände han första gången upp kistlocket med piskskaftet och ur kistan tog han så upp något rött kläde och lät oss se det, men då tog han inget. När vi så kommit förbi Porsarp till Kleven, där i Getakroken (?) stod han upp i sin vagn och hade stora byxor. Han drog så ut klädet ur kistan och stoppade in i byxorna och sprang så därmed till skogen och kom så till lasset igen och så körde vi till Gränna. Sedan körde både Henrik och Månsarna ifrån mig och körde så hårt, så att de kan ha bytt klädet i Sväm sig emellan.*

Härvid avlästes också de här över detta hållna rannsakingarna, såväl vid Gränna ting som sedermera vid Heda 1681.

Rätten dömde Henrik Stensson, Måns Jonsson i Sväm och Måns Jonsson i Jättingstad för att de ur en kista, som tillhörde *vår allernådigste konung*, stulit nio alnar rött kläde, att först betala det stulna klädet med 36 daler silvermynt och böta tvådubbelt, som bliver 108 daler silvermynt. De dömdes dessutom betala rättegångskostnaderna med 3 daler silvermynt vardera. Och som dessa personer vid Gränna ting långt före detta under ed nekat till denna stöld dömdes de att böta nio mark silvermynt vardera och *envar aldrig mera ting eller vittnen bära. De dömdes också att undergå skrift enligt Tingsmålabalken.* Och som Henrik och Måns i Sväm inga medel hade till böterna så *pliktar de corporaliter* (pliktar med kroppen) med gatlopp.

Gatulopp innebar att den dömde skulle med bar rygg springa ett antal gånger mellan två rader av män som med spön eller käppar skulle slå honom över ryggen. Det kunde leda till att ryggen blev ett enda stort sår.

Bonden Per Gustafsson i Stora Lund klagade 1697 på bönderna i Porsarps rote för deras dåliga bro på stora landsvägen mellan backarna vid Holkaberg. Per hade där ridit från kvarnen över bron och hans häst hade där brutit högra benet. Det skedde åtta dagar efter Olsmässan och hästen hade allt sedan dess stått ofärdig hos Nils i Holkaberg. Rätten värderade skadan till 10 daler kopparmynt. Detta plus stämningsspengarna skulle roten betala till Per Gustafsson. Denne får sedan ta sin häst igen, sedan den blivit någorlunda läkt. Detta ur domboken.

Vid sommartinget den 29 maj 1699 klagade gästgivareänkan, hustrun Anna Andersdotter i Holkaberg över att Per Svensson i Narbäck och andra grannar däromkring, sedan hennes man dött, bryter mot gästgivarordningen. De gör det genom att ta emot främmande resande personer och *dessas icke endast giva förtäring, dricka och härbärke utan också accomodera med skjutsningar.* I anledning av Kongl. Gästgivarordningens 39:e artikel förbjöds allt sådant vid 40 daler silvermynt i vite.

Nils Brynielsson	1634, gästgivare, död 1698
Anna Andersdotter	1636 i Heda, omgift 1701 med
Jon Håkansson	1666, s t Håkan Svensson i Stava, död 1704.

Nils Brynielsson, eller Bryngelsson, var gästgivare i Holkaberg i 30 år, detta anger kyrkoboken. Hans bakgrund är okänd, men kanske var han från Harsbol. Där förekom namnet Bryniel. Han var gift åtminstone två gånger. Hans första hustru var Elin, änka efter förra gästgivaren Joen. Med sig i detta äktenskap hade hon troligen tre barn, sonen Anders, dottern Kerstin samt ytterligare en dotter. I mantalsskrivningen 1692 uppges att Nils hade en dotter. Ingiäl, som var gift men bodde i Holkaberg.

Äktenskapet med Anna Andersdotter ingicks möjligen 1688. Anna Andersdotter var född i Jussberg i Heda. Hon var gift tre gånger, första gången med Jon (Jöns) i Holkaberg i 14 år (1673-87 ?), andra gången med Nils ovan (1688-1698 och därefter med Jon Håkansson (1701-1704).

Anna Andersdotter dog 16 nov 1704. Hennes tredje man, Jon Håkansson dog en månad tidigare. Detta är uppgifter ur kyrkoboken. Det förutsätter att det funnits någon Jöns i Holkaberg under 1670-talet och fram till 1687.

Vid sommaringet 1699 hade bonden Sven Månsson i Porsarp anklagat bonden Jon Nilsson i Öjan för att denne förra året haft boskapssjuka på sina får. Följande personer åberopades som vittnen på detta, nämligen
1) Soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor, 2) pigan Brita Jönsdotter i Pylahult, 3) tjänstepigan Ingiäl Andersdotter i Vantekullen, 4) konan Karin Carlsdotter i Vallstorp i Åby socken.

Jon Nilsson ville inte godkänna vittnena men åberopade andra vittnen till sin egen fördel, nämligen 1) bonden Sven Persson i Holkaberg, 2) dennes broder bonden Nils Persson i Stora Smedstorp, 3) bonden Lars Knutsson i Staffanstorp, 4) Nils Larsson i Glasfall, 5) bonden Joseph Jönsson i Haddåsen.

Dessa samtliga påstods vara *ärliga bönder*, och när de tillfrågades sade samtliga att de aldrig hört talas om någon smittosam boskapssjukdom hos Jon i Öjan. Samtliga erbjöd sig avlägga eden. Inte heller Ösiö socknemän hade hört något om boskapssjuka hos Jon i Öjan.

Detta mål delade till viss del upp bygden i två läger. Rätten fattade inget beslut. Möjligen återupptogs målet senare, men jag har inte funnit några anteckningar härom.

En sak att observera ur detta mål är att en ny bonde kommit till Holkaberg, nämligen Sven Persson. Hans bakgrund var i Stora Smedstorp. Han blev bonde i Holkaberg efter att Nils Bryngelsson dött.

Under 1690-talet rådde svår missväxt, särskilt åren 1695-97. Det har uppgivits att enbart under 1697 dog minst 80.000 människor i Sverige av svält. Även åren 1708-10 och 1716-17 förekom svår missväxt. Åren 1699 och 1704 var även i övrigt år med hög dödlighet.

1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Skänninge dog 500 människor av de 700 som då bodde i staden. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden, dock ingen i Holkaberg.

Sven Persson	----, bonde i Holkaberg, senare också gästgivare
Ingrid Nilsson	----
Barn: Per	1691, död 1717
Per	1694-05-22,
Anders	1698, död 1708,
Ingrid	1700-03-25,
Nils	1703-04-06, död 1704,
Nils	1705-08-03,
Karin	1708-10-22,

Bakgrunden för Sven och Ingrid har inte med säkerhet kunnat klarläggas. Sven och Ingrid var gifta redan 1691, då sonen Per föddes. Sven var troligen son till bonden Per som fanns i Stora Smedstorp på 1680-talet och Sven var sedan bonde där fram till 1698. Han är omnämnd i domboken åtskilliga gånger.

Han hade ett ämbete, troligen tillsatt av sockenstämman, att räkna säden, förmodligen för tiondeskatten. Han hade också uppdraget att rapportera till länsman och till kyrkoherden vilka som försummade gudstjänsten i kyrkan. Sven hade en broder, Måns Persson i Stora Smedstorp.

År 1698 flyttade Sven Persson med sin familj till Holkaberg. Där var han först bonde, senare också gästgivare. Gästgiveriet sköttes av Nils Bryngelssons änka och hennes nya man, Jon Håkansson. Efter att Jon Håkansson och Anna Andersdotter dött hösten 1704 tog Sven Persson även över gästgiveriet.

Han skrev i ett brev till sommaringet 1717 att han på grund av svår missväxt år 1714 och 1716 gjort stora förluster på gästgiveriet i Holkaberg. Han begärde därför skattelättnader. Hauptman och komminister Selleroth intygade hans uppgifter.

Han beräknade sin förlust till cirka 500 riksdaler, en mycket stor summa. Dessa förluster gjorde att han år 1717 hade fått lämna gården och nu på grund av fattigdom var torpare på ägor.

En annan sak som drabbade Sven och hans hustru var att deras son Per dog den 3 juni 1717 under mystiska omständigheter i en vagn i Öninge. Sven Persson och Erland Hansson i Munkeryd möttes vid tinget om detta. Sven menade att Erland hade bidragit till sonens död. Häradsrätten friade dock Erland från anklagelserna.

Ny gästgivare efter Sven Persson blev Knut Svensson nedan. Sven Persson eller hans familj är inte omnämnd efter 1719. Sven Persson uppgavs då också vara sjuklig. Det är troligt att de har flyttat från Holkaberg – men vart? Jag har inte funnit några spår efter familjen.

- 1) Knut Svensson 1676, gästgivare, död 1732,
 - 2) Johan Volm ----, befallningsman, gästgivare, död 1734,
 - 3) Johan Berg 1668, kvartermästare, gästgivare, död 1747
- Kerstin Persdotter 1675, d t Per Svensson i Narbäck

Knut och Kerstin gifte sig 1697. Knut var son till Sven Esbjörnsson i

Munkeryd och hans hustru Karin Jönsdotter. Kerstin var dotter till Per Svensson i Narbäck och hans hustru Kerstin Jönsdotter. Efter giftermålet bodde de i Munkeryd fram till 1717. Då övertog han gästgiveriet och Holkabergs gård efter att Sven Persson fått lämna detta.

Knut och Kerstin var troligen barnlösa. Gästgivaren Knut Svensson dog 1732. Hans hustru, Kerstin Persdotter gifte om sig 1733 med befallningsmannen Johan Volm från Alvastra. Denne dog 1734 och hon gifte sig en tredje gång, då med kvartermästaren Johan Berg från Häggestad. Denne dog 1747.

Kerstin Persdotter hade således överlevt tre män. Hon tycks ha varit barnlös. Hennes tredje man, Johan Berg, hade en dotter från ett tidigare äktenskap, Anna Katharina Berg, gift med Jakob Castensson. Efter Johan Bergs död blev det således Jakob Castensson som blev gästgivare i Holkaberg.

Rusthållaren Hans Andersson i Åby Södergård hade till sommaringet 1717 instämt Erland i Munkeryd och Knut i Holkaberg för att de tagit hans tjänsteträng Jonas Persson till ryttare för Munkeryds rusthåll. De hade därvid lovat att de i stället skulle skaffa honom *ett annat tjänstehjon*. Erland Hansson ingav en skrift till rätten av vilken framkom att korpralen Daniel Blavier hade något med saken att göra. Målet avslutades utan utslag. Målet uppkom på nytt under hösten 1717. Erland Hansson nekade då till att han lovat att ordna en annan dräng åt Hans Andersson. Därefter återkom inte detta mål.

Gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg klagade vid vintertinget 1726 över sex ekar som gjorde skada i åkern. Kronolänsman Hasselberg intygade detta. Knut Svensson önskade rättens attest. Därefter kunde han gå vidare till landshövdingen och ansöka om tillstånd att få hugga ekarna. Ekar var kronans egendom.

Till höstetinget 1727 hade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg och hans hustru inlämnat ett inbördes testamente och anhöll att denna skrift skulle förvaras i häradsarkivet, vilket beviljades.

Vid höstetinget 1727 uppvisade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg för rätten en överenskommelse mellan sin svärmoder, Kerstin Jönsdotter i Narbäck och hennes mågar, Knut Svensson och Peter Persson i Bankaby, rörande fördelning av arvet efter henne.

Det framgick att hon tidigare skrivit ett testamente, där hon fördelat arvet till sina två döttrar, Kerstin som var gift med Knut Svensson, och den yngre dottern Maria, gift med Peter Persson i Bankaby. Denna förening hade troligen inte riktigt gillats av Maria Persdotters man, varför Kerstin Jönsdotter nu gjorde en ny fördelning. Den innehöll i stort följande:

Kerstin Persdotter och hennes man Knut Svensson erhöll rusthållet Hårstorp och Maria Persdotter och hennes man Peter Persson erhöll Narbäck, dock med det villkoret att de skall till Kerstin Persdotter och Knut Svensson vid tillträdet betala en mellanskillnad, eftersom Narbäck var bättre än Hårstorp.

Det framgick att foder tidigare tagits från Hårstorp till Narbäck för att försörja ryttarhästen med. Dessutom hade en del timmer tagits från Hårstorp sedan förra skrivelsen uppsattes. Hon angav i slutet av brevet att denna

handling skall åtlydas och den som inte finner sig i vad hon låtit skriva, den skulle bli arvlös. Handlingen innehöll också ett avsnitt om hur det skulle göras om hon själv bleve sjuk och arbetsoförmögen.

Brevet undertecknades den 3 mars 1727 på Stora Lund. Hennes namn är skrivet ”Kerstin Jonsdotter i Narbäck”. Brevet är vidare undertecknat av Peter Persson och Maria Persdotter i Bankaby samt av Knut Svensson och Kerstin Persdotter i Holkaberget.

Vid sommaringet 1728 mål hade kronobefallningsmannen Magnus Sjösten instämt bönderna på kronohemmanet Börstabol, Nils Jönsson och Per Bengtsson. Orsaken var att de från gården sålt en del timmer trots att hemmanet var ganska bristfälligt, och yrkade att svarandena skulle böta och ersätta den gjorda skadan. Nils Jönsson och Per Bengtsson medgav att de till gästgivaren Knut i Holkaberget låtit hugga i Börstabols skog fyra tolfte timer. Rätten dömde därför dem till böter.

Vid sommaringet 1728 antecknades att gästgivaren Knut Svensson i Holkaberget fått i arv efter sin svärmoder rusthållet nr 20 under Vadstena Kompani Hårstorp och munderingens underhållande samt rekryteringarnas presterande, såvida han av höga vederbörande skulle bliva antagen till rusthållare. Det blev han också.

Vid höstetinget 1731 hade Knut Svensson i Holkaberget ansökt om att inlösa gästgivargården Holkaberget $\frac{3}{4}$ mantal, varemot ingen hade något att erinra. Holkaberget blev därmed en skattegård.

Efter Knut Svenssons död 1732 öppnades vid vintertinget 1733 de testamenten som 1727 nedlagts i häradskistan. Det framgår att Knut hade tre halvsystrar, däruv Karin Knutsdotter i Öninge, som protesterade mot testamentena. Hon upplystes därför av rätten att hon, om hon finner sig ha anledning därtill, väcka åtal mot Knuts änka. Därefter överlämnades handlingarna till änkan Kerstin Persdotter i Holkaberget. Kerstin Persdotter gifte om sig med Johan Wolm och gästgiveriet fortsatte som vanligt.

Vid vintertinget 1734 hade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge anmodat åtskilliga av häradets invånare att inställa sig för att höras om de ville åtaga sig att göra en landsväg från Adelövs socken till stora vägen vid Holkabergets Lid. Därvid svarade menigheten enhälligt att de ansåg en sådan väg onödig. De ville inte bygga någon sådan väg, som de sedan skulle ha svårt att vidmakthålla.

Vid vintertinget 1735 anhöll gästgivaren Johan Wolm om tingsförbud rörande de skador och besvär som drabbade honom i form av nedrivna gårdsgårdar vid gästgivargården i Holkaberget och vid rusthållet i Hårstorp. Det var okänt folk som orsakade dessa skador och dessutom sålde de mat och öl till vägfarande, enligt Johan Wolm. Därför förbjöd rätten allt sådant som mot lag och Kongliga Förordningar strider vid vite av 40 mark silvermynt. Förbudet skulle publiceras vid närmaste sockenkyrka. Johan Wolm hade ingen särskild nytta av förbudet. Han var nämligen redan död när rätten tog upp hans ansökan. Hans änka kanske hade nytta av det. Hon gifte om sig med Johan Berg och de drev gästgivargården vidare. Ibland kallades hon Kristina Berg.

Vid hösttinget 1736 åtalades Lars Jonsson i Sväm för att han vid Holkabergs krog överfallit soldaten Johan Åman med hugg och slag. Det hade skett på allmänna landsvägen under resa hem från Gränna marknad. Lars Jonsson hade med sina kamrater suttit på Holkabergs krog när Johan Åman med sitt sällskap kom dit och även de tog sig ett stopp öl. Lars Jonsson hade då börjat slagsmålet och givit Johan Åman två blodviten. Johan Åman hade sedan svarat med att ge Lars Jonsson två örfilar.

De dömdes båda till böter, Johan Åman dock något lägre belopp. Han kunde dessvärre inte betala sina böter och dömdes därför till tre par spö med tre slag av vardera.

Vid hösttinget 1737 hade kvartermästaren Johan Berg i Holkaberg instämt *kyrkoherden Samuel Ekmans käresta* för att hon okvädat honom med förklenliga tillmälen. Kyrkoherden Ekman hade då på sin hustrus vägnar instämt Johan Berg för ohemul beskyllning. Johan Berg åberopade som vittne fältväbeln Sven Broberg och begärde att denne skulle höras under ed. Mot detta protesterade kyrkoherde Ekman och menade att denne inte kunde höras. Några flera vittnen hade inte Johan Berg.

Herr kyrkoherden Ekman yrkade då att eftersom Johan Berg *inte gitter bevisa sitt påstående*, skulle hans hustru frikännas. Han anhöll också att kvartermästaren Berg för en så *onödig lagsökning* skulle ersätta hans kostnader och besvär. Rätten konstaterade då att kvartermästaren Johan Berg icke kunnat övertyga *Herr Kyrkoherden Samuel Ekmans käresta* för några anstötliga tillmälen, sedan hans instämde vittne fältväbeln H Broberg inte tillåtits vittna. Därför friades *Herr Kyrkoherden Ekmans käresta*. Kvartermästaren Berg dömdes att betala kyrkoherdens kostnader och besvär. Vi ser här att en kyrkoherde hade stor makt på den tiden.

Vid hösttinget 1737 var Johan Berg instämd till tinget av Nils Lundberg i Östad. Johan Bergs styvdotter hade av tingsrätten blivit tilldömd en summa pengar från Johan Berg. När hon skulle hämta dessa pengar var Nils Lundberg med i hennes sällskap. Detta förtröt Johan Berg som skuffade omkull honom och utföll i svordomar. Rätten dömde honom till böter.

Bouppteckningen efter Johan Berg, Kerstin Persdotters tredje man som dog 1748, upptar många sidor. Tillgångarna uppgick till över 5000 Riksdaler. Det var mycket pengar på den tiden. Här ingick skatterusthållet Häggestad för 2000 riksdaler, gästgivargården Holkaberg för 400 riksdaler, kronorusthållet Hårstorp för 1000 riksdaler samt lösöre för 2151 riksdaler.

Den 17 september 1738 färdades kaptenen Casten Collrin på landsvägen norrut. Någon fjärdedels mil norr om Holkaberg hade han råkat ut för någon våldsamhet. Möjligen var skjutsbonden Isac Månsson från Riddargården i Ödeshög och fjärdingsmannen Måns Larsson inblandade i detta. Kaptenen kände sig våldsamt behandlad, men ville icke bli längre uppehållen här. Allt hans bagage fanns dessutom i gott förvar på gästgivargården och därför reste han vidare. Detta var bara en liten kort notis ur domboken. Vi kan anta att resandet vid denna tid ökade.

Vid Røjegatorna, vid gränsen mellan Munkeryd och Holkaberg finns en gammal spökplats. Jag har i min barndom och ungdom ofta hört berättas om en huvudlös *kärring*. Berättelserna om henne är många och mer eller mindre

detaljerade. Jag har i många år undrat om jag någon gång skulle få fram bakgrunden till denna spökhistoria, kanske någon liten notis ur domböckerna. Här kommer en tänkbar händelse.

Vid sommaringet den 15 maj 1739 omtalade kronans länsman, Johan Svarts, att ett dött foster hade anträffats i en äng vid Holkaberg av några kvinnor som röjt och rensat i ängen. Länsmannen hade därför låtit inkalla dessa kvinnor för närmare rannsaking. Kvinnorna var gamla pigan Kerstin Arvidsdotter, inhyses på Stora Krokeks ägor och inemot 60 år gammal, pigan Johanna Hansdotter på Börstabols ägor, 50 år gammal, hustrun Sara Nilsson i Näteryd, 63 år gammal, pigan Elin på Svinåsens ägor, 64 år gammal, qvinfolket Elin Nilsson på Börstabols ägor, 40 år gammal, samt pigorna Ingrid och Maria Larsdöttrar från Holkaberg, den förra 20 och den senare 24 år gammal.

Först berättade gamla pigan Kerstin att när de den 2 maj röjde i Holkabergs äng hade hon och pigan Johanna något före middagen funnit en gammal blaggarnsskjorta eller särk i en bäckrännil i ängen. De trodde att det var ett plagg som någon mist när de tröskat, men när de tittade närmare fann de något vara inlagt däri. Den ena änden var igenknuten med en tvinnad grå ulltråd och i den andra änden var en klut instoppad och när de tog ut denna fann de ett foster, utan huvud och utan ben.

De visste inte först vad de skulle göra. Sedan grävde de ned det under en sten. Det blev sedan upptaget och medtaget till tinget men var då förruttnat och i upplösning. Kvinnorna berättade det inte för någon utan menade att någon från Kopparp angivit det för capellanen Sörling i Ödeshög eftersom denne i söndags efter gudstjänsten talat om detta i sacristian.

De övriga kvinnorna hördes och berättade helt lika. De betygade att de inte visste om något *qvinfolk* som varit med barn och som kunde misstänkas för detta.

Nämnden tillfrågades om de hört glunkas om *någon qvinsperson* som varit med barn. Det hade de inte, men nämndeman Per Persson i Norra Bråten hade hört ett rykte om att en piga i Kopparp varit med barn men att hon inget barn fött. Nämndeman Per Jönsson i Sestorp hade också hört ett rykte om att ryssen Jonas Ladugas dotter varit havande, och att hennes fader också påstått detta. Hon hade förra året tjänat i Gyllinge hos Nils Hansson, men tjänade nu hos Lars Jonsson i Hårstorp. På avlidne länsman Stråbergs förfrågan i höstas hade hon dock helt nekat därtill.

Rätten tillsade länsman Svarts att han vidare *måste undersöka denna grova missgärning genast efter att tinget avslutats., till en början i de närmast omkring Holkaberg liggande byarna. Länsmannen beordrades att hos matmodern i huset först efterfråga om någon misstanke kan finnas mot de ogifta kvinnorna eller pigorna i huset. Om ingen upplysning kan erhållas eller den skyldiga anträffas, då bör i två nämndemäns närvaro, av två ärliga och om de sakerna väl underrättade hustrur undersökning genom mjölkning hos de ogifta qvinfolken och pigorna anställas. Om den skyldiga kan anträffas skall hon angivas och införas till Linköpings slott. Kronobetjänten tillsades att låta gräva ned detta bylte på kyrkogården, eftersom det är så förfallet att ingen vidare upplysning kan erhållas därav.* Jag har inte funnit några flera anteckningar härom i domboken. Därför vet vi inte hur det gick för länsmannen och hustrurna med mjölkningen av pigorna.

Om denna händelse kan vara upphovet till spökhistorierna vet jag inte.

Johan Berg hade beskyllt drängen Jöns Persson i Narbäck för att ha stulit pengar från Bergs dräng och detta blev tingssak år 1739. Johan Berg hävdade också att Jöns Persson synat ett hänglås som hängt för dörren till krogstugan som låg invid landsvägen i Holkaberget. I detta mål hördes många vittnen. Den påstådda stölden hade skett vid ett barnsöl i Narbäck. Någon dom i målet har jag inte funnit. Möjligen slutade målet i förlikning.

På hemväg från Gränna marknad var det vanligt för alla som reste denna väg norrut att stanna till vid krogen i Holkaberget och ta ett stopp öl. Ibland inträffade lite annat också i samband med detta. Den 18 oktober 1744 var rusthållaren Carl Björkegren från Kushult där. Han träffade då nämndemannen Per Persson som passade på att kräva in en gammal skuld. Björkegren hade då tagit sin piska och slagit Per Persson två slag i ansiktet så att denne blödde. Samtidigt yttrade Björkegren *En skälm är du, en skälm blir du, som skälm läggs du i graven och en skälm som dricker ur kanna, alla dricker med dig*. Björkegren kunde inte förneka sina gärningar och vad han yttrat och han dömdes till böter, både för piskslagen och för okvädinsorden, och sedan fick han också betala rättegångskostnaderna.

Vid gästgivargården i Holkaberget fanns åtskilliga pigor och drängar. Det resulterade i ett och annat kärleksmöte. Sådant var strängeligen förbjudet i gamla tider, om det inte skedde inom äktenskapets ram. Under 1745 fanns i Holkaberget en dräng som hette Anders Nilsson och en piga som hette Anna Nilsson. De hade vid Olsmässotiden haft kärleksmöte(n) och hon blev med barn. I maj månad 1745 födde hon en pojke. Det blev tingssak och rätten dömd dem vid sommaringet 1745 till böter, men som hon inga pengar hade att böta med fick hon sona sitt brott med sju dagars fängelse på Linköpings slott.

Bonden Jöns Jonsson i Lilla Krokek hade 1749 instämt Johan Berg i Holkaberget för att ha tillägnat sig drås till en tunna korn, för vilket Jöns Jonsson yrkade ersättning. Johan Berg svarade med en motanmälan som gällde hur Jöns återlämnat en vagn som han lånat av Johan Berg. Jöns kunde med flera vittnen bevisa att han återlämnat vagnen. Målet slutade troligen i någon överenskommelse. Ingen blev dömd.

Vid höstetinget 1750 anhöll änkan hustrun Kristina Berg i Holkaberget, genom sin måg, rusthållaren Jacob Castenson om hjälp med skjutshållandet. Detta ledde fram till ett system med hjälpskjutsar, där byarna runt omkring fick hjälpa till med skjutsar från gästgivargården i Holkaberget. Vi kan förstå att antalet resande hade ökat så att även kringliggande gårdar och byar måste hjälpa till med skjutshållningen.

Kerstin Persdotter dog den 10 maj 1752 av värk. Hon efterlämnade inga egna barn. Hennes tredje man, Johan Berg hade i sitt första äktenskap en dotter, madam Anna Katharina Berg, vid denna tid gift med herr Jakob Castenson. Hela egendomen tillföll dem enligt ett testamente från den 24 maj 1744, bevittnat av Sven Håhl och Elias Östenson. Bouppteckningen efter Kerstin Persdotter omfattade mer än 30 sidor och hade upprättats av nämndemännen Jonas Andersson i Boet och Per Bengtsson i Börstabil.

Jag är osäker på när den ursprungliga ensamgården i Holkaberger delades i två. Kanske skedde det i början av 1700-talet. Kanske skedde det på det sättet att lantbruket på gården, eller en del av detta, blev utarrenderat av gästgivaren i Holkaberger.

På Holkaberger äldsta karta från 1600-talet kan vi se att sågkvarnen redan då fanns på den plats som den funnits på fram till våra dagar. Möjligen var det på den tiden endast kvarn.

Redan i slutet av 1600-talet bodde människor på Holkaberger ägor. Eftersom 1600-talskartan över Holkaberger inte visar några torp på ägora kan vi kanske anta att de bodde i anslutning till kvarnen. Det fanns av uppgifterna att döma också soldater i Holkaberger. Möjligen kan det ha varit avskedade (pensionerade) soldater, som kanske hade någon anknytning till gästgiveriet eftersom någon indelt soldat inte funnits i Holkaberger.

Följande personer fanns på Holkaberger ägor i slutet av 1600-talet och första hälften av 1700-talet.

Jöns Jonsson,	(1660), torpare på Holkaberger ägor
hustrun Ingrid	----
dottern Kerstin	1698-11-17, död 1700

Jöns var torpare på torpet Röjan på Holkaberger ägor år 1690 när Erik Björnsson från Tuna i Stora Åby stal boskap i bygden. Erik stal en röd kviga från Jöns. Erik Björnsson hade stulit från många i bygden och under Narbäck finns mer att läsa om dessa stölder. Den kviga som han stulit från Jöns hade han slaktat.

Jöns Jonsson nämnes soldat 1698 när hans dotter Kerstin föddes. Möjligen var han en avskedad, pensionerad soldat, som blivit torpare på Holkaberger ägor. Han dog den 28 oktober 1698, 38 år gammal. Han hade varit gift två gånger, i 17 år, och var son till Jon Persson och Elin Jönsdotter i Narbäck. Så uppger död- och begravningsboken. Hur det sedan gick för Ingrid vet vi inte.

Torpet Röjan torde vara identiskt med Rödjorna, de åkrar som låg längst i norr på Holkaberger marker utmed den gamla landsvägen. Kanske var det detta torp som senare fick heta Broalyckan.

Från domboken för Vista härad 1696 den 24 januari finns en uppgift om att torparen Lars Jönsson på Holkaberger ägor hade av tjuven Lars Nilsson blivit frånstulen åtskilliga saker, såsom två gröna klädesskjortor av halvengelskt kläde, två lärftssärkar, ull, ost, fläsk samt vadmal.

Det stulna värderades till 38 daler kopparmynt, vilket tjuven skall ersätta målsägaren. Denne hade inga pengar och pliktar *han corporaliter* (med kroppen) med gatulopp som strax efter tinget skulle verkställas.

Av denna uppgift ser vi att det i slutet av 1600-talet fanns två torpare på Holkaberger ägor. En promenad i terrängen mot söder och sydost från Holkaberger kvarn i riktning mot Grekkebo ger intryck av gamla odlingar. Kanske har där legat ett torp, ungefär mitt emellan kvarnen och Grekkebo. Men

det fanns också ett torp som kallades Berga, i bergen väster om gästgivar-
gården.

Anders ----
Ingiäl Persdotter ----
Karin 1706-04-25,

År 1706 föddes Karin, dotter till Anders och Ingiäl Persdotter på Holka-
bergs ägor. Anders fick 1703 böta till kyrkan för sammanflöttning *innan*
äktenskapet. 1706 fick han dessutom böta till kyrkan för otidigt *sängalag*,
för att ha gått till sängs med sin kvinna innan kyrkan legaliserat förbundet.
Någon vigseluppgift har inte kunnat anträffas. De har troligen bott endast
tillfälligt i Holkaberg. Om alla skulle få böta för sådant idag skulle det ge
statskassan många miljoner. Detta sista var min egen fundering.

Från 1708 har vi en liten notering i kyrkoboken. Då dog torparen Anders
Håkansson på Holkabergs ägor. Där står också att Anders Håkansson gift
sig 1698. Om hustrun står inget. Vigselsboken för 1698 säger heller inget.

Lars Knutsson ---- i Gränna,
Anna Nilsson ----
Barn: ? (1696), "ett oäkta barn", dog 1697-07-02,
(Lars 1711)
Sara 1713-01-26,
Ingiäl 1716-02-30,

Lars och Anna gifte sig 1700. Anna uppges då vara tjänstepiga i Stavre-
berg och Lars tjänstestred i Stava. De bodde på Stava ägor fram till 1712 då
de kom till Holkaberg. De har troligen flyttat från byn någon gång under
1720-talet, möjligen till Fogeryds ägor. År 1755 dog en Lars Knutsson på
Fogeryds ägor, 93 år gammal. Det kan kanske vara denne.

Nils Persson ----, soldat
Elin Svensdotter ----,
Nils 1716-08-25,

Nils och Elin är endast omnämnda 1716 då deras son Nils föddes. Deras
bakgrund är okänd. Elin hade under flera år varit piga på gästgivargården.
Var hon möjligen dotter till förre gästgivaren Sven Persson där?

Den 21 maj 1716 dog den 10-årige gossen Götar Haraldsson på Holka-
bergs ägor. Han var son till torparen Harald Månsson. Vad modern hette vet
vi inte. Vi vet inte mera om denna familj.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs
församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom.
Möjligen var det *frossan* som är omtalat det året på andra håll i Sverige. I
Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så

hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer, dock ingen i Holkaberg. Följande människor bodde i byn vid denna tid.

Drängarna Jöns och Abraham i Holkaberg och drängarna Jonas och Jöns från Munkeryd hade varit *otidiga* mot gästgiverskan, hustrun Elisabet Lindgren i Ödeshög. Det hade skett under en skjutsning till gästgivargården i Ödeshög. Vid vintertinget 1751 hade de blivit förlikta om dessa otidigheter. Så uppger domboken. Vad otidigheterna skulle bestått i uppges inte.

Vid vintertinget 1751 hade kronobefallningsmannen Jonas Ljunggren inlämnat en skrivelse där han redogjorde för att gästgivarna på Ödeshögs och Holkabergs gästgiverier under sista krigstiden vid krigsmarschernas utlämnat svagdricka för 3 silvermynt kannan, fastställt pris, trots att de därigenom lidit förluster till följd av de höga spannmålspriserna. Kronobefallningsmannen berättade samtidigt att den halm som blivit brukad av manskapet vid nattlägren inte hade erhållit fastställd kvalitet.

Till höstetinget 1753 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängarna Nils Nilsson och Per Johansson i Holkaberg samt Jonas Håkansson och Jöns Larsson i Munkeryd samt vidare Per Håkansson och Anders Johansson i Narbäck. Skälet var att de vid någon skjuts från Holkaberg till Ödeshög tagit för mycket betalt. Parterna inställde sig personligen, alla utom Per Johansson i Holkaberg. Denne var hindrad av inkomsten skjuts till samma krog. Det hävdades att de angivna den 7 och 9 maj tagit skjutspenningar för 1 3/8 mil i stället för 1 1/4 mil. De angivna förnekade det hela därför att vederbörande själv villigt betalat med anledning av den väntetid som uppstått. Vidare hävdade de åtalade att sträckan är längre än 1 1/4 mil. Målet tycks ha slutat så att de åtalade slapp böter och att skjutstavlan skulle avskyltas, kanske i avvaktan på ny mätning.

Till sommartinget 1753 hade fänriken och hejderidaren Jakob Magnus Retzell instämt ett 40-tal personer för att de inte inställt sig till häradsskall. Från Stavabygden var det Eric Larsson i Öjan, dels för att ha uteblivit från häradsskallet och dels för *uteblivet jaktnät* den 20-23 mars 1753. Erik Larsson uppgav sig ha varit sjuk och därför inte kunnat delta, samt att hans son, Lars Eriksson, ungefär 16 år, hade glömt att ta nät med sig. Sven Persson i Lakarp som också uteblivit uppgav att han varit hindrad på grund av hjälpskjuts hos gästgivaren i Holkaberg som gällde *Kongl Majt*. Rusthållaren och gästgivaren Castensson i Holkaberg skyllde på samma förhinder. Alla de tre ovannämnda slapp böter.

Jakob Castensson	(1703-10-11) i Asby, gästgivare
Anna Katharina Berg	----, d t kvartermästare Johan Berg.
Greta Katharina	1753-08-01, död s å

Jakob Castensson gifte sig 1739 med Anna Katharina Berg från Holkaberg. Båda hade troligen varit gifta tidigare. Jakob var son till Casten Jacobsson och Karin Eriksdotter från Torpa socken. Castensson dog i Holkaberg den 17 oktober 1756, 55 år gammal. Hans hustru, Anna Katharina Berg

var dotter till kvartermästaren, gästgivaren Johan Berg i hans första äktenskap. Han var senare gift med Kerstin Persdotter från Narbäck i hennes tredje äktenskap.

Anna Katharina Berg flyttade en tid efter makens död till Hårstorp, som hon också ägde. Jakob Castensson förekom vid tinget några gånger, dels i skuldfordringsmål men också i mål som gällde försummade hjälpskjutsar.

Gästgivare i Holkaberget efter Castenssons död och några år framåt blev inspektoren Johan Blavier. Han var gift med en dotter till Anna Katharina Berg.

Systemet med hjälpskjutsar fungerade tydligen inte helt bra. Vid vintertinget 1756 hade gästgivaren Jakob Castensson instämt Johan Svensson i Stava och Jonas Petersson i Stava för tredska vid utförande av hjälpskjuts. Mot detta hade de tillsammans med flera andra i bygden inlämnat en motstämning mot Castensson rörande ohemul stämning samt anklagade honom för att ha brutit kontraktet om skjutshållningen.

I denna stämning deltog Håkan Jonsson i Stava, Per Månsson i Lilla Krokek och Per och Abraham i Stora Krokek, Jonas och Håkan i Munkeryd, Elias och Jonas i Porsarp, Per Persson i Narbäck, Jöns Svensson i Lakarp och Per Johansson i Kopparp. Målet blev uppskjutet till sommaringet 1756 och i rättens utslag finns inte så mycket att utläsa. Det var tydligen en svår balansgång. Alla bönder i bygden behövdes för att hjälpa till med skjutsarna och då fick man gå varligt fram. Castensson hade instämt även Anders Persson i Bankaby och Per i Lakarp för att även de eftersatt hållskjutsen, men i sommaringets dombok uppges de vara förlikta med Castensson.

Vid hösttinget 1756 hade länsmannen Jonas Fellbom instämt åtskilliga av bönderna för försummad hållskjuts vid Holkabergets krog. Det var Jöns Larsson i Kulhult, Anders Arvidsson i Tällekullen, Lars Jönsson i Lilla Smedstorp, Jonas Nilsson och Håkan Håkansson i Tuna, Jonas Jonsson i Gåsabol, Per i Rödebol, Anders Månsson i Tuna Södergård och Sven och Bengt i Tuna, Olof och Anders i Ukleby. Häradsrätten konstaterade i utslaget att de flesta *försökt undskylla sig med allehanda, att de inte förstått meningen i de hållsedlar som de fått, en del att de ansökt hos Konungens Befallningshavande om befrielse osv.*

Häradsrätten dömde med stöd av 1734 års gästgiveriordning att för *försummad hållskjuts till sex daler silvermynt vardera sakfälla Jöns i Kulhult, Arvid i Tällekullen, Anders i Tuna Södergård, Olof och Anders i Ukleby, Lars Nilsson i Ukleby, samtliga åboar i Näfstad med Tollstad. Hemmingsstorp, Tegneby Rusthåll och Forsby Södergård. De som ansökt om ändring hos Konungens Befallningshavande, åligger det ändå att utföra hållskjutsarna intill dess befrielse erhållits. Men Lars i Lilla Smedstorp, Jonas och Håkan i Tuna i Åby socken, med Jonas i Gåsabol, såväl som Sven och Bengt i Tuna i Heda socken, bliva denna gång i betraktande av vad som för dem angivits befriade från påföljd.*

Efter Castenssons död inlämnade Castenssons änka, Anna Catharina Berg, vid vintertinget 1757 en skriftlig redovisning över tillgångarna i boet. Därav framgår att hennes äldsta söner, från första giftet, Johan och Peter Borén, fick på sin lott kronorusthållet Åby Ödegård, hennes dotter av andra

giftet, hustrun Anna Bornelia, gift med Johan Blavier, fick Holkabergs gästgivargård, äldsta sonen med inspektoren Castensson, Arvid Casten Castensson och dottern Christina Charlotta Castensson, fick s rusthållet Häggestad samt deras bröder, Anders Jacob Castensson och Daniel Magnus Castensson fick rusthållet Hårstorp, dock med lite tillökningar och mellangifter. Hon undertecknade denna handling i Hårstorp den 10 december 1756.

Vid vintertinget 1757 klagade innehavarna av Holkaberg och Hårstorp över att deras ägor skadades och ofredades genom sandtäkt till allmänna landsvägen av dem som hade sina brolotter och väglotter därintill. De anhöll att vanliga sandtag skulle förbjudas. Det gavs dock löfte till sandtäkt i den så kallade Broliden samt på Narbäcks utmark i Grökliden.

Häradsrätten gick på denna linje och förbjöd sådana sandtag. Detta förbud mottogs dock inte välvilligt av människorna i bygden. Vid sommartinget 1757 klagade nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult tillsammans med många av bygdens människor över detta förbud rörande sandtag på Holkabergs och Hårstorps ägor. Därför fick länsman Fellbom och två oväldiga nämndemän i uppdrag att närmare undersöka detta. Därefter avhördes inte detta mål.

Vid sommartinget 1758 hade länsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Peter Johansson i Holkaberg och qvinfolket Maria Johansdotter från Hårstorps ägor för begånget lägersmål. Båda erkände och berättade att lägersmålet skett i Holkaberg. På drängens vägnar anmälde hans husbonde, inspektoren och gästgivaren i Holkaberg, Johan Blavier, drängens sjukliga tillstånd men att han ändå vidgått lägersmålet och hade även medsänt böterna.

Målet uppkom igen på hösttinget. Då hade hon fött ett flickebarn. Peter Johansson betalade sina böter men Maria Johansdotter hade inga pengar att böta med och fick sitta 14 dagar i fängelse på Linköpings slott. Till barnets underhåll dömdes Peter att årligen betala fyra daler silvermynt.

Vid sommartinget 1758 klagade gästgivaren Johan Blavier över den dåliga ordning som råder med skjutshållningen. Resande kunde tas upp lite var som helst, inte enbart vid gästgivargården. Hästar fanns inte till hands när de behövdes osv.

Häradsrätten fann klagomålen befogade och beslutade därför om ett vite på tio daler silvermynt för samtliga åboar under Holkabergs gästgivargård som inte vill visa sig vid gästgivargården och söka hästar där för sin resa samt även för att åta sig hållskjuts.

Detta gällde också för andra *häradsboar för att de kan fullgöra sin egen skyldighet och enligt den fastställda hållskjutsinrättningen alltid ha sina hästar i beredskap när deras tur kommer*. Gästgivaren Blavier skulle informera vederbörande åboar om rättens förordnande. Av detta kan vi förstå att resandet hade ökat åtskilligt på Holavedsvägen.

Vid hösttinget 1758 kom återigen frågan upp om skjutsar vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Gästgivarna hade begärt utökning av antalet understödshemman men Konungens Befallningshavande i Linköping hade inte funnit anledning att lämna gästgivaren de begärda och föreslagna understödshemmanen Frebol och Sväm.

Det borde i stället undersökas och prövas hur många egna hästar dessa gästgivare var för sig kunde hålla, samt vilka och hur många av de närmast belägna hemmanen som behövs till understöd och hjälpskjuts. Häröver skulle listor upprättas. Dessa listor upptog följande:

Ödeshögs Gästgivargård

Ödeshög, $7\frac{1}{2}$ hemman, fyra hästar på helgårdar,	30 hästar,
Öninge, 4 hemman,	16
Sväm, $3\frac{1}{8}$ hemman, i anseende till hemmanens lika förmåner,	16
Erstorp, 1 hemman,	4
Mark, 1 hemman	4
Allmänninge, 1 hemman,	4
Orrnäs, $\frac{1}{2}$ hemman,	2
Lyckan, 1 hemman	4
Kulltorp, 1 hemman	4
Summa $20\frac{5}{8}$ hemman,	84 st.

Varandes de mesta av dessa hemman i närmaste grannhåll och intet därav över en fjärdingsväg från gästgivargården beläget.

För Holkabergs gästgivargård

Stafva, 1 hemman	4 hästar
Munkeryd, 1 hemman,	4
Stora Krokek, 1 hemman,	4
Lilla Krokek, 1 hemman,	4
Rossholmen, 1 hemman	4
Kushult med Näteryd, 1 hemman	4
Börstabol, 1 hemman,	4
Gyllinge, 1 hemman,	4
Kopparp, 1 hemman	4
Porsarp, $\frac{3}{4}$ hemman,	3
Hårstorp, $\frac{3}{4}$ hemman,	3
Sunneryd, $\frac{3}{4}$ hemman,	3
Stavreberg, $\frac{1}{2}$ hemman,	2
Stora Smedstorp, $\frac{1}{2}$ hemman,	2
Öjan, $\frac{1}{2}$ hemman,	2
Lakarp, $\frac{1}{2}$ hemman	2
Staffanstorp, $\frac{1}{4}$ hemman,	1
Gåsabol, $\frac{1}{4}$ hemman,	1
Svinåsen, $\frac{1}{4}$ hemman,	1
Summa 14 hemman,	56 hästar

Och fastän gästgivargården Holkaberg väl ibland torde tarva starkare hjälpskjuts, så är dock intet hemman så nära beläget att det med nytta kan anslås, utav dessa en del ungefär $\frac{3}{4}$ men de mesta $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{8}$ mil nära gästgivargården belägna, om inte hr Landshövdingen skulle så förordna att hemmanet Narbäck, liggande bara $\frac{1}{8}$ mil från gästgivargården utmed landsvägen, och som i alla tider med mesta säkerhet och bekvämlighet understött gästgivargården med hjälpskjuts, blev åter där under lagt.

Per Johansson	1713-09-27, bonde i Holkaberg 1738 – 1742 ca
Kerstin Håkansdotter	1707-03-22
Barn: Kerstin	1738-10-02,
Anna	1740-10-25,

Per och Kerstin vigdes 1738. Båda var från Uppgränna. Per var son till bonden Johan Persson och hans hustru Brita Svensdotter i Uppgränna Bultagård. Kerstin var dotter till bonden Håkan Persson och hans hustru Elin Nilsson i Uppgränna. De lämnade Holkaberg efter någon tid och blev sedan bönder på Uppgränna Bultagård. Det är osäkert hur stor del av Holkaberg som Per var bonde på.

Johan Jönsson	1725-09-28, gästgivare i Holkaberg
Anna Jönsdotter	(1731), från Erstorp, gifta 1751
Barn: Nils	1751-02-08, född i Visjö, g m Kath. Persdotter, se nedan
Johan	1755-02-24, mönsterskrivare, tog namnet Hedelius
Maria	1757-01-31, g 1776 m Peter Persson från Hårstorp
Peter	1759-10-10, död ?
Lisa	1760-11-25, g 1783 m Peter Persson från Narbäck
Magnus	1763-05-27, död ?
Sara Lena	1764-12-27, g m rusth. Anders Hansson i Åby
Katharina	1768-01-24,
Jöns	1770-08-22, död i rödsot 1772.

Johan och Anna gifte sig 1751. Han var son till Jöns Månsson och Elisabet Nilsson i Visjö. Hon var från Erstorps ägor, uppger vigselboken. Möjligen var hon dotter till Jon Ernström och Ingeborg Håkansdotter.

Johan och Anna bosatte sig i Visjö och var bönder där fram till 1759. Då skedde ett gårdsbyte. Detta gick till så att Johan Blavier och Johan Jönsson bytte gårdar. Kontraktet gjordes upp i maj 1759 och sedan skedde bytet samma år. Johan Blavier skulle ha en rejäl summa emellan. Möjligen hade Johan Jönsson lite svårt att i tid betala denna summa. Hösten 1759 hade Blavier instämt Johan Jönsson till tinget om denna summa. Allt ordnade sig dock, men under flera år förekom åtskilliga stämningar till tinget mellan Blavier och Johan Jönsson. Det rörde sig om lagfartskostnader och fastebrev m.m. Möjligen var båda lika benägna att anmäla varandra. Det blev åtskilliga stämningar inför tinget under några år. De flesta slutade i förlikningar.

Johan Jönsson fick häradsrättens tillstånd att uppföra en kvarnbyggnad vid bäcken i Holkaberg, förmodligen en utökning av tidigare anläggning. Sven Jönsson i Kopparp besvärade sig över detta till länsstyrelsen år 1766. Någon ändring av beslutet blev det dock inte.

Johan Jönsson anlätades då och då för bouppteckningar och andra skrivgöromål i bygden. De flyttade troligen från Holkaberg till Vallby i Heda socken i mitten av 1780-talet. Det hölls auktion i Holkaberg den 1 maj 1784 och det var, kan vi anta, en stor och välbesökt auktion när gästgivaren Johan Jönsson upphörde med sin verksamhet. Johan Jönsson dog i Vallby 1790.

Gästgivaren Johan Jönsson hade vid vintertinget 1762 instämt bonden Erik Larsson i Öjan för att denne flera gånger försummat hjälpskjutsen. Erik Larsson klagade från sin sida över att gästgivaren själv inte höll ordning på sitt. Hjälpskjutsarna utnyttjades bara när vägarna var sämst. Målet tycks ha slutat utan att någon dömdes.

Vid sommaringet 1762 hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg instämt bonden Anders Svensson i Ödeshögs Brännegård för att han den 25 april med två hästar skjutsat förbi Holkabergs krog och yrkade straff och rättegångsersättning. Vi ser här att det var obligatoriskt att byta skjuts vid gästgivargårdarna. Anders Svensson var svårt sjuk och kunde inte inställa sig vid tinget. Målet uppsköts, men slutade troligen i förlikning.

Från början av 1760-talet har vi namn på ytterligare en bonde i Holkaberg. Det var Johan Svensson. Han var från Lakarp och det är i domböckerna som han är omnämnd som hälftenbrukare i Holkaberg. Det är troligt att det var ganska tillfälligt.

Vid vintertinget 1763 hade länsmannen Jonas Fellbom på ämbetets vägnar instämt bönderna Hans Persson och Per Håkansson i Gyllinge samt Per Larsson i Narbäck för försummelse med skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård. Gästgivaren Johan Jönsson klagade *högeligen över den efterlåtenhet och tredsko som de instämnda visat, att de flera gånger på sina hålldagar antingen sänt bort sina hästar eller sitt folk, så att han vid de resandes ankomst inte kan lämna den hjälp som han är skyldig att göra.* De instämnda bestred detta och klagade över att *gästgivaren om sommaren och eljest när gott väglag råder, sällan eller aldrig anlitar dem, utan behåller all skjutsen själv, men så snart väglaget blivit tungt och svårt, ville han anlita dem.*

I sitt utslag den 19 mars 1763 konstaterade Häradsrätten att varken åklagaren eller gästgivaren gittat uppgiva vilka och huru många dagar, de lag-sökta eftersatt sin skyldighet. Alltså hade inte häradsrätten tillräcklig anledning att sakfälla svarandena till mer än sina sex daler silvermynt vardera, men rätten erinrade om att de framdeles måste noga och behörigen iaktta sina åligganden.

Som vi sett förut hade Johan Jönsson en del tvister med sin föregångare, Johan Blavier. Vid sommaringet 1763 hade Johan Jönsson instämt Blavier för att denne i egenskap av ägare av rusthållet Hårstorp fem gånger försummat hållskjutsen vid Holkabergs krog. Enligt den överenskommelse som träffades i Holkaberg den 27 mars 1763 skulle Hårstorp var sextonde dag infinna sig med tre hästar i Holkaberg, men hade inte inställt sig. De hade fem gånger försummat detta. Blavier hävdade att inget bud kommit till Hårstorp. Han menade också att åtskilliga felaktigheter förekom med skjutsen i Holkaberg. Blaviers bonde i Hårstorp, Abraham Persson, förnekade all kunskap om hållskjutsen.

Häradsrätten dömde Blavier att för försummad hjälpskjuts böta sex daler silvermynt samt ersätta gästgivaren Johan Jönsson för rättegångskostnaderna. Dessutom anmodades Hårstorps rusthåll att rätta sig efter den ordning med hållskjutsen *som länsman Fellboms skriftliga inrättning av den 27 mars 1763 utsätter.*

Vid sommaringet 1763 hade Johan Jönsson även instämt rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd för att denne inte efterlevat en överenskommel-

se från den 27 mars i år rörande enbetsskjuts vid gästgivargården. Håkan Jonsson återstämde Johan Jönsson och hävdade att påståendet var fel. Häradsrätten uppmanade dem båda att hädanefter sina skyldigheter vid skjutsningen å ömse sidor noga i akt taga.

Gästgivaren Johan Jönsson hade troligen 1762 gjort sig *kärleksärenden* till ryttartorpet på Narbäcks ägor hos ryttarhustrun Maria Hansdotter. Hennes man, ryttaren Sven Lundgren var i Tyskland och krigade. Johan Jönsson var en tid intagen på häktet i Linköping. Eftersom båda var gifta kallades brottet för dubbelt hor och det var i äldre tider belagt med dödsstraff.

Johan Jönsson och Maria Hansdotter klarade sig emellertid undan dödsstraffet. Maria Hansdotter fick dryga böter. Johan Jönsson erkände inte något brott alls och hovrätten valde då att för hans del *ställa det på framtiden*. Johan Jönsson var en stor man i bygden och hade förmodligen inflytelserika vänner. Om nu detta bidrog till att han klarade sig undan straff?

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1764 hade Daniel Lundgren instämt ryttaren Nils Herrbrander på Hårstorps ägor för skällsord och tillvitelser. Lundgren yrkade plikt och rättgångskostnadsersättning. Nils Herrbrander nekade och då inkallades de instämnda vittnena. Gästgivaren i Holkaberg kom in liksom i marginalen här i detta mål. Det var efterdyningar till kärleksaffären.

Jonas Petersson i Narbäck berättade att han vid ett tillfälle hört Lundgren och Herrbrander i någon ordväxling om Johan Jönsson i Holkaberg som då varit häktad i Linköping. Herrbrander hade sagt att *Lundgren vore så väl värd att ligga där som gästgivaren, och att om Lundgrens hus vore ännu större så skulle det nedrivas*. Något vidare hade Jonas Petersson icke hört, icke heller av vad orsak Herrbrander på sådant sätt utbrutit sig mot Lundgren.

Jonas Peterssons son, drängen Peter Jonsson, berättade att han hört Herrbrander säga att *Lundgrens hus skulle nedrivas om det vore aldrig så stort, och att Lundgren vore beryktad såväl som gästgivaren för olovligt umgänge med ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor och att Lundgren vore så väl värd att ligga på häktet i Linköping som gästgivaren i Holkaberg*. Något därutöver hade han icke hört.

Herrbrander förklarade att något löst rykte kommit om Lundgren, men som Herrbrander nu ansåg ogrundat och önskade återkalla. Rätten dömde ryttaren Herrbrander för tre ohöviska utlåtelse till tre daler silvermynt i böter. Han skulle också ersätta Lundgren för rättgångskostnaden med fyra daler silvermynt.

Vid vintertinget den 15 mars 1764 hade gästgivaren i Holkaberg, Johan Jönssons hustru, Anna Jonsdotter, instämt ryttaränkan Kaisa Svendsdotter på Munkeryds ägor för att ha tagit bränsle på hennes åkergräde. Vid uppropet var Kaisa Svendsdotter tillstädes och för Anna Jonsdotter hennes man, gästgivaren Johan Jönsson. Kaisa Svendsdotter hade någon tid bott hos ryttarhustrun Maria Hansdotter Narbäcks ryttartorp. De hade därvid tillsammans något före julen 1762 hämtat tre lass bränsle från Anna Jonsdotters åkergräde. Maria Hansdotter hade sagt att hon av gästgivaren Johan Jönsson fått tillstånd till detta, varför Kaisa Svendsdotter häri trodde sig vara oskyldig.

På tillfrågan medgav gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg att Maria Hansdotter och änkan Kaisa med hans löfte tagit bränslet. Rätten överlämnade därefter till gästgivaren Johan Jönsson att till nästa sommaring instämna ryttarhustrun Maria Hansdotter såvida han ville fullfölja detta mål. Förmodligen blev det ingen fortsättning på detta mål. Även detta mål tycks ha samband med kärleksaffären.

Gästgivaren Johan Jönsson hade år 1764 begärt att bonden Jonas Johansson i Sunneryd skulle få ge gästgivaren handräckning vid kronobönders uppåtdande för kronoskjutsningar. Som anledning härtill angavs att det var långt till kronobetjäningen. Detta avsåg förmodligen de tillfällen då mera omfattande skjutsning behövdes för kronans räkning, kanske kungens resor eller kanske militära uppmarscher. Landshövdingen bollade frågan vidare till häradsrätten och vid vintertinget 1764 uppkom detta mål. Härvid upptogs också frågor rörande skjutsningen i allmänhet vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar.

Det framgår att skjutsningen varit mycket betungande. *Reservbönderna hade ibland fått skjutsa 5-6 dagar varje vecka. Hästarna blev utmattade och kunde inte användas till andra körslor och reservbönderna blev hindrade från att sköta sina hemman.* Den tidigare hållskjutsen indrogs efter förra årets vinterting. Varje helt hemman skulle därefter lämna två daler silvermynt som ersättning till gästgivaren och till reserven för att de ensamma skulle uppehålla skjutsen.

Men genom en stark och nästan ovanligt stor omfattning på skjutsbehovet intygades att *dessa som reserver tillslagna hemmansbrukare och åboar var mycket avsigkomna och nära total undergång, att en stor del av dem är ur stånd att vidare fortsätta med så ständigt skjutsning och inte heller kan klara det nu stundande vårbruket och räntan. Deras belägenhet och tillstånd förvärras dagligen och de ansågs snart vara utan all vidare räddning och upphjälpande.*

Häradsrätten framhöll att denna inrättning kan inte längre klara sin uppgift på detta ställe där den största stråkvägen i hela riket drager fram. Häradsrätten ansåg sig därför tvingad att tillstyrka den förra, vanliga hållskjutsens återinrättande. Vad gällde Johan Jönssons framställning om förordnande för Jonas Johansson blev denna framställning tillstyrkt av häradsrätten.

Vi har här ovan fått en bra beskrivning av de svårigheter som bönderna i bygden haft med skjutsarna vid gästgivargården i Holkaberg, så att de haft svårt att klara skötseln av sina gårdar.

I samband med riksdagsmännens uppresan till Stockholm hösten 1764 blev det återigen problem med skjutsningen. Gästgivaren Johan Jönsson hade instämt åtskilliga häradsboar för försummad hållskjuts. Vid vintertinget 1765 lät han meddela häradsrätten att han ingått förlikning med samtliga, dock utom inspektoren Johan Blavier och rusthållaren Zachris Jonsson i Syllerstorp. Båda dessa hävdade att de varit hindrade av sjukdom. I Blaviers fall uppskötts avgörandet till sommaringet 1765. Zachris Jonsson ansågs av rätten kunna ha lejt någon annan att utföra denna skjuts, varför han dömdes att böta tio daler silvermynt. Vid sommaringet då målet mot Blavier skulle återupptagits meddelades att Johan Jönsson och Blavier blivit förlikta.

Vid vintertinget 1765 uppkom återigen skjutshållningen vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Återigen var det svårt att klara efterfrågan från alla resenärer, som ökade i antal. På morgonen den 22 februari 1765, andra tingsdagen på vintertinget, ankom ett brev från landshövdingen där han tog upp frågan om skjutshållningen. Efter uppläsandet av landshövdingens brev vidtog samråd om vad som kunde göras. Därvid kom man fram till att häradet måste återigen indelas till hållskjutsar vid dessa gästgivargårdar. Domstolen prövade därvid hur många par hästar om dygnet som behövdes vid vardera stället. Det konstaterades att antalet resande under de senare åren ökats avsevärt. Det ansågs att två par hästar på vardera stället som förut, innan hållskjutsen indrogs, nu längre inte räckte till.

Det beslutades att hållskjutsinrättningen åter borde införas, som den var 1756, eller innan hållskjutsen indrogs, så att två par hästar om dygnet skall hållas vid båda gästgivargårdarna. Till Holkaberg anslogs Narbäck, Stava, Munkeryd, Stora och Lilla Krokek, Hårstorp, Börstabil, Ön, Stora Smedstorp, Gyllinge, Kopparp, Lakarp, Porsarp och Staffanstorp. Dessutom skall gästgivaren själv tillhandahålla det antal hästar som förut, nämligen vid Holkaberg 8 hästar.

Sedan häradsrätten *sålunda utrett och reglerat vad som rör skjutsväsendet i detta härad, så att oreda och klagomål framdeles måtte undvikas, så blev kronolänsmannen Fellbom anmodad att upprätta hållskjutslängd. Denna blev därefter vid rätten uppläst.* Således blev hållskjutsinrättningen åter som 1756.

Fördenskull skall denna hållskjutslista tillika med rättens yttrande efter tingets slut tillsändas herr landshövdingen och riddaren *som gunstigast lärer denna skjutsinrättning gilla och stadfästa samt anbefalla kronolänsmannen Fellbom skyndsamt föranstalta att häradsboarna får behöriga hållsedlar som utsätta på vilka dagar de med sina hästar skall inställa sig vid gästgivargårdarna.*

Så blev det också. Landshövdingen meddelade i en skrivelse den 5 maj 1767 att det *ingen annan råd vore än att återinföra det system med hållskjuts som borttogs 1756. Det betonades att Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar låg utmed den största stråkvägen i hela riket. Det föreskrevs nu åter att varje helt hemman, varje by om ett helt mantal skulle delta med fyra hästar, byar om $\frac{3}{4}$ mantal med tre hästar, $\frac{1}{2}$ mantal med två och $\frac{1}{4}$ mantal med en häst. I denna hållskjuts vid Holkaberg skulle byarna Stava, Munkeryd, Stora Krokek och Lilla Krokek, Narbäck, Rossholmen, Kushult, Bankaby, Börstabil, Gyllinge och Kopparp, alla dessa med vardera fyra hästar, vidare Porsarp och Hårstorp med tre hästar vardera, vidare Sunneryd, Stavreberg, Stora Smedstorp, Lakarp och Öjan med två hästar vardera samt Staffanstorp och Gåsabol med en häst vardera.*

Härutöver skulle gästgivaren själv hålla åtta hästar. Jag har här bara redovisat ett kort utdrag ur det långa protokollet.

Vid vintertinget 1766 hade bonden Johan Svensson i Stava samt änkan Annika Persdotter i Stava instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg och begärt att denne skulle visa med vilken rätt han hade tillägnat sig den s.k. Rödjelyckan, vilken i alla tider hört till Stava.

Johan Jönsson ville ha uppskov med ärendet men Johan Svensson önskade ändå få sina vittnen hörda. Det var bonden Per Jönsson i Uppgränna, torparen Sven Eriksson i Råby och änkan Maja Nilsson på Sunneby ägor. Gästgivaren Johan Jönsson invände att Per Jönsson var hans ovän och vederdeloman sedan gästgivaren i början av februari månad angivit Per Jönsson hos landsfiskalen Schölin i Småland för utsädes lämnande till tjänsthjon och olovligt skjutsande. Han visade också landsfiskalens skrivelse om detta.

Vidare uppgav Johan Jönsson att Sven Eriksson var syskonbarn till Johan Svenssons hustru Maja Jonsdotter, såväl som till andra käranden Annika Persdotters i Stava avlidne man Håkan Jonsson.

Detta godtogs av rätten, så att endast ett av Johan Svenssons vittnen, nämligen Maja Nilsson fanns kvar som vittne. Hon var inemot 80 år gammal. Hon avlade eden och berättade att när hon var mellan 20 och 30 år gammal hade hon varit i tjänst hos nuvarande innehavares av Stava föräldrar, Jon Andersson och Elin Håkansdotter. Dessa hade ofta sig emellan talat om att Elin Håkansdotters fader, Håkan Jonsson givit bort Rödjelyckan till dåvarande gästgivaren Nils i Holkabergh.

Nils hade där fått bygga upp ett torp, vilket likväl nu i senare tider blivit förstört. Från Stava kom hon i tjänst i Holkabergh hos Sven, men där aldrig hört omtalas att åkerlyckan hört till Stava. Av Jon och Elin i Stava hade hon också hört att något stycke i Munkeryds äng förr lytt till Stava, men ho visste inte på vilket sätt det skulle ha skingrats från Stava, inte heller hur stort detta ängsstycke var. Efter detta vittnesmål blev detta tvistemål uppskjutet till nästa ting.

Vid sommaringet 1767 anmäldes att Johan Svensson och Johan Jönsson träffat en överenskommelse om att Johan Jönsson kunde erhålla Rödjelyckan under Holkabergh, åtminstone i Johan Svenssons livstid. Änkan Annika Persdotter var sjuk och hade inte kunnat inställa sig vid tinget och det var därför osäkert om hon var med på denna överenskommelse.

Johan Jönsson hade år 1766 hos landshövdingen ansökt om tillstånd att vid bäcken få uppsätta en sågkvarn. Han avsåg att den skulle enbart vara för eget behov. Sven Jönsson i Kopparp hade där en redan skattlagd sågkvarn och protesterade. Landshövdingen hade remitterat ansökningen till häradsrätten som tillstyrkte Johan Jönssons ansökan. Vi kanske kan tro att Johan Jönsson var väl sedd på högre nivå.

Vid vintertinget 1769 hade insepektoren Peter Thornberg vid Sättra instämt gästgivaren Johan Jönsson med anledning av en försvunnen säck med ärtor som Thornberg sänt med skjuts från Ödeshög. Den skulle avhämtas med bud i Holkabergh men säcken försvann. Drängen Per Jonsson från Porsarp hade lämnat in den i köket på gästgivargården i Holkabergh och meddelat att bud från Gränna skulle hämta den. Pigorna Annika och Ingrid påminde sig detta men därefter har ingen sett eller hört talas om säcken. Gästgivaren Johan Jönsson erbjöd sig att gå ed på att han inget kände till säcken. Rätten friade Johan Jönsson från vidare åtal om den försvunna säcken.

Vid vintertinget 1770 hade Johan Jönsson instämt bonden Per Månsson i Åeryd rörande hot, förargliga utlåtelse, eder och svordomar. Bakgrunden

var att Johan Jönsson på hemväg från Vadstena marknad den 3 februari 1770 legat över natt hos bonden Jonas Jonsson i Broby i Heda socken. Så hade också Per Månsson gjort. På söndagsmorgonen när de båda skulle fortsätta sin resa hade det uppstått en ordväxling mellan Johan och Per. Därvid hade Per blivit uppretad och sagt: *Din för---e kreatur, jag skall tysta dig din skatoxe.* Därefter hade uppstått ett handgemäng dem emellan, men om detta finns inga detaljer återgivna och resulterade tydligen inte i några skador. Per Månsson vidgick det skedda inför rätten men han ursäktade sig med att han sedan han blivit slagen på krogen i somras har han blivit så huvudsvag. Rätten dömde honom till böter för svordomar och för smädeliga utlåtelse.

Om Per Månsson finns åtskilligt att läsa under Lilla Krokek. Per Månsson var ofta i slagsmål och stridigheter. Hans stora svårigheter med livet var hans spritvanor.

Kronolänsmannen Olof Sundeman rapporterade vid vintertinget 1770 att han inspekterat gästgivargårdarna i Ödeshög och Holkaberg vad gällde hästar och resetyg och därvid inte funnit något att anmärka på. Vidare hade dagböckerna vid dessa gästgivargårdar avseende december, januari och februari månader studerats och inte heller där fanns något att anmärka på mera än att Jöns Månsson i Stava försummat en reservskjuts med två hästar den 20 februari 1770.

Jöns Månsson stämde därför till tinget och berättade då att han själv icke varit hemma och dessutom att den förr brukliga tavlan hade kommit ur bruk. Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg intygade också detta. Jöns Månsson slapp därför denna gång att plikta för försummelse. Kronolänsmannen Sundeborg skulle genast svara för att tavlan för reservskjuts åter kommer i ordning, så att fullkomlig underrättelse kan ske om skyldigheten att utföra reservskjuts.

Vid hösttinget 1770 hade Johan Jönsson instämt bonden Jöns Jonsson i Haningetorp rörande bruket av Haningetorp. Det framgår av målet att Johan Jönsson ägde någon del i Haningetorp.

Vid hösttinget 1770 upptogs också frågan om skjutshället vid gästgivargårdarna i Holkaberg och i Ödeshög. Det gällde en eventuell förlängning av den överenskommelse mellan gästgivare och alla de som deltog i skjutshällningen, dels i det så kallade hållaget och dels de reservbönder som också fanns med.

Vid vintertinget 1771 inlämnades och upplästes en borgensskrift där Johan Jönsson i Holkaberg och Jonas Olofsson i Porsarp gick i borgen för Sven Jönsson i Kopparp rörande dennes inskrivning för halva kronorusthållet Råby.

Slagsmål vid gästgivargården

Den 19 november 1771 var det åter slagsmål vid Holkabergs krog. Kornetten Johan Steuk från Grävsten i Östergötland hade med sitt sällskap i två täckta vagnar kommit från Gränna till Holkaberg och skulle där byta hästar. Det blev något diskuterande och därefter blev det handgripligheter. I domboken står att *Steuk med flera andra herrskaper, såväl själv som genom*

medhavda betjänter på Holkabergs krog med slagsmål och okväden överfallit gästgivaren, hans hustru och barn samt skjutsdrängen Jonas Nilsson från Munkeryd. Så beskrevs händelsen i domboken. Drängen Jonas Nilsson från Munkeryd blev så illa slagen att han därav blev ofärdig och vanför.

Gästgivaren Johan Jönsson stämde Johan Steuk inför sommaringet 1772 men Johan Steuk inställde sig inte. Han skrev till häradsrätten och gjorde en motstämning mot gästgivaren och framhöll att denne måtte plikta för rättegångsmissbruk. Själv ville han ha ersättning för sina besvär med trettio daler silvermynt. Drängen från Munkeryd hade han givit några slag för att denne kommit med *fräcka och oanständiga utlåtelse*. Johan Steuk var av adlig släkt och han var född 1753, allt enligt adelskalendern, och var bara 18 år gammal vid detta slagsmål.

Rätten hörde ett antal vittnen som varit med och sett händelsen, bl.a. bönderna Johan Larsson och Johan Persson från Uppgränna som haft skjutisar till Holkaberg, bonden Jonas Abrahamsson och drängen Nils Nilsson från Stora Krokek, vidare pigorna Greta Jakobsdotter och Maria Jönsdotter i Holkaberg m.fl. Pistolsmeden Strängberg från Jönköping hade på sin resa kommit till Holkaberg samtidigt och blev vittne till det hela. Han skrev ned sin berättelse och insände den till rätten.

Gästgivargården med alla sina hus låg då ett stycke från landsvägen. Möjligen låg själva krogstugan intill landsvägen. När Steuks sällskap med sina två vagnar kom från Gränna till Holkaberg hade de beställda hästarna med sina kuskar i flera timmar väntat på dem. Från Steuks sällskap framfördes vid framkomsten något ifrågasättande om hästarna, huruvida de kunde klara körningen.

Gästgivarens son, Nils Johansson, hade då försäkrat att ingen fara var därmed. Nils var hållkarl vid gästgivargården och han hade som uppgift att ge service till de resande och se till att allt fungerade, att hästar och vagnar fanns som kunde forsla de resande vidare. Steuk blev tydligen missnöjd med beskedet från Nils och krävde att Nils själv skulle köra hästarna till Ödes hög. De överföll Nils med hugg och slag, drog honom i håret i landsvägsdiktet och slog honom med piskorna.

För att undkomma dem sprang han upp mot gästgivargården men där hann sällskapet upp honom. Där blev *ett hiskeligt oväsen*. Gästgiverskan Anna Jönsdotter, modern till Nils, försökte rädda honom in i stugan men de slet tag i hans hår och under stoj och skrik förde de Nils emellan sig ned till vägen och vagnarna.

Hästarna hade blivit skrämda av allt oväsen och Jonas Larsson från Uppgränna hade fått ta hand om dem och försökte att lugna dem.

När sällskapet kommit ned till vägen hade skjutsdrängen Jonas Nilsson från Munkeryd sökt medla fred och då fick han med en stake ett slag över ena ögat och föll omkull. Därefter fick han flera slag så att blodet rann över ansiktet och högra axeln.

Han kunde därefter inte tjänstgöra som kusk. Bägge herrarna i sällskapet hade av *ondska och iver* satt sig på kuskstället och *börjat vådligt slå hästarna* så att de icke lät sig styras. Sedan kom nya skjuts-gossar fram och sällskapet åkte iväg, *därefter de resande på hårdaste sätt fortfarit så långt vitt- nena kunde se*.

En av dessa skjuts-gossar var förmodligen brodern till Jonas Nilsson, men eftersom han var broder till målsäganden fick han inte höras vid rätten. Ut-

över redan nämnda skador hade gästgiverskan Anna Jonsdotter fått fyra blånader på ena armen när de ryckte sonen från henne ut ur stugan och sonen Nils hade enligt vad vittnena berättade fått blodviten i ansiktet.

Drängen Jonas Nilsson från Munkeryd var ännu ett halvt år efter händelsen oförmögen till arbete. Han kunde bl. a. inte lyfta högra armen. Någon läkare hade dock ännu inte besiktigt skadorna.

Steuk inställde sig inte vid sommaringet 1772. Domboken för hösttinget 1772 saknas och vad som då hände i detta mål är okänt. Kanske hände ingenting.

När målet kom upp igen vid vintertinget 1773 den 4 mars kom ett brev från Steuk där han sades vara sjuk och inte kunde inställa sig. Detta intyg uppfyllde dock inte de rättsliga kraven och rätten skrev därför tillbaka och krävde hans personliga inställelse eller ett giltigt intyg. Därför uppsköts målet till sommaringet 1773.

Vid sommaringet 1773 inställde sig Steuk. Vi vet inte i detalj vad som skedde, men där kom parterna helt plötsligt överens. En förlikning gjordes upp och skrevs ned. Steuk insåg kanske att han var illa ute. I förlikningen lovade Steuk att till gästgivaren Johan Jönsson lämna tre hundra daler och till drängen Jonas Nilsson 48 daler, allt kopparmynt.

Rätten godkände och fastställde denna överenskommelse och därmed försvann detta mål från häradsrätten. En fråga som vi inte fick svar på var hur det gick för Jonas Nilsson i Munkeryd. Något senare fanns en bonde i Munkeryd som hette Jonas Nilsson, kanske var det denne. Han dog omkring 1805 av bröstsjuka.

Vid hösttinget 1782 hade överjägmästaren, *äreborne herr von Olthoff* inspekterat ett antal skadade ekar på Holkabergs ägor. Det blev ett stort protokoll, trots att de flesta av ekarna var utan eller av endast ringa värde. Ekar tillhörde staten och det blev ibland *stort rabalder* om någon ek hade skadats eller ännu värre om den nedhuggits.

Nu stod Johan Jönsson anklagad. Han berättade att Visingsö-borna möjligen huggit en del, eftersom de fått löfte att hugga bränsle i bergen ned mot sjön. En del av ekarna hade hamlats, eller kvistats av. Det var också brottsligt och överjägmästaren, *äreborne herr von Olthoff utkrävde allt vad lagen kunde åstadkomma*. I protokollet finns redovisat att de skadade ekarna stod i Kohagen väster om husen i Holkaberg, vid torpet Berga. Detta torp har jag inte förut sett i handlingarna och inte på några kartor. Hur gick det då för Johan Jönsson och ekarna? Målet uppsköts till vintertinget 1783 och denna dombok saknas och vi får därför leva i ovisshet om hur det gick.

Johan Jönsson åtog sig också skrivgöromål i bygden och han höll auktioner. Vid sommaringet 1773 hade han instämt ett antal personer som inte betalt sina auktionsinrop. De ålades av rätten att betala.

Den 1 maj 1784 höll han förmodligen sin sista auktion. Den hölls i Holkaberg och det var han själv som *sålde av* när han upphörde med sin gästgivarverksamhet och flyttade till Vallby. I domboken för sommaringet 1785 hade han instämt drängen Sven Larsson i Syllerstorp för att driva in en kvarbliven auktionsskuld.

Bouppteckningen 1790 efter Johan Jönsson i Vallby visar att han efterlämnade hustrun Anna Jonsdotter samt sex barn, mönsterskrivaren Johan Hedelius, dottern Maria gift med rusthållaren Peter Persson i Hårstorp, Elisabet gift med rusthållaren Peter Persson i Holkaberg, Sara Lena, gift med rusthållaren Anders Hansson i Åby samt ännu omyndiga Katharina och Anna Brita, varförutom avlidne sonen Nils Johanssons dotter, Brita Lisa Nilsson dotter också var Johan Jönssons arvtagare.

Tillgångarna uppgavs till 430 riksdaler. Bland osäkra fordringar uppgavs sådana hos bonden Jonas Jansson i Sväm, adjutanten Silvius, Lars Eriksson i Amundeby, Jonas Hansson i Kroxery, änkan Brita Eriksdotters barn i Stora Krokek, rusthållaren Peter Hedén och Karl Persson i Hattorp för resterande hållskjutsmedel, organisten Tollqvist, Målaren Rosenblads änka i Gränna. Skulder fanns till bl. a. *auktionspenningar i Börstabil*,

Det gick säkerligen ganska bra för deras ättlingar, åtminstone för flera av dem. I domboken för hösttinget 1822 förekommer namnet Hedelius. En benämndes herr vice auditören Olof Hedelius och en annan hovrättsrådet J Hedelius, boende i Ingvaldstorp.

Nils Johansson	1751-02-08, gästgivare, Död 1778.
Katharina Persdotter	1750-01-26, d t Per Persson i Narbäck
Barn: Jöns	1777-11-30,
Brita L	1779-03-11

Nils och Katharina gifte sig 1777. Han uppgavs vara från Holkaberg och hon från Narbäck. Nils var son till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg. Katharina var dotter till Per Persson och Kerstin Svendsdotter i Narbäck. Nils övertog gästgiveriet efter sina föräldrar. Detta blev dock en kort episod. Nils dog den 22 september 1778. Han *fants död på landsvägen vid Skansen i Hårstorp*.

Dottern Brita föddes efter att fadern dött. Katharina och dottern Brita flyttade förmodligen från Holkaberg. Katharina var av *den gamla narbäckssläkten, med anor från Sven Månsson*. Därmed fanns i Holkaberg återigen ättlingar till Sven i Narbäck. Som vi ser var det bara en kort tid. Efter att Nils Johansson dött 1788 kom Olof Friberg som gästgivare i Holkaberg.

På ägorna vid denna tid fanns följande personer:

Måns Blomqvist	1711, f d soldat i Stava, död i vattusot 1769
Maria Larsdotter	1712,
Barn: Lars	1745-07-03, skräddardräng, död 1773
Anna	1748-04-01, död av hetsig sjuka 1767

Familjen Blomqvist flyttade från Stava till Holkaberg i slutet av 1750-talet. Måns dog 1769 av vattusot, 58 år gammal, och Maria Larsdotter dog 1 maj 1776 av bröstsjuka, 60 år gammal. Jag har ingen uppgift om deras bakgrund.

1) Nils Nilsson	(1740-04-20), torpare
2) Per Månsson	
Karin Larsdotter	----
Barn: Arvid	1769-12-20,
Katharina	1776-01-08,
Peter	1777-02-01,
Johannes	1779-09-18,

Nils och Karin gifte sig 1768. Nils var redan då torpare på Holkabergs ägor. Han hade möjligen sin bakgrund i Gräsberg, son till Nils Svensson och Ingeborg Nilsson. Säkra kan vi inte vara. Karin benämnes *qvinsperson* och uppgavs vara från Haddåsens ägor. Hennes bakgrund vet jag inget om. 1769 fick de en son, Arvid. Då bodde de på Fogeryds ägor. Därefter återkom de troligen till Holkaberg.

År 1772 dog fattiga torparen Nils Nilsson på Holkabergs ägor av hetsig sjuka, 32 år gammal. Troligen gifte sig Karin därefter med bonden Peter Månsson i Lilla Krokek. De flyttade troligen år 1776 till ett torp på Holkabergs ägor. 1777 fick de sonen Peter. De flyttade sedan tillbaka till Lilla Krokek för någon tid, sedan till Erikstorp och sedan till ett torp på Ödeshögs Skattegårds ägor.

Vid vintertinget 1777 hade bonden Johan Persson i Stora Krokek instämt sin fader, torparen Per Månsson på Holkabergs ägor, tidigare bonde i Lilla Krokek. Johan ville att fadern skulle utbetala hans mödernearv, en riksdaler och 32 skillingar, eller visa bouppteckningen och betala efter vad den uppstår. Per Månsson ansåg sig inte vara skyldig sin son något. Han menade att han genom betalning av halm, en piska och spannmål fullgjort sina skyldigheter. Målet uppsköts till sommartinget 1777 för att sonen då skulle vara försedd med vittnen. När målet då uppropades kunde de båda meddela att de hade blivit förlikta och rätten lät därmed det hela bero.

Vid hösttinget 1777 hade Per Månsson instämt nämndemannen Gudmund Larsson i Åby. Denne hade varit auktionsförrättare vid auktionen i Lilla Krokek den 10 maj 1776 då Per Månsson tydligen upphörde med gårdsbruket där. Per menade att han av Gudmund Larsson inte fått ut alla pengarna. Han begärde därför att få se en redogörelse för auktionsresultat och vart pengarna tagit vägen. Gudmund Larsson visade då försäljningslängden. Av försäljningssumman 786 daler hade han vid olika tillfällen, allt efter att pengarna flutit in, redovisat och gett Per Månsson vid nio olika tillfällen. Ännu återstod en summa av 84 daler.

Per Månsson var inte nöjd med redovisningen och därför fick Gudmund Larsson ingående redovisa alla de tillfällen då Per fått pengar och kunde också styrka detta med vittnen. Per Månsson var ändå inte nöjd och ville ha protokollsutdrag över skeendet. Häradsrätten beviljade detta och därför uppsköts målet till nästa vinterting 1778.

Vid hösttinget 1777 hade Per Månsson också ett annat mål som gällde honom. Per hade då instämt förre fjärdingsmannen Samuel Björling i Björstorp i Västra Tollstad. Per Månsson hade åkt dit den 14 oktober 1777, en marknadsafton, för att hos Samuel Björling *hämta någon sak* men då blivit

överfallen av Samuel med hugg och slag. Samuel förnekade detta och berättade att Per Månsson kommit till honom och ville köpa lite korn. Samuel hade då mätt upp korn i en säck men Per förklarade då att han inte hade några pengar. Då tömde Samuel tillbaka kornet ur säcken.

Mera hände inte menade Samuel och han nekade till att ha överfallit Per. Då ville Per få sina vittnen hörda, Peter Andersson och dennes hustru Maria Svendsdotter. Samuel Björling upplyste då att Peter var Samuels ”vederdeloman” eftersom han förut instämt Peter inför tinget. Rätten kunde då inte godkänna dessa vittnen och Per Månsson förklarade sig missnöjd med detta, dock utan framgång. Per anhöll då om uppskov för att skaffa andra vittnen. Rätten uppsköt då målet till nästa ting. När målet uppropades på vintertinget 1778 meddelades att parterna var förlikta, varmed rätten lät bero.

Vid sommartinget 1777 blev Per Månsson instämnd till tinget av nämndemannen Jakob Nilsson i Ödeshög. Denne var förmyndare för drängen Bengt Persson och kravet var att Per Månsson skulle återbetala sex riksdaler som han enligt en förskrivning lånat av honom den 8 april 1775. En närmare titt på detta mål visar att Bengt Persson var en son till Per Månsson. Jakob Nilsson blev förmyndare för honom i samband med att modern, Ingrid Johansdotter, dog 1773. Per Månsson erkände sin skuld och lovade betala, vilket också rätten ålade honom.

Måns Persson	1733-02-18, torpare,
Stina Maria Andersdotter	(1731)
Barn: Maria	(1755)
Anders	1764-05-18,
Stina	1767-03-03,
Katharina	1770-08-25,

Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Margareta Månsdotter. När sonen Måns föddes bodde de i Stora Krokeks soldat torp. Måns gifte sig med Stina Maria Andersdotter men när och var vigseln skedd, det är oklart. De bodde på Holkabergs ägor under 1760-talet. Måns Persson uppgavs vara ofärdig. Familjen flyttade omkring 1770 till Näteryd, sedan till Börstabil 1773. Där bodde de troligen mycket kort tid. Senare samma år återfanns de på torpet Äskefällan på Sunneryds marker. Måns och Stina bodde inte särskilt länge heller på Äskefällan. Några år senare finns en annan familj där. Vart Måns och Stina och deras barn tog vägen sedan har jag inte kunnat utröna. .

Stefan Jansson Törngren	1717-02-28, soldat för Gyllinge,
1) Anna Danielsdotter	1713-02-12,
2) Maria Andersdotter	1739,
Barn: Daniel	1744-02-17,
Lars	1746-10-20,
Sara	1748-11-03,
Maria	1751-04-15,
Katharina	1757-06-25, g m Gabriel Nilsson från Stora Åby.
Karin	1758-06-13,
Jonas	1779-01-16,

Stefan och Anna kom till Gyllinge omkring 1743 från Åby Sörgård. Namnet skrivs ibland Staffan. Han var son till Jöns Kullberg och Anna Staffansdotter i Bunnström Gränna socken. Anna var dotter till Daniel Svensson och Ingrid Jönsdotter på Staffanstorps ägor.

I början av 1760-talet flyttade de till Holkabergs ägor. Där dog Anna den 21 oktober 1776. År 1777 gifte Stefan sig med Maria Andersdotter från Klämmestorps ägor. Flera barn föddes i det nya äktenskapet. Omkring 1780 flyttade de till Stora Krokeks ägor och efter ytterligare några år flyttade de till Klämmestorps ägor. År 1790 *dog den blinda rotegubben, avskedade soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal.*

Dottern Katharina blev gift med Gabriel Nilsson från Stora Åby. De bodde sedan i Biskopstorp i Rök. Hon dog i Väderstad 1817. En ättling till dem är Dave Anderson i Portland i Oregon i USA.

Bouppteckning företogs 1777 efter avlidna hustrun Anna Håkansdotter på Holkabergs ägor som efter sig lämnat en son och fyra döttrar, barnen ej namngivna. Kvarlåtenskapen värderades till 1:40. Protokollet undertecknades av Stefan Törngren och Johan Jönsson i Holkaberg samt Jöns Månsson i Stava. Vem denna Anna Håkansdotter var, det vet jag inte. Troligen bodde hon här med sina barn tillfälligt.

Eftersom det tycks ha funnits minst två torparfamiljer samtidigt kan vi anta att de delat torpet eller att en av dem bott vid kvarnen. Där kan även idag skönjas stengrunder som kan ha varit till bostadshus.

Vid hösttinget 1764 skrevs tingsbevis på att åboarna i Holkaberg, Por-sarp och Staffanstorp hade lidit av missväxt. Två nämndemän hade synat detta och intygade missväxten. Det ankommer därefter på höga vederbörande om någon lindring i avraden kan bli för dessa lidande åboar, noterades i domboken.

Olof Friberg	1726, gästgivare
H Maria Jonsdotter Fogelberg	1750-08-29,
Barn: Kristina	1777-10-10
Ulrika	1777-10-10,
Johannes	1779-06-25, grenadjär i Bankaby
Brita	1781-02-18,
Andreas	1784-03-01, soldat i Sunneryd med namnet Sundström
Fredrik	1786-04-09,
Annmaria	1790-01-10,

Bakgrunden för Olof Friberg är okänd. Vid mitten av 1760-talet fanns han på Orrnäs, sedan på Sjöstorp, först som trädgårdsmästare, sedan som fogde på Sjöstorp omkring 1774 och var då tydligt ogift. Maja Jonsdotter var dotter till Jonas Fogelberg och Anna Persdotter på Råby ägor. Hon gifte sig 1776 med Olof Friberg, som då troligen var inspektor på Sjöstorp. De

bodde där till mitten av 1780-talet, då de flyttade till Holkaberg, där Friberg var gästgivare på Norrgården.

Några år senare flyttade de till Sväms Bosgård där Friberg stod skriven som arrendator. Därifrån flyttade de till Sjöstorps ägor där Olof Friberg dog 1802, 76 år gammal. Han var 25 år äldre än Maja Jonsdotter. Hon flyttade efter mannens död omkring i socknen med sin dotter Anna Maja, senare med fosterdottern Johanna. Hon kom till Sunneryds ägor, troligen någon gång omkring 1815. Hon flyttade från Sunneryd 1828, okänt vart. Den 11 december 1833 avled änkan Maja Friberg i Fattighuset av ålderdom, 83 år gammal. Det är i *Död- och begravningsboken* som detta står. I husförhörlängden finns hon inte inskriven i Fattighuset. Var hon bott de sista åren vet vi inte. Ett intressant människoöde.

Den 12-13 april 1786 var det kronoskjutsning från Holkaberg. Alla bönder var kallade att delta, alla hästar behövdes. Från Västra Haddåsen var Peter Eriksson kallad. Hans enda häst var ett dräktigt sto. Han inställde sig i Holkaberg. Stoet var högdräktigt och kunde egentligen inte användas för denna skjutsning. Turligt nog behövdes inte heller denna häst och Peter Eriksson kunde återvända hem till Haddåsen. Kronolänsmannen hade sedan instämt honom till sommaringet detta år med anledning av att han inte inväntat kronolänsmannens besked. Rätten friade dock Peter Eriksson och hans häst.

Vid sommaringet 1786 fastställdes en ny taxa för gästgivargårdarna i Ödeshög, Holkaberg, Boet, Åby och Hästholmen. Att få en måltid med tre rätter kostade 6 skillingar, en kanna öl 2 skilling och 8 runstycken, en kanna svagdricka 1 skilling och 5 runstycken, en kammare med säng, ljus och värme 5 skilling, gott hårdvallshö till hästen kostade 6 skilling, hackelse 1 skilling och en kappe havre 3 skilling. Dessutom skulle gästgivarna till de resandes bekvämlighet hålla i beredskap vid Ödeshög och Holkaberg fyra lass hö, fyra tunnor havre jämte nödig halm, samt vid Boet, Åby och Hästholmen 16 ü hö, ½ tunna havre och erforderlig halm, till undvikande av 3 riksdaler 16 skilling vite.

Till Holkaberg kom efter Friberg två nya familjer, två nya gästgivare. Båda gästgivarna hette Peter Persson och var relativt jämngamla. Bara något år skilde i ålder, men för att skilja på dem användes d.y. och d.ä. De var också svågrar, de var gifta med döttrar till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg.

Peter Persson d. ä.	(1748) i Adelöv, (1750), gästgivare,
1) Maria Johansdotter	1757-01-03,
2) Stina Jakobsdotter	1756-09-19 i Adelöv,
Barn: Anna Brita	1777-07-18, g m Sven Persson i Häggestad
Peter	1779-07-19, utfl t Hårstorp, senare till Väversunda
Hans	1782-04-12, g 1808 m Maja Nilsson i Hårstorp
Håkan	1785-02-12, död ?
Maria Elisabet	1791-01-12, död 1809-09-19,

Peter var son till rusthållaren Peter Håkansson och hans hustru Cecilia Olofsdotter i Hårstorp. Maria var dotter till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg. Peter och Maria gifte sig den 24 juni 1776. De brukade först hans föräldragård i Hårstorp men kom 1791 till Holkabergs Norrgård och blev där också gästgivare. Maria Johansdotter dog i bröstfeber 1808 och Peter gifte sig 1809 med Stina Jakobsdotter.

Bouppteckningen efter Maria Johansdotter 1808 upptog tillgångar för 5346 riksdaler. Bland tillgångarna märks fastigheterna Hårstorp samt Holkabergs Norrgård. Under böcker redovisas bibel, Zions sånger, Örtagårds-sällskap samt psalmbok och katekes. Under körredskap uppges bl. a. : fyra vagnar, en kärra, skogsvagn, drög, släde, tre bultvagnar, några andra vagnar mm. Under kreatur uppges bl. a. : sex hästar, ett par oxar och sex kor. Dottern Anna Brita uppgavs vara gift med rusthållaren Sven Persson i Häggestad.

Peter Persson dog den 30 oktober 1830. I bouppteckningen efter honom upptogs under "köre och åkerredskap" bl. a. en liten åkvagn, en enbetsvagn med fjädersäte, en schäskärra med fjädersäte, en skjutsvagn, två färdevagnar, vidare selar och tömmar samt sadlar, två järnharvar, ärjekrokar, ryssläddar, gödselbottnar, hökärror mm, vidare fem hästar, ett par oxar, åtta kor samt kalvar, får, två suggor och fem unga svin, två galtar. Tillgångarna uppgick till 4778 riksdaler. samt skulderna till 296 riksdaler.

Den 9 maj 1826 skrev Peter Persson ett förordnande, eller testamente, där han förklarar att dottern Anna Brita skall ärva lika med sonen Peter. I testamentet nämns endast två barn, Peter och Anna Brita. Sonen Hans nämns inte och var förmodligen död.

Stina Jakobsdotter, Peter Perssons andra hustru, fick efter makens död ett undantag. Hon dog på Norrö Norrgård 1848, där hon under de senare åren bott. Hon efterlämnade en dotter, Anna Lisa Svensdotter, gift med bonden Samuel Jönsson i Åby fyrbondegård. Enligt ett testamente hade Stina den 4 september 1845 förordnat sina barnbarn till arvtagare, Johanna Sofia Vesterberg, gift med Salomon Larsson i Norrö, Kristina gift med Magnus Persson i Berghem i Skärstads socken, Vilhelmina gift med Karl Svensson i Åby fyrbondegård samt dottersönerna Karl och Karl Anders och Gustaf Vesterberg.

Dottern Anna Brita flyttade som änka tillbaka till Holkaberg. Hon och hennes broder Peter Persson i Väversunda ägde vardera hälften av Norrgården. Hon hade troligen även andra tillgångar och kunde anses som rejält förmögen. Hon instämde av sina blivande arvingar till sommaringet 1843 för att hon varit för slösaktig med sina tillgångar.

Vid höstetinget 1788 meddelade kronobefallningsmannen Knattingius att sågkvarnen vid Holkabergs gästgivargård blivit skattlagd.

Bonden Sven Johansson i Sväm hade till höstetinget 1788 instämt gästgivaren Peter Persson i Holkaberg med anledning av att Peter Persson på landsvägen vid Holkaberg natten mellan den 6-7 september 1788 med hotelser och okvädinsord smädat Johanssons två minderåriga gossar, Johan Svensson och Peter Karlsson, som var på hemväg, och tvingat dem att avlämna 1 riksdaler specie för en gris som de, enligt Peter Perssons vid bortresan skulle ha kört ihjäl, vilket gossarna helt förnekade.

Som vittnen hördes drängarna Peter Andersson i Sväm och Peter Danielsson i Maltmossen.

Rättens utslag blev att Peter Persson dömdes, dels att återbetala pengarna samt dels för att han å allmän väg förolämpat drängen Peter Karlsson att böta en riksdaler 32 skillingar, hälften till Sven Johansson i Sväm och hälften till allmänna arbetshuset i Linköping samt att till Sven Johansson betala 32 skillingar i rättegångskostnader.

År 1791 företogs storskiftet i Holkaberg och ägorna skiftades i två gårdar, Norrgården och Södergården. I praktiken hade en sådan delning av jorden skett redan tidigare. Storskiftet blev bara det formella fastställandet av det som redan skett. Båda gårdarna var gästgiverier och båda gästgivarna hette Peter Persson. Kartan och protokollet visar också att hustomterna flyttades ned till landsvägen. Samtidigt byggdes nya hus visar protokollet. De äldre husen hade legat längre uppe i slutningen. Kartan visar att på ägorna fanns ett torp i norr, vid korsningen med vägen mot Munkeryd. Vidare fanns en såg och en mjölkvarn.

Storskiftena avseende Holkaberg och Stava fastställdes vid vintertinget 1792.

Peter Persson d. y. (1751), gästgivare i Holkabergs Södergård,
Lisa Johansdotter 1760-11-25,
Barn: Maria Lisa 1785-03-31, g m rusth. Söderström från Tuna, Heda
Anna Brita 1788-05-11, g m Anders M Andersson från Bjälbo,
Katharina 1790-06-05, g m riksdagsman Sven Larsson i Runna
Christina 1792-08-10, g m Karl Joachimsson från Snyttlinge

Peter uppges vara född i socknen men han kan ej anträffas i födelseboken. Vi kan vara säkra på att han var son till Per Persson och Kerstin Svensdotter i Narbäck. De hade tidigare bott i Dockarp i Adelöv och kom omkring 1747 till Narbäck. År 1739 föddes en Peter Persson i Dockarp i Adelöv. Det är osäkert om det kan vara rätt uppgift. Han vigdes 1783 med Lisa Johansdotter från Holkaberg och i vigselboken antecknas Per vara från Narbäck. Under några år brukade de också hans föräldragård Narbäck, som de förresten fortsatte att äga även när de 1787-88 flyttat till Holkaberg.

Det kan inte utslutas att dessa båda gästgivare i Holkaberg, som båda hette Peter Persson på något sätt var släkt, kanske kusiner, eller pysslingar.

Den 17 december 1817 undertecknade Per Persson och Lisa Johansdotter ett testamente, i vilket de föreskriver hur deras tillgångar skall delas upp mellan deras fyra döttrar. Halva Narbäck skulle tillfalla dottern Anna Brita och hennes man. Andra hälften av Narbäck skulle säljas och pengarna delas mellan de övriga döttrarna, likaså Södergården i Holkaberg samt all lös egendom, såväl lösöreversedlar som utestående fordringar. Testemantet utformades så att efter enderas död skulle den efterlevande få ett undantag i Holkaberg. Där utsades hur detta skulle vara utformat, med hus, uthus, kålgård osv.

Gästgivaren Peter Persson dog av vattusot 17 januari 1818. Senare samma år stod bröllopet i Holkaberg mellan dottern Kristina och Karl Joachims-son. Därefter står Lisa Johansdotter antecknad på undantag. Om bröllopet finns att läsa i boken *Ödeshög genom seklerna*, utgiven av Ödeshögs kultur-nämnd.

I bouppteckningen 1818 efter Peter Persson uppgick tillgångarna till 7563 riksdaler, därav 3/8 mantal Holkaberg Sörgård till 1500 riksdaler och 1 mtl Narbäck 2500 riksdaler. Peter Persson och hans hustru Lisa Johansdotter hade fyra döttrar, ingen son. Döttrarna blev i stället uppfostrade i manliga idrotter. Detta och mycket annat berättas i boken *Ödeshög genom seklerna*.

Lisa Johansdotter bodde kvar på ett undantag på Södergården och dog där 1836. En dotterdotter, Kristina Elisabet Andersdotter från Narbäck bodde hos henne. Peter Persson och Lisa Johansdotter hade alltså fyra döttrar. Dottern Maria Elisabet blev gift med auditören P L Söderström, Anna Brita blev gift med Anders Magnus Andersson i Narbäck, Katharina gifte sig med revisorn och riksdagsmannen Sven Larsson från Runna. Dottern Kristina gifte sig med jägmästaren P C Joachimsson i Holkaberg.

Lisa Johansdotter dog 1836. Bouppteckningen efter henne upptog endast inre inventarier, värderade till ett värde av 2816 riksdaler.

Här följer så ett antal notiser ur domböckerna, som berättar lite om livet i bygden, med anknytning till gästgivargården och resandet på landsvägen.

Det förekom då och då transporter för kronans räkning, så kallade kronoskjutsningar. Hösten 1790 hade sådana skett. Till dessa krävdes stora insatser, mycket folk, många hästar. Bonden Fredrik Andersson i Mark hade deltagit med sina hästar.

Vid gästgivargården i Holkaberg svängde vägen. Där hade Fredrik Andersson *kommit körande så fort som hästarna kunnat sträcka* och längst ut mot vägkanten stod Peter Olofsson från Jättingstad samt flera andra personer. Fredrik Andersson körde då inte den vanliga spåret utan kom ut mot de personer som stod vid vägkanten. De kunde inte komma undan och Peter Olofsson blev överkörd och skadad. Hans far, Olof Samuelsson i Jättingstad hade till vintertinget 1791 instämt Fredrik Andersson och fordrade ersättning för all den skada och värk som sonen fått lida.

Fredrik Andersson erkände att han kört över Peter Olofsson men menade att Peter själv orsakat sina skador eftersom han inte åttlytt Fredrik Anderssons rop. Häradsrätten dömde Fredrik Andersson till böter samt till ersättning åt Peter Olofsson med fyra riksdaler.

Vid vintertinget 1795 hade gästgivarna Peter Persson i Norrgården samt Peter Persson i Södergården i Holkaberg instämt rusthållaren Hans Håkansson i Kopparp för att denne genom uppdämning vid Kopparps skattlagda såg- och mjölkvarn hindrat dem från att begagna sin skattlagda sågkvarn och därigenom orsakat betydlig skada för sina grannar.

Vid målets behandling framkom att vattenverket i Kopparp lydde under hela rusthållet, samt att Hans Håkansson från Kopparp endast ägde hälften av detta. Resterande var ännu icke skiftat mellan arvingarna. Målet blev därför uppskjutet. Rättens slutliga utlåtande blev att stämningen ogillades.

De bägge gästgivarna fick därmed också betala svarandenas rättegångskostnader.

Gästgivaren Peter Persson i Holkaberg Södergård hade till vintertinget 1793 instämt bonden Johannes Persson i Stora Krokek angående en skuldfordran om sex riksdaler samt ränta.

På juldagens eftermiddag 1795 var det snöskottning på stora landsvägen vid Holkaberg och där uppstod något som gav anledning till tingssak. Kronolänsmannen Sundelius hade till vintertinget den 27 februari instämt drängen Erik Nilsson i Munkeryd.

Orsaken var att denne under snöskottningen skuffat omkull och ofredat drängen Jan Jansson i Stava som vid samma tillfälle förestod plogmans-tjänsten. Erik Nilsson ville dock inte vidkännas någon brottslighet. Han hävdade att han hade kommit i ordväxling med Jan Jansson, eftersom denne inte i rätt tid infunnit sig vid snöskottningen. Han hade därvid stött till Jan Jansson varpå denne stött omkull Erik.

Fyra vittnen hördes, Anders Larsson och Håkan Israelsson i Lakarp, Sven Nilsson i Munkeryd och Karl Zachrisson i Stava. Målet uppsköts och domen föll först den 11 mars. Rätten ansåg båda vara delaktiga i uppträdet och dömde därför båda till böter.

Till vintertinget 1799 hade hustrun Anna Brita Johansdotter i Kullen med biträde av sina svågrar, gästgivarna Peter Perssöner i Holkaberg, instämt sin man, rusthållaren Erik Nilsson i Kullen. Det påstods att denne måtte för sin slösaktighet och benägenhet för starka drycker bli satt under förmyndare. Allrahelst som han mot henne stadigt visat ovilja och "hård medfart". Hon önskade därför erhålla skillnad till säng och säte eller utbryta sin lott i boet.

Vid upprop av målet inlämnades en skrivelse från henne där hon återkallade sin stämning. Mannen hade kanske bättrat sig. Målet nedlades.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till höstetinget 1801 instämt bonden Hans Andersson i Kushult med yrkande om hållskjutspenningar. Med samma skäl och yrkanden hade han samtidigt instämt bonden Jonas Danielsson i Böke, änkan Maria Samuelsdotter i Kushult, bönderna Lars Jönsson i Åsa, Per Olofsson och Nils Olofsson i Ugglehult, Jonas Nilsson i Åby Norrgård, Karl Gabrielsson i Åsa, Johannes Jonsson i Åeryd, Jonas Svensson i Böke, Peter Persson i Sandkulla, Lars Andersson i Kushult, Lars Persson och Anders Jonsson i Sandkulla, Peter Jonsson i Äng samt Håkan Andersson i Lilla Moliden.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till höstetinget 1801 instämt förre grenadjären Lilja i Stora Krokek för att utfå fyra riksdaler för inköpta varor vid auktion i Stava den 24 okt 1800.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till vintertinget 1802 instämt bonden Anders Persson i Stenkilsby angående hållskjutsmedel.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Norrgård hade till höstetinget 1805 instämt bönderna Håkan Månsson och Anders Jonsson i Kopparp. Han

yrkade laga ansvar och böter för att de den 28 juli genom vattenpåsläppning orsakat honom förlust på avbärgat foder.

Håkan och Anders uppgav att genom myckna regnandet hade vattnet ökat så mycket att det inte kunde hållas kvar utan gick över dammen. De undandrog sig allt åtal om ersättning. Peter Persson åberopade då vittnen, pigorna Maja Persdotter och Katharina Bengtsdotter i Börstabol samt drängen Nils Johansson i Holkabergs Sörgård och torparen Abraham Persson på Hultsjö ägor.

Maja Persdotter berättade att så mycket vatten blivit påsläppt att en stor del av Peter Perssons foder flöt bort och blev fördärvat. Flera dagsverken gick åt för att bärga fodret, vilket ändå blev förstört. Katharina Bengtsdotter berättade lika med Maja Persdotter.

Nils Johansson berättade att han på söndagskvällen innan var i Kopparp för att kontrollera uppdämningen. Då var det helt uppdämt. Påföljande dag var han där igen med Peter Olofsson och även då var vattnet helt uppdämt. Men vattnet var då så högt att man från Kopparp kunde ro till den ovanför liggande sjön.

Håkan Månsson och Anders Jonsson berättade också att Peter Persson genom sin son bett dem att uppdämma vattnet. Detta kunde de bevisa med vittnen och begärde uppskov. Rätten medgav detta uppskov. Jag har sedan inte sett detta mål mera. Det blev troligen förlikning.

Drängen Abraham Danielsson i Stava hade till vintertinget 1806 instämt drängen Anders Karlsson i Holkaberg angående en skuld på fyra riksdaler jämte ränta och rättegångskostnader. Som säkerhet för lånet hade Anders Karlsson i skuldsedeln lovat två getter som han hade i Svinåsen. Anders Karlsson ålades återbetala lånet jämte 6 % ränta samt ersättning för rättegångskostnaderna.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Södergård hade till höstetinget 1807 instämt drängen Nils Persson i Fogeryd för att denne vid körning på allmänna landsvägen nedrivit och fördärvat en gärdesgård och härför krävde han ersättning. Nils Persson erkände och dömdes att betala ersättningen.

Kronolänsman Sundelius hade till sommartinget 1810 instämt gästgivarerna Peter Persson den äldre och yngre i Holkaberg för felande taxa i deras gästgiveriverksamhet. Vid upprop saknades någon av dem. Målet uppskötts. Det tycks inte ha återupptagits.

Kronolänsmannen Samuel Sundelius har på sysslans vägnar till vintertinget 1807 13 mars, inkallat bonden Jonas Jonsson i Haninge med yrkande om laga böter för det han inte inställt sig till kronoskjuts vid Holkabergs gästgivargård. Jonas Jonson erkände att han inte inställt sig till kronoskjuts trots att han fått bud om dejta. Rätten dömde honom att böta en riksdaler 32 skilling specie, som tillfaller V Tollstads kyrkorum och samma sockens fattiga.

Hovrättsnotarien hr Karl A Svanbeck hade till höstetinget 1811 instämt drängen Jan Jansson i Kopparp för lägersmål med pigan Stina Jonsdotter. Hon bodde då i Hestra soldattorp i Haurida socken och hade inte nåtts med stämningen. Han nekade helt till påståendet, men erkände att han under deras gemensamma tjänstetid i Holkabergs gästgivargård sistlidna annandag jul haft köttsligt umgänge med Stina. Han hävdade att hon haft sådant med

flera. Åklagaren anhöll om uppskov med målet till nästa ting. Målet uppkom vid vintertinget 1812, varvid parterna inställde sig personligen.

Pigan Stina Jonsdotter från Hestra soldatetorp i Haurida uppgav sig rätteligen heta Stina Svensdotter och vidhöll att Jan Jansson var fader till hennes ½ år gamla gossebarn, Karl Johan. Jan Jansson nekade till en början härtill, men vidgick slutligen att han haft köttsligt umgänge med Stina och kunde vara fader till barnet. Han lovade att årligen bidra med 6 riksdaler i uppfostran.

Jan Jansson dömdes att för denna sin första lägersmålsförseelse böta tre riksdaler 16 skillingar i treskriftes, kronan, häradet och åklagaren. De skulle till Ödeshögs kyrka betala han en riksdaler 16 skillingar och hon 32 skillingar. Båda skulle i sakristian där genomgå enskild skrift och avlösning. Jan Jansson förpliktades att till barnets föda och uppfostran årligen giva till henne sex riksdaler riksgäld.

Vid urtima ting 13 juli 1812 hade kronolänsman Karl Svanbäck instämt drängarna Johannes Olofsson och Johan Andersson, bägge från Munkeryd. De hade natten mellan 8-9 maj på gästgivargården i Ödeshög från en tysk resande greve vid namn Habenicks, snattat ett skjutgevär som de senare lämnat tillbaka. Flera vittnen hördes och drängarna erkände förseelsen. De fick tillsammans böta ett belopp som motsvarade gevärets värde.

Landsfiskalen Per Örters hade till höstetinget 1813 instämt gästgivaren Peter Persson d ä i Holkaberg med anledning av olaga brännvinstillverkning. Landsfiskalen hade själv vid besök i Holkaberg och i svarandens bryggerhus konstaterat detta. Peter Persson nekade till alla brottslighet. Målet uppskötts. Vid en senare handläggning erkände Persson förseelsen och dömdes till 33 riksdaler i böter. Dessutom skulle förbrytelsen och hans namn kungöras i Inrikes Tidningar och även kungöras från Ödeshögs kyrkas predikstol.

Kronolänsman Svanbeck åtalade vid höstetinget 1814 drängen Anders Larsson i Holkaberg och pigan Stina Gabrielsdotter på Åby Mogårds ägor för lägersmål. Stina uppgav att hon en halv vecka före midsommar framfött ett flickebarn, vilket hon uppgav Anders Larsson vara fader till. Denna nekade helt. Som vittnen åberopades drängarna Peter Svensson och Jonas Svensson i Holkaberg samt pigan Maja Gustafsdotter i Ödeshög och hustrun Katharina Jonsdotter i Åby Mogård. Domstolen fann efter vittnenas hörande att pigans uppgifter var styrkta. Anders Larsson medgav uppgifterna, varefter de båda dömdes för lägersmål,

Tydiligen hade Anders Larsson inte betalat något underhåll till sitt barn. Stina Gabrielsdotter på Sandstugubacken hade till vintertinget 1815 instämt honom med begäran om uppfostringshjälp. Anders Larsson begärde att häradsrätten ville se till hans fattigdom och att han ingen annan tillgång hade än sin tjänstelön. Rätten beslutade att han skulle årligen betala 10 riksdaler till dess att barnet uppnått tio års ålder. Om inte så skedde skulle det bli laga utmätning. Dessutom ålades han att betala rättegångskostnaderna med 32 skillingar banko.

Bonden Johannes Karlsson i Sunneryd hade till vintertinget 1840 instämt drängen Johan Johansson i Sväm. Orsaken var att denne i Holkabergs

gästgivargård den 30 oktober 1839 i gästgivargården i Holkaberget beskyllt honom för stöld. Dessutom hade han senare på landsvägen gett Karlsson två örfilar samt med pisksnärt ett slag i ansiktet. Utgången av detta mål har jag inte antecknat.

På Holkabergets ägor var det vid denna tid stor omsättning av personer. Tåta flyttningar skedde. Där bodde vid denna tid bl. a. följande personer:

Jonas Gabrielsson	(1746), torpare
Svenborg Persdotter	(1740)
Stina	1778-07-01,

Bakgrunden för Jonas och Svenborg är okänd. Jonas var möjligen son till torparen Gabriel Benjaminsson på Hårstorps ägor. Jonas var redan från mitten av 1760-talet dräng i Holkaberget och fick sedan ett torpkontrakt där. De gifte sig 1775 och då var han torpare på Holkabergets ägor. Hon noterades vara från Amundebys socken. Från Holkaberget flyttade de efter några år till Stora Åby socken. Där dog Svenborg 1811 på Kvarneryds ägor och *inhysingen Jonas Gabrielsson* dog av ålderdom där 1830.

Jöns Månsson	----, torpare
Kerstin Hansdotter	1751, död 1788

Jöns och Kerstin är omnämnda endast i samband med hennes död 1788. Jag har inga flera uppgifter om dem.

År 1790 dog bondeänkan, fattighjonet Brita Månsdotter, 70 år gammal, (född ca 1720) i Holkaberget. Jag har inte mera uppgifter om henne.

Peter Abrahamsson	1748-05-24, torpare,
h Stina Johansdotter	1856-01-07,
Barn: Maria	1780-11-12, g m Anders Andersson i Stora Krokek
Katharina	1786-01-08,
Jonas	1791-07-02,

Peter var son till bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek. Stina var troligen dotter till Johan Palmgren och Greta Andersdotter på Porsarps ägor. De gifte sig 1780 och bodde några år i L Krokek. De flyttade till Stavreberg omkring 1784 och senare till Holkaberget. Där dog Peter av vattusot 1794. Stina flyttade därefter till Stora Krokeks ägor. Dottern Maria gifte sig 1815 med Anders Andersson från Börstabol. De blev sedan torpare på "Gärdet" på Stora Krokeks ägor. Där bodde Stina till sin död 1838. Bouppteckningen efter Peter Abrahamsson upptog tillgångar för 13 riksdaler.

I domboken från 1782 års sommaring kan vi se att Anders Persson i Kråketorp hade låtit instämma änkan Brita Jönsdotter, hennes måg Peter Abrahamsson och hustrun Stina Johansdotter i Lilla Krokek. Målet gällde en skuldfordran samt någon bouppteckning.

Denna uppgift kan tyda på att Stinas bakgrund inte var den som jag har uppgivit ovan. Parterna förliktes och målet behövde inte tas upp vid rätten.

Peter Jonsson	1746-03-03, torpare, f.d. bonde
Ingrid Svensdotter	(1749), g 1774,
Barn: Jonas	1781-08-02, avfl. till Heda 1807
Elin	1774-08-01,
Kristina	1777-01-20,
Maria	1779-03-12,
Peter	1784-06-04, till Heda 1807, soldat med namnet Skylt
Katharina	1788-08-08,
Annika	1791-12-18,
Sara Lena	1794-11-23,

Peter var son till Jonas Persson och Elin Larsdotter i Narbäck. Peter och Ingrid gifte sig 1774 och båda anges då vara från Narbäck. Ingrid var möjligen dotter till Sven Persson och Kerstin Persdotter i Lakarp. Första tiden bodde de i Narbäck och brukade möjligen hans föräldragård. Från 1778-79 står han skriven som rusthållare i Narbäck. Omkring 1793-94 flyttade de till Gammalsby. Någon gång därefter flyttade de till ett torp på Holkabergs ägor. Ingrid dog där den 7 januari 1810 av venerisk sjukdom. Peter dog den 4 mars 1810 av rödsot. Peter Jonsson förekommer omnämnd i domboken enligt följande:

Vid vintertinget 1788 förekom ett skuldfordringsmål mellan rusthållaren Johan Jönsson i Vallby och rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck. Peter Jonsson ålades betala sin skuld för att undvika utmätning.

Vid samma ting hade Peter Jonsson instämt drängen Sven Larsson i Syllestorp angående skuldfordran, bestående av auktionsinrop i Narbäck 10 februari 1786. Sven Larsson ålades av rätten att ofördröjligen betala.

Nämndemannen Gudmund Larsson i Stora Åby hade till höstetinget 1788 instämt rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck angående skuldfordran, 137 riksdaler. Skuldsedeln hade ursprungligen tillhört Johannes Persson på Lilla Molidens ägor men den 27 oktober 1788 överlåtits på Gudmund Larsson. Målet uppsköts. Vid målets fortsatta handläggning framkom det att Peter Jonsson hade betalat skulden.

Sonen Peter Persson blev möjligen reservkarl eller medlem av lantvärnet och antog namnet Skylt. Han var gift Maria Persdotter, född 1789 i Gränna. År 1816 bodde de på Lilla Krokeks ägor.

Han var noterad som torpare, inhysesman och backstugusittare och bodde i en stuga på Stora Aleryds ägor. Dit kom han 1819 från Ödeshög. Han var på 1830-talet antecknad som *döv och utfattig*. Han dog i rödsot 1842.

Sven Persson	(1738) i Adelöv, torpare
Brita Håkansdotter	(1753-03-30) i Gränna,--
Jonas	1791 i Adelöv,

Sven och Brita bodde på Holkabergs ägor under ett antal år, kanske från 1808. De gifte sig 1775 och då uppgavs Sven vara från Narbäck och Brita kom då från Uppgränna Matsagård. Sven var sannolikt son till Per Persson och Kerstin Svensdotter i Narbäck och född i Dockarp i Adelöv. Brita var sannolikt dotter till Håkan Persson och Maria Abrahamsdotter i Örserum.

De brukade sedan en gård i Uppgränna och på 1790-talet en gård i Hultsjö. De hade då tre barn, Peter född 1779, Jan 1783 och Jonas 1791. Vart de sedan tog vägen är svårt att utreda. Möjligen dog Sven Persson som *fattig brukare på Holkabergs ägor 1813*. Brita kan möjligen vara identisk med fattighjonet och änkan Brita Håkansdotter på Sestorps ägor som dog 1833.

Karl P Joachimsson	1791-11-16 i Allhelgona, gästgivare, f. jägmästare
Kristina Persdotter	1792-08-10,
Barn: Anders Alfred	1819-03-25, död av bröstfeber s å
Frans Leonard	1820-01-26, t Lerbäck 1843
Per Emil August	1721-08-21,
Anders Otto Isidor	1824-04-21, t Sthlm 1841,
Fredrik Viktor	1826-01-22,
Tekla Josefina	1829-04-27, g 1849 m Fredrik Wallman från V Harg
Emilia Hildegard	1827-09-29,
Kristina Vilhelmina	1832-02-19,

Karl Joachimsson var född 1791 på Snytttringe vid Skänninge. Han var son till kronfogden Anders Joachimson och Anna Stina Lorin. Han vigdes den 24 juni 1818 i Holkaberg med Kristina Persdotter, dotter till den tidigare under året avlidne gästgivaren Peter Persson och hans hustru Lisa Johansdotter i Holkabergs Södergård. Joachimsson var sedan under 35 år gästgivare i Holkaberg. När den nya vägen byggdes 1852 och gästgiveriet flyttades till Sjöberga flyttade familjen Joachimsson till Gränna.

Joachimsson förekommer åtskilliga gånger omnämnd i domböckerna, bl. a. enligt följande:

Jägmästaren Joachimsson och gästgivaren Eric Nilsson i Holkaberg hade till höstetinget 1843 instämt mjölnaren Nils Persson från Sunneby för att denne den 10 april samma år uppdragit dämbordet vid Holkabergs såg, varigenom vattnet för sågning rann bort. Joachimsson krävde ersättning. Vittnen åberopades. I rättens utslag konstaterades dock att "*eftersom inga ersättningsanspråk längre fanns har rätten inget utlåtande att meddela*."

Peter Jansson i Tyrsabol hade till vintertinget 1846 instämt Joachimsson i Holkaberg i ett ärende som gällde hästhandel. Joachimsson hade sålt en häst till Jansson som senare ville att köpet skulle gå tillbaka. Rättens utslag blev att eftersom mer än tre dagar gått innan han krävde köpets återgång skall köpet bestå.

Vid sommartinget 1846 förekom en stämning mot Joachimsson och Eric Nilsson i Holkaberg om arrendepengar. Båda uteblev och fick böta tre riksdaler för detta.

Jägmästaren Joachimsson och gästgivaren Eric Nilsson i Holkaberg hade till sommartinget 1846 instämt Karl Jonsson i Stava för att denne natten till

den 24 mars i år sönderbrutit dammbordet vid Holkabergs sågverk så att vattnet runnit ut. Målet uppsköts och återupptogs vid vintertinget 1847. Det uppsköts även då, för hörande av vittnen. Det förekom vid sommartinget 1847 men då hade vittnena inte inställt sig och målet uppsköts på nytt. Utgången är okänd.

Anders Magnus Petersson, Anders och Karl Jonssöner i Stava samt Johan Damberg (förmyndare) i Krokek hade vid sommartinget 1846 instämt jägmästare Joachimsson och Eric Nilsson i Holkaberg för att de genom dämning hindrar vattnet att komma till kärandenas nedanför liggande mjölkvarn. Målet uppsköts till höstetinget.

Anders Petersson och Karl Jonsson inställde sig personligen men Joachimsson genom ombudet kommissarien Nelson. Som vittnen framträdde Johan Petersson i Porsarp, Jonas Nilsson i Staffanstorp, Petrus Larsson i Hårstorp, Peter Emanuelsson i Öjan, Nils Persson i Sunneby.

Av vittnesuppgifterna framkom att sågkvarnen i Holkaberg var i så dåligt skick att den krävde onödigt mycket vatten och att det därför långa tider var helt uppdämt så att inget vatten rann vidare till kvarnen i Stava. För att anskaffa bevis i målet anhölls om uppskov i målet. Parterna kallades därför till nästa ting och skulle då medföra skattläggningshandlingar rörande deras vattenverk.

Jag har inga uppgifter om hur detta mål slutade.

Johan Jönsson	1799-10-02 i Ekeby, torpare
Maja Stina Andersdotter	1794-12-18 i Svanshals
Maria Kristina Larsdotter	1736-11-16,

Johan och Maja Stina gifte sig 1822. Till Holkaberg kom de 1839 från Vadstena. I Holkaberg hade de ett torp på Södergårdens (jägmästare Joachimssons) ägor men till torpet hörde också åkerjord på Norrgårdens ägor på Stavagärdet och i Broalyckan. Totalt omfattade jorden 16 kappland. Det blev oenighet om torpkontraktet. De flyttade 1845 från sitt torp till Lilla Krokek.

Hos dem bodde också flickan Maria Kristina Larsdotter, dotter till Lars Håkansson och Sara Persdotter i Narbäck. Hennes historia är också värd att beskriva. Hennes mor dog tidigt. Fadern, Lars Håkansson fick alkoholproblem och kom på obestånd. Han rymde sedan från sina problem och begav sig till Stockholm. Där dog han 1849 på Adolf Fredriks fattigförsörjning. Detta var i korthet om Maria Lotta och hennes familj. Det kan nämnas att Maria Kristina och en bror till henne också flyttade till Stockholm, Maria Kristina år 1849.

Torparen Johan Jönsson, på Lilla Krokeks ägor hade till höstetinget 1845 instämt gästgivaren Joachimsson i Holkaberg med krav om ersättning för brutet torpkontrakt samt ersättning för utförda dagsverken. År 1839 hade Johan Jönsson fått ett torpkontrakt med båda gästgivarna i Holkaberg, Erik Nilsson och Joachimsson. Enligt detta skulle torpbyggnader uppföras på Södergårdens ägor och till detta skulle höra åkerjord på Norrgårdens ägor i Stavagärdet och Broalyckan.

Målet var uppe vid tinget vid flera tillfällen och slutligen återstod endast en oenighet rörande antalet dagsverken som Joachimsson skulle ersätta. Rätten beslöt den 7 oktober 1846 att Joachimsson skulle ersätta Jönsson för 419 karla- och 79 kvinnodagsverken.

Gustaf Henrik Nilsson	1815-10-26, arrendator,
Johanna Persdotter	1816-03-27 i Vadstena
Barn: Fredrik Ulrik	(1842-03-21),
Johan August	1844-01-01,
Karl Otto	1845-10-02,

Gustaf var son till arrendatorn Nils Olofsson och Anna Stina Jonsdotter i Ödeshögs Prästgård. Johanna var från Vadstena och hennes bakgrund vet jag inget om. Gustaf och Johanna kom från Stora Åby och arrenderade en av gårdarna i Holkaberget, troligen Norrgården, under åren 1843-47. Han uppgavs då också vara gästgivare. De flyttade sedan tillbaka till Stora Åby.

Erik Nilsson	1808-06-16 i Harstad, gästgivare,
Albertina Svensdotter	1810-04-29 i Heda
Edla	1830-03-16,

Erik Nilsson med sin familj kom från Kumla socken till Holkaberget 1835. Albertina var dotter till Anna Brita Persdotter och Sven Persson i Häggestad och hennes morfar var således gästgivaren Peter Persson i Holkabergets Norrgård. Erik började som arrendator 1835 men förvärvade i etapper 3/16 mtl med såg och mjölkvarn i Holkaberget.

Det första arrendekontraktet där Anna Brita Persdotter till sin måg Erik Nilsson utarrenderar 3/16 mantal Holkaberget, är intaget i domboken för 1836 och är utförligt och detaljrikt.

Vid vintertinget 1836 hade bonden Hans Vesterlund i Hessleby av Dahls härad instämt Erik Nilsson med anledning av skuldfordran. Erik Nilsson uteblev från tinget, trots att han blivit kallad. Skulden härrörde från en hästhandel. Målet uppsköts. Förmodligen skedde en uppgörelse i godo.

Han är också omnämnd i domboken flera gånger under 1840-talet. Han dömdes bl. a. för olovlig utminuterung av brännvin. Familjen flyttade 1860 till Gränna.

Maja Greta Månsdotter 1799 i Rök, piga

Albertina hade en piga, Maja Greta Månsdotter, född i Rök 1799. Hon hade tjänat som piga på olika håll i bygden, Lilla Krokek, Holkaberget, Åby Gästgivargård, Hon kom till Holkaberget från Lilla Krokek 1835. Hon drunknade i Vättern den 23 augusti 1838.

I kyrkoboken står att hon *själv kastat sig i Vättern och var en självmördare*. I bouppteckningen efter henne står att hon *blev funnen i Vättern och har ärligen begravts*.

Hennes närmaste arvingar var systemen Anna Karin Månsdotter, gift med rättaren Anders Månsson i Skogsby och brodern Nils Månsson, som förmodligen vistas i Stockholm. Hennes personliga tillhörigheter värderades till 74 riksdaler, därav hennes inestående lön hos Albertina, sex riksdaler.

Kronolänsmannen kommissarien Nelson hade till vintertinget 1842 instämt gästgivaren Erik Nilsson i Holkaberg för det han dels själv och dels genom sitt folk vid en auktion hos Petersson i Munkeryd den 13 och 14 oktober 1841 utövat olovlig brännvinsutminuterung.

Utslaget den 22 mars 1842 löd: På grund av skriftligt erkännande samt 47 § Kongl förordningen 1841 dömes Nilsson att böta 20 riksdaler, därav 2/3 till åklagaren, resten till Ödeshögs sockens fattiga, eller undergå fängelse 14 dagar.

Erik Nilsson och hans hustru Albertina Svensdotter anhöll vid sommartinget 1853 om fastebrev på 1/16 mtl krono skatte Holkaberg med tillhörande såg och mjölkvarn som de enligt bevittnad avhandling den 30 mars 1842 inköpt av Anna Brita Persdotter för 2666 riksdaler 32 skillingar banco.

Vid vintertinget 1845 hade inlämnats ett kontrakt rörande en lösöreför-säljning. Det var Erik Nilsson i Holkaberg som till kronolänsmannen Nelson i Ösjö sålt en mängd lösöre för totalt 480 riksdaler banco. Han skulle dock fritt få disponera detsamma tills vidare. Bevittnat 9 maj 1845 av Anders Joachimsson och Peter Andersson i Holkaberg.

Ett annat människoöde kan här också intas. Det var Karl Peter Andersson. Han föddes 1 september 1807, son till bonden Anders Samuelsson och Stina Danielsdotter i Stora Krokek. När han var 12 år flyttade familjen till Visjö, där de innehade en gård på 1/3 mantal. Fadern drunknade i Visjön hösten 1820. Karl Peter tjänade dräng på olika håll, bl. a. i Stockseryd och Hårstorp, varefter han flyttade till Rök.

Där gifte han sig 1836 med Maja Stina Nilsson, en bonddotter från Munkeryd. De flyttade 1838 till Visjö där de ägde och brukade 4/46 mantal, förmodligen hans arv efter föräldrarna.

År 1840 flyttade de till ett torp på Svåms ägor. 1842 flyttade de till Kråkeryd, där han var dräng hos bonden Jonas Nilsson. 1843 flyttade de till ett torp på Stockseryds ägor.

Där fick de en son, Frans Vilhelm, som dock dog samma år. 1848 står de skrivna ”Till hus” i Kråkeryd men året därpå uppges de vara lösdrivare. Makarna hade då inga barn.

Maja Stina Nilsson återvände då till Munkeryd, där hon bodde ”till hus” hos sin syster. Karl Peters mor, Stina Danielsdotter i Visjö dog i februari 1849. Karl Peter hade vid årsskiftet 1850-51 tjänst i Holkaberg. Där dog han på nyårsnatten av os. Ett olyckligt människoöde. Vilket nyårsfirande!

Gästgiveriet vid Holkaberg, eller Sjöberga, började troligen minska i omfattning efter att den nya vägen tillkommit 1852. Ändå kan vi anta att Sjöberga var en fungerande gästgivargård ända fram mot slutet av 1800-talet.

Det kan då också finnas skäl att från allmänna tinget med Lysings härad i Ödeshög den 27 september 1853 hämta följande taxa, gällande för gästgivarvårdarna inom Lysings härad.

En måltid mat av tre goda rätter	24 skilling
En dito av två goda rätter	16
En kanna gott öl	12
En kanna svagdricka	4
Ett rum med säng och eldning över natten	20
Ett rum med säng och eldning för dygnet	28
Ett rum med säng men utan eldning över natten	12
Ett rum med säng utan eldning för hela dygnet	16
För varje säng om flera än en person har ett rum	18
Ett ljus	3
En eldbrasa	4
Ett lispund hårdvallshö	20
En kappe havre, ren och strid säd	12
En kappe finskuren hackelse	1- 6
Rum i låst skjul för större åkdon över natten	2
Dito för kärra eller mindre åkdon över natten	1
Hästspilta över natten	2
Dito för ett dygn	4
Vagnsmörja av talg för fyra hjul	4

Detta var de priser som gällde vid gästgivarvårdarna.

Anna Brita Nilsson	1814-08-29 i Harstad,
Gustaf Petersson	1838-03-12 i "-", till Amerika 2/6 1872,
Johan Erik "-"	1840-02-13 "-"
Frans Vilh. "-"	1842-01-10 "-"
Johanna M "-"	(1848) i S:t Per
Karl August "-"	1850-12-11 i Rogslösa, till Järstorp 1866

Anna Brita var möjligen syster till Erik Nilsson se ovan. Hon kom hit från Rogslösa 1851 med sina fem söner och bodde "inhyses i egen stuga". Hennes barn flyttade hemifrån undan för undan och i slutet av 1860-talet bodde Anna Brita ensam kvar, utfattig.

År 1872 emigrerade hon till Amerika, kanske till sina barn. Jag har funnit belägg endast för att sonen Gustaf emigrerade till Amerika. De övriga tycks inte finnas kvar i Ödeshögs socken 1890.

Anders Persson	1817-11-07, torpare,
Klara Jaensdotter	1827-08-06,
Barn: Johanna Charlotta	1846-10-25, g m Karl Edv Gustafsson i Kopparp
Karl Alfred	1849-02-01, t Amerika 6/4 1869, se nedan.
Johannes	1850-04-27,
Klara Josefina	1851-19-12, gift och övertog föräldragården

Anders och Klara gifte sig 1846 och kom samma år till Holkaberg. Deras förpantning var sannolikt den som senare ägdes av Karl Peter Kylén, d v s utmed landsvägen längst i norr. Anders var son till Peter Andersson och Greta Larsdotter på Södra Bråtens ägor.

Klara var dotter till Jaen Andersson och Katharina Jönsdotter i Munkeryd. Anders och Klara flyttade 1851 till Munkeryd och övertog hennes föräldragård. De fick tretton barn. Av dem dog åtta i unga år. Några reste till Amerika. Läs mera om denna familj under Munkeryd.

Peter Nilsson	1802-07-28, dräng, torpare,
H 1)Stina Greta Andersdotter (1801)-	i Adelöv, sjuklig, död 1835
Barn: Johan Christopher	1826-11-09, gift, se nedan
Andreas	1829-07-31, t Stora Krokek

Peter Nilsson var torparson från Börstabols ägor, son till Nils Larsson och Greta Jönsdotter. Peters farfar var bondson från Börstabol. Peter gifte sig 1825 med Stina Greta Andersdotter. Peter var först dräng på olika ställen, Kulhult, Harsbol, Holkaberg och Stava. I Holkaberg skrevs han som ”gifta drängen” och bodde troligen med familjen på Sörgården eller Sörgårdens ägor ett par år i slutet av 1820-talet. Omkring 1833 flyttade de till Börstabol, där de bröt ny mark och byggde ett nytt torp utmed vägen mot Kulhult 5-600 nordost om gårdshusen i Börstabol.

Det finns mycket att säga om Peter Nilsson, bl. a. att han belönades 12 augusti 1860 av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit vid sitt lilla torp, *det han själv anlagt, uppodlat och bebyggt*. I nästa husförhörslängd har dock skrivits följande: *Klent torp, ur mantal*. På den tiden kunde man få medalj för odlingsflit. Numera kan man få medalj av EU om man slutar odla.

Peter Nilsson dog den 12 januari 1873 av ålderdoms bräcklighet. Ännu i våra dagar, år 2000, finns det äldre personer som kallar platsen för hans torp för ”Peter Nilsas”. Syrenerna blommar fortfarande varje vår utmed vägen, påminnande om att här har en torparfamilj arbetat och slitit hårt, så hårt att de belönades för odlingsflit. De fick många barn. Läs mera om denna familj under Börstabol.

Johannes Nilsson	1791-06-17, torpare
Karin Andersdotter	1784- i Stora Åby
Barn: Lena Maja	1815-08-20, född i Klämmestorp, t Holkaberg 1832
Johan	1818-03-29, t Klämmestorp 1832
Stina Sofia	1820-01-13, född i Tällekullen, t Ösiö 1832
Anders Magnus	1822-01-15, född i Tällekullen,
Johanna Karin	1823-12-25, född i Tällekullen,
Peter	1827-03-25, född i Bultsbol

Johannes var son till soldaten Nils Hasselgren och hans hustru Lena Jönsdotter på Kushults ägor. Katharina var soldatdotter från Stora Åby församling. Johannes och Karin gifte sig 1811. De bodde en tid i Heda socken,

sedan i Klämmestorp, Tällekullen m. fl. platser. Johannes gjorde sig skyldig till fylleri 1825, enligt uppgift i husförhörlängden.

De kom till Stavreberg 1829 och flyttade 1834 till Holkabergs ägor, tro-
ligen till torpet Grekkebo. Därifrån flyttade de snart vidare åt andra håll och
hamnade slutligen i Ödeshög.

En ny väg mellan Gränna och Ödeshög byggdes. Redan 1846 hade kap-
ten Backlund gjort en plan över den nya vägen, som skulle bli kortare, jäm-
nare med mindre höjdskillnader osv. Där angavs att *den gamla vägen besvä-
ras av jäslera, varför även paketvagnen och andra tyngre åkdon alltid om
vår och höst måste vägas upp ur gytjan. Postvagnarna har på denna väg
rättighet att begagna en fjärdedels timma längre tid på varje mil, än vad
som är föreskrivet för postföringen genom övriga delar av riket.*

År 1852-53 blev den nya vägen mellan Uppgränna och Sunneryd klar.
Den gick nedanför bergen och hade inte så mycket backar som den gamla
vägen och medförde som vi förstår många fördelar. För Holkabergs del in-
nebar det att gästgivargården flyttades från Holkaberg ner till Sjöberga. Vi
kan anta att det kändes mycket tyst och konstigt utmed den gamla Holo-
vedsvägen när den nya vägen öppnats.

Stava missionshus byggdes 1866. Bland andra lokala samtalsämnen då
kan nämnas flera mord i bygden eller i närheten, bl.a. mordet i Stava 1864.
Nu åter till människorna i Holkaberg.

Gustav Rehn i Väversunda anhöll i egenskap av förmyndare för omyndi-
ge Kristofer Petersson vid sommartinget 1844 om fastebrev för 3/40 mtl
krono skatte Holkabergs Norrgård som den omyndige enligt bevittnad av-
handling fått i förtida arv efter sin fader Peter Petersson. Likaså anhölls om
fastebrev enligt ovanstående för 3/40 åt vardera Sara Petersdotter och Maria
Petersdotter.

Kristofer Petersson	1823-12-31 i Väversunda,
Johanna Jonsdotter	1831-04-25 i V Tollstad
Barn: Maria Sofia	1850-02-09,
Emilia Alida Mathilda	1851-07-05, död 1852,

Kristofer var sonson till Peter Persson d. ä. i Holkabergs Norrgård. Han
kom till Holkaberg 1846 från Väversunda. Han och Johanna gifte sig 1848.
Kristofer ägde 9/80 mtl och stod skriven som brukare av 3/8 mtl. 1852 flyt-
tade denna familj till V Tollstad.

Anna Brita Persdotter 1777-07-18,

Anna Brita Persdotter var dotter till Peter Persson och Maria Johansdot-
ter i Holkabergs Norrgård. Hon var änka efter Sven Persson i Häggestad när
hon 1836 kom från Heda till Holkaberg. Hon ägde hälften av Norrgården
och hade under 1840- och 50-talen ett undantag där. Hon dog 1858.

Vid hösttinget 1836 hade inlämnats ett arrendekontrakt enligt vilket Anna Brita Persdotter utarrenderade sin del av Holkabergs Norrgård, 3/16 mantal, till sin måg, Erik Nilsson. Kontraktet gällde i åtta år från den 14 mars 1835 till samma tid 1843 men kontraktet förlängdes därefter. Anna Brita Persdotter förekom även i domboken under 1837 och då var det hennes arvingar som krävde återgång av en fastighetshandel, troligen i Häggestad. Detaljerna i detta mål känner jag inte. Arvingarna var tydligen inte belåtna. De återkom.

Anna Brita Persdotter i Holkaberg hade av sina arvingar instämmts till sommaringet 1843 med påståendet att hon var i färd med att förslösa den egendom som skulle tillfalla dem i arv. De krävde att hon skulle styrka bo-uppteckningens innehåll och intyga att hon inte givit bort något eller orättmätigt sålt något, *för att undandraga vår lagliga rätt som borde tillfalla oss efter hennes död*. Arvingarna krävde dessutom ersättning för rättegångskostnaderna.

Anna Brita Persdotter inställde sig inte vid tinget och målet uppsköts. Hur utgången blev känner jag inte till. Jag tycker ändå att stämningen som sådan är intressant. Hur var kvinnornas ställning på den tiden? Hon fick tydligen inte råda över sina egna tillhörigheter.

Karl Petersson	1826-10-13 i Väversunda, bonde på Norrgården
Stina Karin Johansdotter	1828-10-21 i Svanshals
Barn: Klara Vilhelmina	1850-01-08 i -"-,
Mathilda Josefina	1851-03-13 i -"-,
Gustaf	1854-02-19 i -"-
Johan Albert	1856-07-28,
Jenny Alida	1857-12-23,
Anna Maria Viktoria	1859-02-19, död s å
Johan August	1860-04-26
Anna Maria	1861-09-13

Karl Petersson var sannolikt sonson till Peter Persson i Holkabergs Norrgård, och broder till Kristofer Petersson ovan. Familjen inflyttade 1858 till Holkaberg från Svanshals. Karl ägde och brukade 3/8 mtl, Norrgården i Holkaberg. De flyttade 1864 till Öninge Hallegård. De ägde dock under flera år därefter Norrgården i Holkaberg. Hela familjen emigrerade 1870 till Amerika.

Karl Magnus Kalm	1822-04-03 i Åby, arbetare
Johanna Sund	1819-01-10
Barn: Axel Herman	1848-07-20, död 1849-03-24

Kalm och hans hustru kom från Östra Haddåsen till Holkaberg 1851 och han var en tid dräng hos Joachimsson. Efter något år flyttade de till Kopparp men återkom sedan till Holkaberg, då som dräng hos Karl Petersson. Det uppges i husförhörslängden att han åtalats för slagsmål samt också att han rymde från tjänsten i Holkaberg. 1863 flyttade han och hans hustru till Lilla Krokek. Det kan också antecknas att han 1869 rymde till Amerika, men återkom senare hem till sin hustru.

Bakgrunden för Kalm är okänd. Johanna Sund var dotter till soldaten Johannes Sund och Anna Andersdotter i Sunneby soldattorp. Enligt husförhörslängden var Kalm en avskedad livgrenadjär som kommit från V Tollstad till Haddåsen 1846. Där står han också först skriven som livgrenadjär, men därefter som avskedad livgrenadjär. Han och Johanna flyttade 1863 till Lilla Krokek. Han rymde 1869 till Amerika men kom tillbaka därifrån 1876. De bodde sedan kvar i Lilla Krokek. Han dog på julaftonen 1894 av bröstlidande. Johanna överfördes till Fattighuset och dog där den 29 mars år 1900 av ålderdoms bräcklighet.

Johan Peter Johansson	1821-01-22, arrendator på Norrgården
Stina Lotta Johansdotter	1824-09-22,
Barn: Johanna Maria	1851-01-25,
(Karl Johan	1852-09-21,)
August Albin	1855-01-07,
Per Gustaf	1857-03-07,
Alfred (tvilling)	1859-06-24,
Emil	1859-05-24,
Klara	1861-11-21,
Per Otto Edvard	1864-03-27,

Johan var född i V Tollstad. Hans bakgrund är okänd. Johanna var dotter till Hans Olofsson och Maja Larsdotter i Kushult. De tillträdde hennes föräldragård i Kushult, eller en del av den, 1843. Någon gång före 1850 flyttade de från Kushult till Ödeshög. De kom tillbaka till Kushult 1853 och arrenderade 3/16 mtl. År 1863 flyttade de till Holkaberg. Här arrenderade de troligen Norrgården. 1867 flyttade familjen till Rossholmen och något senare till Ödeshög, sedan Sjöstorp, sedan Ödeshög igen. Johan dog 1896. Stinas hädanfärd har jag ingen uppgift om.

Johannes Alexandersson	1820-05-13 i Vireda, bonde
Kristina Danielsdotter	1821-04-16 -"-
Barn: Johanna Sofia	1842-11-07, g m Ernst Andersson i Skorperyd,
Josefina Karolina	1844-09-30, utfl. till Svineryd i Hakarp
Anna Charlotta	1848-04-30 i Vireda, bosatt i Vireda
Karl Johan	1849-10-23 i -"- , g m Matilda Larsdotter i Stava
Gustaf Alfred	1861-02-17 i -"- , g m Eda Augustsdotter, Stava

Johannes och Kristina var från Vireda socken. Han var son till Alexander Alexandersson och Lisa Jakobsdotter i Grankärr. Kristina var från Målahult i Vireda, dotter till Daniel Jönsson och Anna Johannesdotter. Johannes och Kristina bodde i Grankärr i Vireda under åren 1839 - 1842, sedan i Munke-ryd i Ödeshögs socken åren 1842 - 1846 och sedan Grankärr igen under åren 1846 - 1868.

Därefter flyttade de till Holkaberg och hade där förvärvat Norrgården, troligen av Karl Petersson. Under någon tid hade också en broder till Johannes, Jakob Johan Alexandersson, stått som ägare av Norrgården i Holkaberg.

Johannes och Kristina hade ytterligare två barn men de dog i rödsotepidemin 1857. Under åren 1897 - 1905 bodde Johannes och Kristina åter i Grankärr. De flyttade en hel del. Både Johannes och Kristina dog i Holkaberget 1911, av ålderdom. Deras son Gustaf övertog Norrgården i Holkaberget efter föräldrarna.

Johannes hade flera syskon i bygden, Sara Alexandersdotter, gift med Johannes Andersson i Gyllinge, Anna Alexandersdotter, gift med Anders Andersson i Fogeryd, vidare Jakob Johan Alexandersson, bonde i Munkeryd. Därutöver bodde en broder i Toretorp i Stora Åby socken. Många av syskonen flyttade således från Vireda till våra bygder. Johannes hade rötter tillbaka till släkterna Roth, Hagström, Asping med flera släkter.

Karl Peter Kylén	1818-03-15 i Svanshals, förpantningsägare
Anna Greta Persdotter	1816-06-05 i V Tollstad
Barn: Kristina Charlotta	1846-01-06 i Säby, g m Karl A Kylén, Munkeryd.
Augusta Eleonora	1848-10-17 i Säby, död i rödsoten 1857-09-22
Aqvilina Vilhelmina	1856-06-27, g m Johan Berg i Munkeryd

Familjen Kylén flyttade till Holkaberget 1855 från Åby. Han var född i Svanshals och hon i V Tollstad. Mera vet jag inte om deras bakgrund. De övertog troligen förpantningen efter Anders Persson och Klara Jansdotter. De bodde sedan här livet ut, på denna vackra plats med underbar utsikt. Anna Greta dog 1900 och han dog 1917. Platsen där deras torp låg kallas fortfarande för Kyléns. Efter dem kom Gustaf Kaxe med hustru och en dotter till torpet.

Anders Johansson Dahlgren,	1826-08-07 i Utvängstorp, smed,
Maja Stina Persdotter	1826-04-23 i Lommaryd
Barn: Charlotta Albertina	1858-08-02 i Gränna
Emma Lovisa	(1854-11-23) i Adelöv

Familjen Dahlgren flyttade till Holkaberget från Mörstorp i Gränna socken 1859. I Mörstorp var han arrendator. När de kom till Holkaberget bodde de möjligen på Norrgården, eller Norrgårdens ägor, i så fall troligen på Smedtorpet öster om "Smeakorset", där Holavedsvägen möter vägen mellan Stava och Munkeryd. Familjen Dahlgren flyttade 1864 till Stora Smedstorp, senare till Adelöv.

Johannes Vahlström	1833-05-19 i Fogelås, smed, död 1863
Maria Elisabet Holm	(1826) i Jönköping, fattighjon
Barn: Karl Rudolf	1856-08-16 i Hjo
Amanda Josefina	1858-11-04 i Gränna, t Sthlm
Augusta Ottilia	1861-02-14 i "-"
Jenny Matilda	1862-12-23

Efter familjen Dahlgren kom smeden Johannes Vahlström med sin familj till Smedtorpet på Holkabergets ägor. Men han fick inte bo länge här med sin

familj. Han drunknade den 31 augusti 1863 i Vättern, *ehuru skicklig simmare, 30 år gammal*.

I bouppteckningen upptogs bl. a. smedjeredskap, t ex stampar, skaftverktyg, nageljärn, skruvskivor, kläppar med bårar, axelskivor med bårar, skralåda, tänger, dragkärra, fyrkantsjärn mm. Tillgångarna upptogs till 92 riksdaler och skulderna till 322 riksdaler. Maria Elisabet Holm flyttade efter makens död med barnen till Stava 1876 och där gifte hon sig med mjölaren Lars Adolf Johannisson.

Samuel August Petersson 1840-05-24 i Vireda, smed
Maria Lovisa Lord 1843-03-23, d t livgr Peter Lord i Munkeryd
Barn: Johan Patrik 1866-07-26, gift i Mellby och bosatt där.
Karl August 1868-05-18, till Amerika 1886
Frans Anton 1869-12-07, bosatt i Kleven, Gränna
Klara Josefina 1871-10-21, död 1878
Oskar Teodor 1873-11-08, död 1878
Ernst Robert 1876-01-19, död 1892
Elin Ossigne 1876-01-19, ?
Otto Knut 1877-10-18,
(Selma Teresia 1880-04-15), ?
Oskar Teodor 1882-04-15, ?
Konrad Fabian 1884-09-22, ogift, bodde i L Krokeks soldattorp

Samuel var född i Olstorp i Vireda. Han kom från Stora Åby till Holka-berg 1864. Han gifte sig år 1866 med Maria Lovisa Lord från Munkeryd. Hon var dotter till Peter Lord och Maja Kaisa Nilsson. De bodde i Lordalyckan bara några hundra meter över ängarna från Smedtorpet. Hans friareväg var inte lång, men vad vacker den var, fina blomsterängar.

På 1890-talet uppges i husförhörslängden att Samuel var ofärdig. Maria Lovisa Lord dog 1909.

Ett par av söner bodde kvar hemma hos fadern men flyttade sedan hemifrån även de, varför fadern från 1912 bodde ensam kvar i stugan. Han dog där 1919. Han hade legat många år till sängs i sin stuga. Den låg nära vägen och när han hörde någon komma ropade han och ville ha hjälp, bl. a. med att hämta vatten. Ett vattenhål låg i slutningen väster om stugan, invid vägen ner mot Holkabergs såg och kvarn. Någon ordentlig brunn fanns inte, endast en grop nedanför berget.

Smeden och hans hustru hade 10 barn. Tre av dem dog i unga år. Flera av barnen bodde kvar i bygden. Efter att Samuel dött revs stugan. Det finns idag inga synliga grundstenar kvar. En av deras söner var ”Konrad Sme”, som bodde kvar längst hemma hos fadern. Hans favoritsysselsättning var jakt. På senare tider bodde han i Lilla Krokeks soldattorp.

Gustaf Lidholm 1828-06-30 i Lidköping,
Maria Stina Petersdotter 1827-03-05, d t bonden Peter Jaensson ovan
Barn: Hulda Josefina 1858-03-06, till Gränna lfs 1896

Gustaf Lidholm, född i Lidköping 1828, kom till Porsarp 1852 och gifte sig med Maria Petersdotter samma år. Hon var dotter till bonden Peter Jaensson i hans äktenskap med Ingrid Persdotter. Några år bodde de i Holka-

berg. Han skrevs där som ”fjärdedelsbrukare”. De övertog 1857 ett torp på Porsarps ägor, det som sedan kallades Lidholms och bodde sedan där livet ut. Se närmare under Porsarp.

Hans Fredrik Petersson	1824-04-05, gästgivare
Helena K Petersdotter	1816-03-25 i Åsheda
Barn: Frans Robert	1869-06-07 i Sthlm, död 1874
Fredrika Charlotta	1868-02-23 -"- , utfl. till Lyckan 1886
August Teodor	1871-12-17 -"- , död 1874

Hans Fredrik Petersson var son till Peter Jansson och Ingrid Persdotter i Porsarp. Han lämnade föräldrahemmet i Porsarp 1841 och reste till Stockholm. Han kom från Stockholm 1855 till Sjöberga. Han gifte sig då med Helena, som var änka och 8 år äldre än honom. Han skrev sig som gästgivare och innehavare av 3/8 mtl Holkaberg, förmodligen Södergården som vi kan anta att han köpt av Joachimsson.

Sjöberga var gästgivargård och där var många pigor och drängar. En av pigorna hette Maria Josefina Sköld, född 1842 i Narbäck, och hon hade flera tjänsteperioder i Sjöberga, från 1855 och framåt genom åren. Hon har då och då också enligt husförhörslängderna rest till Stockholm, men därefter återkommit till Sjöberga.

Hans Fredrik Petersson och Helena Petersdotter skildes 1869 och Helena flyttade samma år till Gränna. Han drev gästgiveriet vidare i Sjöberga.

År 1872 kom tre barn från Stockholm till Sjöberga. De tre barnen var födda i Stockholm och de var barn till Maria Josefina Sköld. På sin dödsbädd 1873 erkände Hans Fredrik barnen som sina egna barn. Maria Sköld hade under flera år varit piga, senare hushållerska hos honom.

Vid bouppteckningen i Sjöberga den 28 april 1873 efter honom inställde sig hans syskon, bröderna Johan Petersson, Anders Petersson och Karl Gustaf Petersson i Porsarp samt åkaren Sven Otto Petersson i Stockholm, ävensom Gustaf Lidholm i Porsarp gift med den avlidnes syster Maja Stina och anmälde sig vara de enda arvingarna. Kanske kände de ännu inte till sanningen om de tre barnen.

Då framlade de tre barnens förmyndare, Johan Andersson i Lakarp, handlingarna som utvisade att Hans Fredrik Petersson förordnat att Maria Skölds barn utan klanderrätt skall vara ägare till Peterssons all efterlämnade lösa och fasta egendom.

Även Maria Sköld hade i förordnande av den avlidne blivit ihågkommen. Tillgångarna uppgick till 21182 riksdaler, skulderna till 6824 riksdaler. I tillgångarna ingick 3/8 mtl Holkaberg till 12100 riksdaler, 1/2 av fasta egendomen nr 8 vid Löjtnantsgatan i Stockholm till 3500 riksdaler. Denna bouppteckning torde ha blivit åtskilligt omtalad i bygden.

Två av de tre barnen dog i unga år. Dottern Fredrika Charlotta gifte sig, 18 år gammal, med bonden Karl Johan Gustafsson i Lyckan. Modern, Maria Josefina Sköld, gifte sig 1875 med Johan August Nilsson och de övertog Holkabergs Södergård med gästgiveriet i Sjöberga, se nedan.

Johan August Nilsson	1853-11-15 i Adelöv, gästgivare
Maria Josefina Sköld	1842-04-15, d t livgr. Johan Sköld i Narbäck
Barn: August Teodor Henning	1875-10-01, brukade Södergården en tid,
Albertina Josefina	1877-04-23, till Stockholm 1896
Selma Teresia	1878-05-07,
(Gerda Selma	1880-)
Alma Viktoria	1883-10-18,
Algot Hegnander	1885-03-05,

Johan föddes som oäkta son till *bondedottern Anna Greta Jonsdotter i Fotsjö* i Adelöv. Hans moder, Anna Greta Jonsdotter, gifte sig 1856 med bonden Nils Petersson i Stora Krokek, där således Johan August växte upp. Han gifte sig 1875 med Maria Josefina Sköld, dotter till livgrenadjären Johan Sköld i Narbäck och hans hustru Anna Lisa Jonsdotter. Maria Josefina hade varit piga hos Hans Fredrik Petersson, se ovan, och hade tre barn med honom.

De bodde först i Stora Krokek men flyttade 1877 till Sjöberga, där de drev gästgiveriet. Johan var den sista gästgivaren här. Han ägde 9/64 men brukade 15/64.

Johan Nilsson var en av de pådrivande i ett förslag till järnväg mellan Ödeshög och Gränna. Familjen flyttade år 1900 till Ödeshögs Riddargård. Det finns en uppgift om att de där öppnade café. Maria Sköld avled av leverkräfta 1911. Johans bortgång har jag ingen uppgift om, men den har troligen timat även den.

Lördagen den 27 januari år 1900 sålde nämndemannen J A Nilsson på auktion sina utmed vägen mellan Ödeshög och Gränna belägna hus, kallade Sjöberga, till skomakaren Hedin i Stava för en köpesumma av 4000 kronor. I köpet ingick cirka fyra tunnland jord. Tillträde den 1 april. Detta var hämtat ur Östgöta-Bladet.

Gustaf Adolf Jonasson	1841-12-28, arrendator,
Augusta M Andersdotter	1854-11-10, d t Andreas Petersson i Porsarp
Barn: Ernst Robert Emil	1874-10-15,
Elin Naima Augusta	1877-03-15,

Gustaf var son till Jonas Samuelsson och Lotta Håkansdotter i Gyllinge. Augusta var dotter till Andreas Peterson och Kristina Andersdotter i Porsarp. Gustaf var således svåger till Hans Fredrik Petersson och arrenderade hans gård i Holkaberg, Södergården under åren 1872-77. Familjen flyttade sedan till Gränna.

Gustaf Jonsson	1821-05-15 i Gränna, arbetare
Brita Andersdotter	1816-09-02 i "-"
Barn: Axel	1859-02-28, t Harstad 1874, till Vadstena
Johanna Lovisa	1858-09-26, t Rogslösa 1877, till Kleven

Gustaf och Brita kom från Lakarp till Holkaberg 1872. Han skrevs som arbetare. Han var troligen från Kleven i Gränna, son till torparen Jonas Andersson och hans hustru Johanna Jonsdotter. Brita var sannolikt från Mell-

by i Gränna, dotter till Anders Petersson och Kerstin Eriksdotter. Gustaf och Brita var väl kända i våra bygder. De hade bott på flera håll innan de slutligen hamnade i Holkabergr.

Det började med att de kom från Gränna till Narbäck 1846. Där arrenderade de en gård på ¼ mtl. År 1850 kom de till Munkeryd som arrendator av ¼ mtl. Därefter kom de i slutet av 1860-talet till Bankaby och där bodde de först i en backstuga enligt husförhörslängden. År 1861 står han skriven som innehavare av ¼ mtl i Bankaby, men redan 1863 flyttade han med sin familj till Stora Åby socken.

Efter något år, 1864 står de skrivna i Klämmestorp som inhysta. 1866 flyttade de till Lakarp och där står han skriven som ladugårdsarrendator och hade piga. Efter sex år i Lakarp kom de så 1872 till Holkabergr och skrivs där som arbetare. De hade haft ganska många barn i familjen men de flesta hade lämnat hemmet när Gustaf och Brita kom till Holkabergr.

Brita dog 1881 och Gustaf bodde kvar i Holkabergr ensam en tid, men flyttade 1887 från Holkabergr till Gränna. Han kan vara identisk med den Gustav Jonsson som 1895 dog av ålderdom på Fattighuset i Gränna.

Bouppteckningen efter Brita Andersdotter visade att hon efterlämnade maken samt fem barn, sonen August i Vadstena, sonen Karl Edvard vid Munkeryd, sonen Frans Emil, boende i Stockholm, sonen Axel i Vadstena, dottern Johanna Lovisa i Kleven, Gränna. Bouppteckningen upptog endast inre lösöre, allt till ett värde av 520 kronor, skulder 86 kronor.

Lotta Jonsdotter 1834-03-30 i Gränna, fattighjon, död 1885.
Dottern Johanna Maria 1864-03-06,

Lotta var torpardotter från Granmark i Gränna lansförsamling, dotter till torparen Jan Jonasson och Maja Andersdotter på torpet Ängen i Granmark. Hon kom 1860 som piga till Andreas Petersson i Holkabergr, sedan till Anders Magnus Jönsson i Lilla Krokek. 1863 flyttade hon till Stava som piga hos August Jonsson i Stava.

Där födde hon en dotter, Johanna Maria den 6 mars 1864. Lotta var sedan piga i Bultsbol, Stora Krokek och Börstabol innan hon 1867 kom till Holkabergr, där hon uppgavs vara sjuklig och stod skriven "Till hus". Senare uppgavs hon vara fattighjon och hon dog av lungsot den 28 december 1885. Hon blev 51 år. Hon bodde vid dödstillfället hos torparen Kalm vid Lilla Krokek. Det blev en familj som själva hade det fattigt och svårt som hyste Lotta under hennes sista stund på jorden.

Hennes tillgångar uppgick vid bouppteckningen till 46 kronor, därav hennes gångkläder till 25 kronor. Hennes dotter Johanna var piga på olika håll i bygden. Åren 1885 - 1887 var hon piga i Gyllinge och flyttade sistnämnda år till Varv.

Karl Svensson Tallberg 1852-10-07 i Gränna, skomakare
Matilda Josefina Palm 1858-11-22, d t Sam. Palm ovan
Barn: Helga Serena 1879-06-05, g m Frans Jakobsson i Stora Krokek,
 David Reinhold 1881-04-25,
 Karl August Valfrid 1883-01-06,

Karl var son till Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Trygga-torpet på Jordstorps ägor i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till soldaten Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter i Porsarps soldattorp. Familjen Tallberg bildade sitt första bo i Porsarp efter giftermålet 1879.

De flyttade till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och några år senare till Stavreberg. Denna familj har bott i många torpstugor i bygden och hade säkerligen god kunskap om väggdrag och mycket annat som kunde finnas i gamla timmerstugor.

Anders Reinhold Grek	1841-11-16, arbetare
Maria Karolina Johansdotter	1842-07-10
Barn: Hilma Teresia	1871-07-17,
Maria Josefina	1873-12-16, död 1874
Karl Teodor Harald	1875-05-10,

Anders var son till livgrenadjären Anders Grek och hans hustru Maja Lotta Skön på Erstorps ägor. Marie var dotter till torparen Johannes Jonsson och hans hustru Sara Lena Svendsdotter på Kopparps ägor.

Anders var dräng i Holkaberg hos Hans Fredrik Petersson från år 1864 och framåt. Han gifte sig 1870 med Maria. Vi kan anta att denna familj bodde på torpet Grekkebo och gav namn åt detta torp.

Anders och Maria flyttade dock från sitt torp vid sekelskiftet år 1900 och torpet revs senare. Idag finns en stenhög kvar efter spismuren samt åtskilliga stenrader av grundstenar. Familjen Grek bosatte sig i Mark.

Maria blev gammal. Inför sin 95-årsdag blev hon intervjuad i Östgöta-Bladet onsdagen den 7 juli 1937. Dagen innan hade hon som vanligt gått från Mark över ängar och gården och gärdesgårdar fram till torget i Ödes-hög för att göra sin vanliga torgronda. Hon berättade att hon var född i La-karp. Redan som 10-åring började hon arbeta som barnflicka i Stava. I hennes föräldrahem var det fattigt, Hennes far tjänade åtta skilling om dagen och hennes mor sex skilling.

Vid 28 års ålder gifte hon sig med Anders Grek och de drev sedan detta torp Grekkebo på Holkabergs ägor. Där hade de en ko och ett får och de gjorde 100 dagsverken om året för detta torp. Här bodde de i 38 år. Då hade de sparat ihop 3000 kronor och köpte då en gård i Mark för 4000 kronor. De flyttade då från Grekkebo. Hennes make dog i Mark 1917.

Som vi kan se har det under senare hälften av 1800-talet förekommit många flyttningar. Många bodde bara en kort tid i byn. Det kanske kan förklaras av den nya vägens tillkomst. En ny gästgivargård byggdes i Sjöberga, och åtskilliga hus blev tomma utmed den gamla landsvägen.

Under ett antal år bodde i Sjöberga skräddaren Anders Hammarstedt med sin familj. Han var född 1873 i Gränna, hustrun Hulda Maria Johansdotter, född 1877 i Gränna samt dottern Alma Viktoria. De flyttade 1904 till Svanshals. År 1899 skedde ett inbrott i deras bostad i Sjöberga och därvid stals kläder och en del matvaror.

August <u>Teodor</u> H Nilsson	1875-10-01, arrendator på Södergården
Selma Serena Johansdotter	1880-02-23,
Barn: Karin Margareta	1908-06-21, död i tbc i 25-årsåldern
<u>Sven</u> Olof Teodor	1909-12-07,
Inga Serena	1911-09-30,
Otto Alexander Lind	1899 i Grödinge, fosterson

August var son till gästgivaren Johan August Nilsson och Josefina Maria Sköld i Sjöberga. Selma var dotter till bonden Johan August Andersson och Anna Brita Magnidotter i Stavreberg. De arrenderade Södergården i Holkaberg. År 1917 flyttade de till Hagebyhöga. De flyttade senare till Svanshals och därefter till Varv. En sonson till August och Selma är Lars Nilsson i Linköping.

Gustaf A Johansson	1861-02-17 i Vireda, bonde på Norrgården,
Eda Dorotea Augustsdotter	1868-02-06,
Sonen David S	1892-05-06, bonde i Holkaberg

Gustaf och Eda gifte sig 1889. Han var son till Johannes Alexandersson och Kristina Danielsson i Holkaberg, men med rötter i Vireda. Eda kom från Stava och var dotter till August Jonsson och Johanna Johansdotter. De brukade till en början Gustafs föräldragård tillsammans med Gustafs far, Johannes Alexandersson. Troligen övertog de gården 1897. Eda dog 1922.

Till gården hörde också den såg som låg vid bäcken och hade gamla anor. I flera hundra år hade den funnits. Gustav drev denna vidare.

Gustaf flyttade därefter till den gård i Stava som tidigare innehafts av hans svärföräldrar och som Gustaf och Eda stått skrivna för sedan svärföräldrarnas död 1909. Gustaf brukade själv denna gård, med hjälp av pigor och drängar. Han dog 16 mars 1940.

Oskar A Andersson Hedin	1871-, skomakare, g 95,
Clara M Andersson	1876-02-11 i Varv
Barn: Olga O	1893-12-20 i Varv, gift med Karl Nord
Verner Gunnar	1896-08-11, skohandlare i Ödeshög
Greta I	1900-10-17, ogift, bodde kvar i Sjöberga
Stina M	1902-01-02, gift 1933 och utfl. till Stockholm
O Manne	1898-09-02, skomakare i Ödeshög,
Bengt Eskil	1903-03-12, ?
Olof Arne	1916-07-09, skollärare i Stockholm

Gästgiveriverksamheten i Sjöberga upphörde år 1900. Kanske upphörde verksamheten lite undan för undan. Den nya vägen från 1852 gjorde det möjligt att allt snabbare avverka sträckan mellan Ödeshög och Gränna. Gästgivargården tappade sin betydelse. Oskar Hedin, köpte Sjöberga 1900 och flyttade dit och öppnade skomakeri. Oskar Hedin var son till bonden Anders Johan Jonsson och hans hustru Sofia Gustafsdotter i Stava. Han gifte

sig med Klara Andersson från Varv 1895. Hennes bakgrund har jag ingen uppgift om.

Familjen bodde först i Stava men flyttade omkring år 1900-1901 till Sjöberga, där han sedan drev skomakerirörelse med flera personer anställda. Oskar Hedin dog i september 1937 genom en olyckshändelse. Han blev påkörd av en buss på vägen utanför bostaden.

Bland skomakeriarbetare som nämns i handlingarna är bl. a. följande:

Axel H Fransson	1875 i Gränna, skomakeriarbetare
Adolf Gustafsson	1890,
Oskar Gustafsson	1897,
David Leonard Lundqvist	1881,
Ossian Efraim Karlsson	1880, se nedan
Anton Fabian Karlsson	1879,

Enligt uppgifter från boken Gods och gårdar från omkr. 1945 bestod fastigheten Sjöberga av två hektar mark. Den kom till släkten Hedin år 1900, mangårdsbyggnaden är från 1850 och på gården fanns fyra nötkreatur.

I Sjöberga bodde Greta Hedin kvar ensam till dess att hon dog 1987. Nuvarande innehavare av Sjöberga är ättlingar till Oskar Hedin. De använder Sjöberga endast för fritidsändamål.

Ossian E Karlsson	1880-10-15, skomakare,
Ida Lovisa Svendsdotter	1876-09-21, gifta 1902
Barn: Eskil Ossian Funke	1903-10-28,
Karin Lydia	1906-10-15,

Ossian var från Kopparp, son till skomakaren August Karlsson och Matilda Blom i Kopparp. Han var skomakare hos Hedin i Sjöberga när han 1902 gifte sig med Ida, som var från Adelöv. Hon hade en tid tjänat piga i Börstabil. Hennes föräldrar var torparen Sven Karlsson och Johanna Andersdotter på torpet Moen på Askaremålens ägor.

De bodde först en tid på Holkabergs ägor, troligen i Sjöberga, innan de 1907 kom till Munkeryd. Där bodde de troligen en tid i soldattorpet, eller i huset mitt emot Norra Kärr, innan de 1908 köpte torpet Norra Kärr av Anders Johansson. Ossian stod då skriven som skomakare men han blev sedan brevbärare.

Johan Nilsson	1874-11-10 i Skärstad, bonde på Södergården
Olga Maria Lejon	1880-10-15 i Malmbäck
Barn: Hilding Rudolf	1911-06-06 i Ödestugu
Gunnar Yngve	1914-05-04 i Skärstad, död i spanska sjukan 1918,
G E Ingeborg	1916-11-15 i -"-

Johan och Olga gifte sig 1913 i Skärstad. Han var son till Nils Jansson och Brita Nilsson i Hillinge i Skärstad. Olgas bakgrund känner jag inte. De bodde efter giftermålet troligen en tid i Skärstad innan de 1918 kom till Holkaberg. Johan Nilsson dog i spanska sjukan 8 november 1918 och sonen

Gunnar fyra dagar senare. Hustrun och barnen flyttade därefter till Gränna. Gården köptes 1919 av Gideon Andersson, se nedan.

David Gustafsson	1892-05-06, bonde g.
Mimmi Gustavsdotter	1898-12-12, d t G A Gustafsson i Hårstorp,
Barn: Bertil	1923-12-06, död 1999
Ingegerd	1926, g m Einar Jakobsson, bosatt i Stava
Gunvor	1935, bor kvar i föräldrahemmet.

David var son till Gustaf Johansson och Eda Augustsdotter i Holkaberg. Mimmi var dotter till Gustaf Gustafsson och Amanda Johansdotter i Hårstorp. David och Mimmi övertog Norrgården i Holkaberg efter hans föräldrar. David dog 1961. Mimmi dog 1974.

David drev också sågen. Det var en vattendriven ramsåg. Mimmi fick gå till sågen med mat till sågarlaget. Sågandet pågick ännu på 1930-talet. Där fanns också en spånhyvel. Kvarnen däremot hade nedlagts tidigare.

Det bör också nämnas att David och Mimmi i många år var i ledningen för missionsverksamheten i Stava.

Enligt uppgifter från mitten av 1940-talet i boken *Gods och gårdar* omfattade Holkabergs Norrgård 62 hektar, därav 12 hektar åker. Gården kom till släkten omkring 1870. Mangårdsbyggnaden är från 1911 och ekonomibyggnaderna från omkring 1870. På gården fanns på 1940-talet tre hästar och 14 nötkreatur.

Gustaf Kaxe	1832 i Åby, f.d. hemmansägare
Anna Maria Larsdotter	1833, död 1917
Emilia Kaxe	1865

Gustaf Kaxe var född i Jönsabola Stora Åby och hustrun Anna Maria Larsdotter var född i Laxhemmet i Stora Åby. De gifte sig 1859. År 1876 kom de till Tingstad, där de förvärvat en gård. Till Kyléns torp på Holkabergs ägor kom de 1919. Hos dem bodde då också en dotter, Emilia Gustafsson, född 1865. Anna Maria Larsdotter dog 21 juli 1917 och Gustaf dog 11 september 1922 i Holkaberg. Dottern Emilia bodde troligen kvar på torpet en tid. 1926 flyttade hon till Åkersberg på Stava ägor, ett hus som hon låtit bygga åt sig. Gustaf Kaxe var farfar till Mimmi i Holkaberg.

Till Kyléns torp kom därefter Oskar Hjertstedt med sin familj, hustru och tre barn. De kom dit 1933 från Stavreberg. Året därpå, 1934, flyttade de tillbaka till Stavreberg. En av sönerna, Per Olof Hjertstedt, bor idag i Kleven.

Hjertstedts var troligen de sista som bodde på Kyléns torp. Bostadshuset revs troligen på 1930-talet. Ladugården stod länge kvar, kanske ända fram till omkring år 1960, resterna av en matkällare syntes också utmed vägen. Bostadshuset låg också invid vägen. Nu är allt borta.

Gideon Andersson 1865- i Åby, bonde på Södergården i Holkaberg
Signe Andersdotter 1878-12-31 i Åby
Barn: Maria (Mia) 1903-05-22, g m Ernst från Kaxtorp
Ivar 1905-07-15, g m Karin Kvist, bonde på föräldragården
Eskil 1912-04-10, g m Anna Strand från Boeryd
Brita 1920-04-15, g m Nils Andersson från Tällekullen

Gideon Andersson dog av förkylning 17 december 1920. Signe drev ensam gården vidare med hjälp av sina barn. Hon dog 1972. Gården brukades en tid av dottern Brita och hennes man men övertogs på 1940-talet av sonen Ivar och hans familj.

Sonen Ivar Andersson gifte sig med Karin Kvist. De bodde efter giftermålet en tid i Gränna landsförsamling. År 1941 kom de till Holkaberg och övertog föräldragården. Ivar hade god berättartalang och kunde förmedla minnen från flydda tider, om människor och om förhållanden förr. Ivar avled 1997. Han hade redan tidigare överlåtut gården till sonen Leif.

Enligt uppgifter från mitten av 1940-talet omfattade Södergården 73 hektar, därav 12,5 hektar åker. På gården fanns då fyra hästar och 20 nötkreatur. Mangårdsbyggnaden var från omkring 1895 och ekonomibygnaderna från 1934. Ett uthus på gården kan vara av hög ålder, troligen från tiden före 1852 då gästgivargården var belägen utmed den gamla Holavedsvägen.

År 2000 bor i Holkaberg endast tre personer permanent, året runt. Jorden i Holkaberg är utarrenderad. Den egna djurhållningen har upphört. Mjölklaveranser till mejeri från Holkaberg har inte skett på ca 20 år. Inte heller i Sjöberga finns några permanentboende.

Över byns marker går motorvägen med sitt ständiga brus. Den gamla Holavedsvägen ligger stilla. Den gamla bron över bäcken är borta. Den revs när motorvägen byggdes. Denna gamla väg och den gamla bron är omnämnd åtskilliga gånger i gamla handlingar, vid vägsyner, vid häradstinget osv.

Detta var min berättelse om Holkaberg. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tider och om nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson i mars 2009